

گزیده
رساله تخصصی

۴۴ نفر از مراجع تقلید

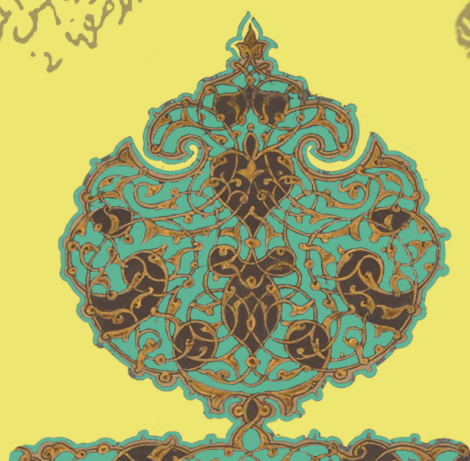
استفتاء

ترجمه و تالیف : علی تقوی

حق چاپ محفوظ است

برای خرید نسخه اصلی کتاب و دریافت از طریق پُست، به شماره ۰۹۱۲۵۱۱۴۲۶۹ پیامک ارسال کنید

امام خمینی (ره) :
یاد گرفتن شرایط امر به معروف و نهی از منکر
و موارد وجوب و عدم وجوب آن و جواز و
عدم جواز آن بر مکلف واجب است.

امام خامنه ای :
مساله امر به معروف و نهی از منکر مثل مساله
نماز است یاد گرفتنی است. مساله دارد که کجا
و چگونه باید امر به معروف و نهی از منکر کرد
باید بروید یاد بگیرید.

همه ی مراجع :
بر مکلف واجب است مسائلی را که غالباً به آن
ها احتیاج پیدا می کند، یاد بگیرید.

مرکز پخش: ۰۱۳۸۴۷۷۰۹۰
۰۲۱۶۶۵۳۰۶۲۲
همراه: ۰۹۱۲۵۱۱۴۲۶۹

سرشناسه	: تقوی ، علی، ۱۳۶۶ -، گردآورنده
عنوان قراردادی	: تحریرالوسیله. برگزیده
عنوان و نام پدیدآور	: رساله جامع آموزش تخصصی احکام و استفتائات امر به معروف و نهی از منکر: به انضمام ترجمه تحریرالوسیله امام خمینی (ره) بخش امر به معروف و نهی از منکر، بیش از ۶۰۰ پرسش و ۱۴۰۰ پاسخ از محضر ۴۰ تن از مراجع تقلید جهان تشیع / گردآوری و تألیف علی تقوی.
مشخصات نشر	: تهران: علی تقوی، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۲۷۰ ص: مصور.
شابک	: ۱۹۰۰۰۰ ریال: ۴-۷۵۲۸-۶۰۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: فتوهای شیعه -- قرن ۱۴
موضوع	: -- Fatwas, Shiites ۲۰th century
موضوع	: فقه جعفری -- رساله عملیه
موضوع	: *Islamic law, Ja'fari -- Handbooks, manuals, etc.
موضوع	: فقه جعفری -- رساله عملیه -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها
موضوع	: * Islamic law, Ja'fari -- Handbooks, manuals, etc. -- Questions and answers
موضوع	: امر به معروف و نهی از منکر -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها
موضوع	: -- Enjoining what is good and prohibiting what is evil answers
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ر ۵ ۸ ت/۹/۱۸۳ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۴۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۶۹۹۵۶۵

حق چاپ محفوظ است

برای خرید نسخه اصلی کتاب و دریافت از طریق پُست، به شماره ۰۹۱۲۵۱۱۴۲۶۹ پیامک ارسال کنید

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اول این کتاب را بخوانید؛ بعد درباره امر به معروف حرف بزنید؛ حتی شما طلبه عزیز!

**گزیده (کاربردی و ساده) رساله تخصصی
احکام و استفتائات امر به معروف و نهی از منکر**

گزیده بیش از ۶۰۰ پرسش و ۱۴۰۰ پاسخ
از محضر ۴۴ نفر از مراجع تقلید و مجتهدین جهان
کاری از: مرکز تخصصی آموزش امر به معروف و نهی از منکر
تحت اشراف علمی دکتر علی تقوی

سخنی با خوانندگان محترم:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ. الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ هَدَانَا لِهٰذَا وَ مَا كُنَّا لِنَهْتَدِیْ لَوْ لَا اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ.

حدود ۱۰ سال از تالیف و نشر رساله جامع آموزش احکام و استفتائات امر به معروف و نهی از منکر گذشته و اکنون در فروردین ۱۴۰۲ ضرورت گزیده نویسی آن که مدتها به تاخیر افتاده بود، رخ نمود. استفتائات مشابه را در قالب سوال هایی یکسان گنجاندیم. سوالات کم اهمیت که جنبه شخصی داشت، حذف کردیم و مهمترین و پرتکرارترین استفتائات را در این سطور آوردیم.

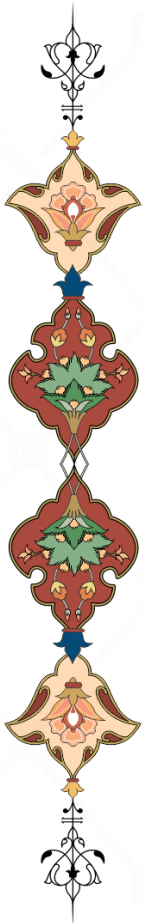
امید که حوصله خوانندگان عزیز یاری نماید و خداوند متعال، یادگیری این فریضه را بر همه مسلمین آسان فرماید.

این کتاب را بخوانید و به دیگران خصوصا علمای دینی هدیه دهید و توصیه کنید تا مسائلس را برای مردم بخوانند.

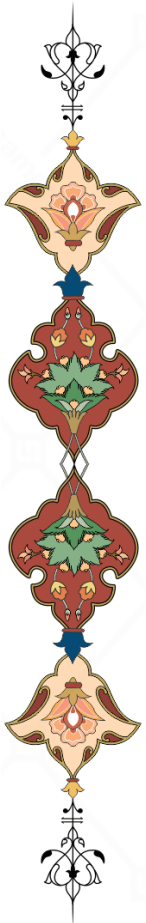
- در ذکر نام مراجع ذیل هر سوال، تعدماً ترتیب خاصی استفاده نشده است.
- خواننده محترم ، در هر سوال حتما نظرات همه مجتهدین را بخوانید تا علاوه بر کسب اطلاع از نظر مرجع تقلید خود، با ظرافتهایی که سایر بزرگان مطرح نموده اند، آشنا شوید.
- جهت ثبت نام در دوره های آموزش مجازی امر به معروف و نهی از منکر، کلمه «ثبت نام» را در پیامرسان ایتا به آیدی [Eitaa.com/vajeb123](https://t.me/Eitaa.com/vajeb123) ارسال فرمایید.

فهرست سوالات: «شماره سوال را لمس کنید تا به صفحه مورد نظر بروید»

شماره	عنوان پرسش	صفحه
۱-	امر به معروف، وظیفه همه است؟ یا یه گروه خاص؟	۱۲
۲-	میشه بجای تذکر و امر به معروف، کار فرهنگی و تربیتی کنیم؟	۱۶
۳-	بهتر نیست فعلا خودسازی کنیم؟	۱۷
۴-	اصل هشتم قانون اساسی چی میگه؟	۱۸
۵-	تذکر ندم، شریک گناهش میشم؟	۱۹
۶-	بهترین باقیات الصالحات چیه؟	۱۹
۷-	یاد گرفتن احکام امر به معروف واجبه؟	۲۰
۸-	ترویج امر به معروف هم واجبه؟	۲۱
۹-	معروف و منکر یعنی چی؟	۲۲
۱۰-	واجب فوری یعنی چی؟	۲۳
۱۱-	شرط اول: باید همه معروف ها و منکرها رو بشناسم!؟	۲۴
۱۲-	اگه طرف نمیدونه کارش گناهه، تذکر ندم؟	۲۵
۱۳-	انواع احتمال تاثیر، همیشه هست.	۲۶
۱۴-	تاثیر هم نداشته باشه، واجبه.	۳۲
۱۵-	دفعه اول تذکر ندم؟	۳۴
۱۶-	واجب کفایی یعنی چی؟	۳۵
۱۷-	هر خطری رافع تکلیف نیست.	۳۸
۱۸-	حق نداری از خودت شرط اضافه کنی	۴۰
۱۹-	خودت هم گناهکاری، باید به دیگران تذکر بدی.	۴۱
۲۰-	به بزرگتر هم باید تذکر بدم؟	۴۲
۲۱-	استعلا یعنی چی؟	۴۳
۲۲-	گناهای بزرگتر هست آخه	۴۴
۲۳-	مسخره مون کنن، چی؟	۴۴
۲۴-	مشکلات اقتصادی باشه چی؟	۴۵
۲۵-	دلخور میشن، دفع میشن عیب نداره؟	۴۵
۲۶-	همسر و پدر اجازه تذکر ندن چه کنم؟	۴۶
۲۷-	من که راهکار و دلیل ندارم برای طرف	۴۷
۲۸-	ریا نمیشه؟ اخلاص ندارم من!	۴۸
۲۹-	احترام و آبروش از بین بره چی؟	۴۹

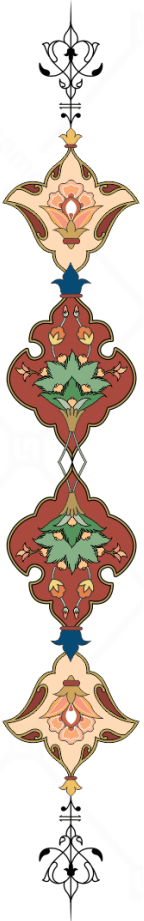

۵۰	اگه لچ کنه بدتر حجابش را مثلا برداره ، چی؟	۳۰-
۵۱	به نامحرم و جنس مخالف میشه تذکر حجاب و ... داد؟	۳۱-
۵۴	حجاب لازمه که اجبار بشه؟	۳۲-
۵۶	میشه هدیه و گل بدیم به گناهکار و فاسق؟ علنی تذکر بدیم؟	۳۳-
۵۸	صله رحم و تذکر به فامیل بدحجاب	۳۴-
۵۹	عکس بی حجاب در فضای مجازی	۳۵-
۵۹	عبور از کنار خانم بدحجاب	۳۶-
۶۰	پیرزن ها هم باید حجاب داشته باشن؟	۳۷-
۶۰	حریم خصوصی و عمومی چیه؟	۳۸-
۶۲	کودکان با پوشش نامناسب / گناه علنی و پنهانی خیلی فرق دارن!	۳۹-
۶۴	مرحله اول اینه که غصه بخوریم فقط؟! باید ناراحتی رو اظهار کنیم؟	۴۰-
۶۶	تذکر زبانی، کارت و حکم میخواد؟	۴۱-
۶۷	یه جاهایی اخم و لحن تند لازمه	۴۲-
۶۹	مرحله سوم امر به معروف و نهی از منکر چیه؟	۴۳-
۷۰	وظیفه پلیس، برخورد فیزیکیه و مردم حق ندارن درگیر بشن	۴۴-
۷۲	مهمانی گناه و چی کار کنیم؟ حد صله رحم چیه؟	۴۵-
۷۷	میشه به سلام گناهکار، جواب ندم؟	۴۶-
۷۸	وقتی عمداً نمیخواد نماز صبح بخونه، باید بیدارش کنی	۴۷-
۷۹	کسی که روزه خوری علنی میکنه میشه تعزیر کرد؟	۴۸-
۷۹	عسر و حرج و سختی بیش از حد توان	۴۹-
۸۰	میشه توی پارک نماز بخونیم؟	۵۰-
۸۰	توی گیت بازرسی اداره و حرم و فرودگاه و ... میشه تذکر داد؟	۵۱-
۸۰	موسیقی حرام و فسق را میشه تذکر داد؟	۵۲-
۸۱	منابع و مأخذ	
۸۳	سایر آثار منتشره مولف و مرکز تخصصی امر به معروف و نهی از منکر	

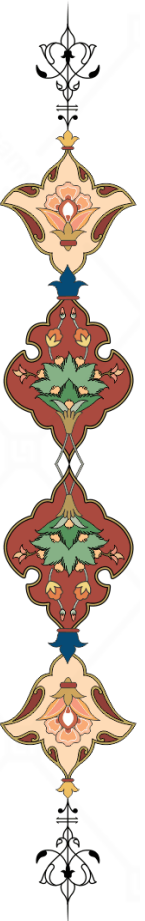
*برخی از مراجع و مجتهدین که آراء ایشان در رساله جامع استفتائات امر به معروف و نهی از منکر آمده

تصویر	محل تولد یا زندگی	سال تولد	نام / شهرت	
	قم/نجف/تهران	متولد ۱۲۷۹ شمسی	آیت الله سید روح الله موسوی خمینی	۱
	تهران	متولد ۱۳۱۸ شمسی	آیت الله سید علی حسینی خامنه ای	۲
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۵۱ قمری	آیت الله ابولقاسم گیلانی (میرزای قمی)	۳
	اصفهان	متولد ۱۳۰۷ قمری	آیت الله محمدباقر مجلسی	۴
	نجف اشرف	متولد ۱۳۷۰ شمسی	آیت الله سید ابوالقاسم خویی	۵
	شهر مقدس قم	متولد ۱۲۷۳ شمسی	آیت الله محمد علی اراکی	۶
	اصفهان/نجف	متولد ۱۲۴۶ شمسی	آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی	۷
	بروجرد / قم	متولد ۱۳۴۰ شمسی	آیت الله سید حسین طباطبایی بروجردی	۸
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۰۵ شمسی	آیت الله ناصر مکارم شیرازی	۹

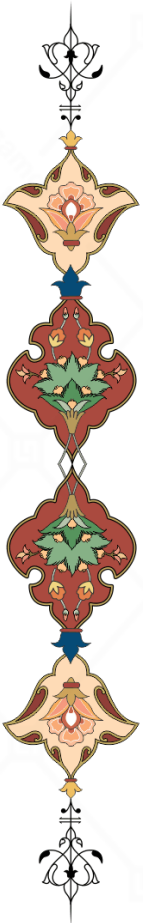

	نجف اشرف	متولد ۱۳۰۹ شمسی	آیت الله سید علی سیستانی	۱۰
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۹۵ شمسی	آیت الله محمدتقی بهجت	۱۱
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۰۴ شمسی	آیت الله حسین نوری همدانی	۱۲
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۱۸ شمسی	آیت الله سید محمدعلی علوی گرگانی	۱۳
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۱۰ شمسی	آیت الله محمد فاضل لنکرانی	۱۴
	تهران	متولد ۱۳۱۶ شمسی	آیت الله مجتبی کلهری تهرانی	۱۵
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۱۲ شمسی	آیت الله عبدالله جوادی آملی	۱۶
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۰۸ شمسی	آیت الله جعفر سبحانی تبریزی	۱۷
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۰۰ شمسی	آیت الله حسین وحید خراسانی	۱۸
			آیت الله محمدباقر موحدی نجفی	۱۹

	کابل/نجف/قم	متولد ۱۳۰۷ شمسی	آیت الله محقق کابلی	۲۰
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۱۲ شمسی	آیت الله یدالله دوزدوزانی	۲۱
	نجف/قم	متولد ۱۳۰۵ شمسی	آیت الله محمدصادق روحانی	۲۲
	شاهرود/قم	متولد ۱۳۱۱ شمسی	آیت الله محمد ابراهیم جناتی	۲۳
	کربلا/قم	متولد ۱۳۳۵ شمسی	آیت الله سیدکمال حیدری	۲۴
	شهر مقدس قم	متولد ۱۲۹۷ شمسی	آیت الله لطف الله صافی گلپایگانی	۲۵
	گلپایگان/تهران	متولد ۱۳۲۰ شمسی	آیت الله سیدهاشم بطحائی گلپایگانی	۲۶
	گلپایگان/قم	متولد ۱۳۱۶ شمسی	آیت الله سیدمحمدرضا گلپایگانی	۲۷
	اصفهان	متولد ۱۳۱۲ شمسی	آیت الله حسین مظاهری	۲۸
	نجف/قم	متولد ۱۲۷۴ قمری	میرزا جواد ملکی تبریزی	۲۹
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۲۰ شمسی	آیت الله محمدرضا مویدی قمی	۳۰

	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۱۷ شمسی	آیت الله محمدعلی گرامی قمی	۳۱
	افغانستان / نجف اشرف	متولد ۱۳۰۹ شمسی	آیت الله محمداسحاق فیاض	۳۲
	کربلا	متولد ۱۳۲۴ شمسی	آیت الله محمدتقی مدرسی	۳۳
	اردبیل/قم	متولد ۱۳۰۴ شمسی	آیت الله سیدعبدالکریم موسوی اردبیلی	۳۴
	نجف/قم	متولد ۱۳۲۷ شمسی	آیت الله هاشمی شاهرودی	۳۵
	نجف/قم	متولد ۱۳۰۴ شمسی	آیت الله سید محمد حسینی شاهرودی	۳۶
	پاکستان/نجف	متولد ۱۳۱۱ شمسی	آیت الله محمدحسین نجفی	۳۷
	هند/نجف	متولد ۱۹۴۲ میلادی	آیت الله بشیرحسین نجفی	۳۸
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۰۶ شمسی	آیت الله سید موسی شبیری زنجانی	۳۹

	نجف/قم/مشهد	متولد ۱۲۹۹ شمسی	آیت الله سیدعزالدین حسینی زنجانی	۴۰
	قم	متولد ۱۳۲۰ شمسی	آیت الله اسدالله بیات زنجانی	۴۱
	شهر مقدس قم	متولد ۱۳۱۷ شمسی	آیت الله سید کاظم حائری	۴۲
	نجف اشرف	متولد ۱۳۱۴ شمسی	آیت الله محمدسعید حکیم	۴۳
	متولد یزد مدفن: نجف	متولد ۱۲۴۸ قمری	آیت الله محمدکاظم طباطبایی یزدی (صاحب عروه)	۴۴

وظیفه همه است؛ نه فقط به عده خاص!

۱- امر به معروف و نهی از منکر وظیفه حکومت است یا آحاد مردم؟ نقش مردم در زمینه مقابله با فسادها چیست؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: در هر صورت وظیفه آحاد مسلمین در موارد مقتضی تذکر، نصیحت و امر به معروف و نهی از منکر با مراعات شروط مقرر است. امر به معروف و نهی از منکر از واجبات و فرایض بسیار مهم و بزرگ اسلامی به شمار می‌رود، و افرادی که این فریضه‌ی بزرگ الهی را ترک می‌کنند یا در برابر آن بی‌تفاوتند گناهکار خواهند بود و کیفری سخت و سنگین در انتظار آنها است.^۱ محدوده‌ی امر به معروف و نهی از منکر منحصر به قشر و صنف خاصی از مردم نیست و تمام اقشار و اصناف واجد شرایط را در بر می‌گیرد.^۲

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: امر به معروف و نهی از منکر یک حکم عام است و همه به مقدار توان خود موظف به آن هستند و وجود چنین نهادی سلب مسئولیت از دیگران نمی‌کند و موارد تداخل را با برنامه ریزی باید حل کرد.^۳ مردم به عنوان حامیان حکومت، و بازوهای دولت اسلامی و نیز به عنوان نظارت و امر به معروف و نهی از منکر و نصیحت و ارشاد در حکومت نقش دارند.^۴ توجه داشته باشید که فریضه‌ی امر به معروف و نهی از منکر وظیفه‌ی همگانی است و نهادینه شدن احکام اسلامی و برچیده شدن فساد، مشارکت همگانی را می‌طلبد. لذا مؤمنین و متدینین همه باید در انجام این فریضه اهتمام داشته باشند.^۵ همه موظف به احیای امر به معروف و نهی از منکر هستند.^۶

آیت‌الله العظمی سیستانی: وجوب امر به معروف و نهی از منکر به صنف خاصی از مردم اختصاص ندارد بلکه با فراهم بودن شرایط آن بر علماء و غیر آنان، افراد عادل یا فاسق، ثروتمند یا فقیر، مسئولین حکومتی و مردم واجب می‌باشد.^۷ و در روایت است که ترک آن، مستوجب تسلط ظالمان بر جامعه است. تکلیف، امر به معروف و نهی از منکر است.^۸

آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی: امر به معروف و نهی از منکر بر آحاد مردم در صورت اجتماع شرایط آن واجب است ولی باید مراتب آن رعایت شود. تکلیف همه بدون استثناء رعایت احکام شرع و حلال و حرام دین است و هر کسی بر طبق توان خود باید امر به معروف و نهی از منکر نماید تا خدای ناخواسته تدریجاً معروف، منکر؛ و منکر، عنوان معروف پیدا نکند.^۹

۱- (رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ ج ۱ و دفتر معظم له)

۲- اجوبه الاستفتائات معظم له سوال ۱۰۶۹

۳- کتاب استفتائات معظم له سوال ۱۱۵۰

۴- (کتاب استفتائات معظم له سوال ۱۵۲۵)

۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۲۱۰۰۲۴)

۶- (کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۲ صفحه ۱۹ و جلد ۱ صفحه ۲۳)

۷- (کتاب توضیح المسائل جامع معظم له ج ۳ مساله ۲۶۸۷)

۸- (کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۲ صفحه ۱۹ و جلد ۱ صفحه ۲۳)

۹- (کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۲ صفحه ۱۹ و جلد ۱ صفحه ۲۳)

آیت‌الله العظمی بهجت: امر به معروف و نهی از منکر با شرایط آن واجب است.^۱ با وجود شرایط بر همگان لازم است.^۲

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: امر به معروف و نهی از منکر زبانی، بر عهده تمام مردم است. اما اگر مستلزم عمل و برخورد فیزیکی باشد، (در جمهوری اسلامی) باید طبق نظر مسئولین ذیربط باشد. امر به معروف و نهی از منکر طبق شرایط و مراحل آن باید انجام شود.^۳

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: امر به معروف و نهی از منکر وظیفه همگانی است و لذا هیچکس نباید به این بهانه‌ها از وظیفه خود دوری کند البته اقدامات حکومتی بر عهده دستگاه‌های مسئول است که باید انجام دهند.^۴

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: در فرض تحقق شرایط وجوب بر هر مکلفی واجب است. البته برخی از مراتب امر به معروف و نهی از منکر (مرحله توسل به زور و جبر) که اگر توسط مردم انجام گیرد موجب برهم خوردن نظم عمومی می‌شود باید توسط حکومت اسلامی اجراء گردد.^۵

آیت‌الله العظمی مظاهری: همه باید این فریضه الهی را آنجا که زمینه باشد انجام دهند.^۶ یکی از اهم واجبات در اسلام امر به معروف و نهی از منکر است و همه باید این فریضه را زنده نگاه بدارند و اگر همه این واجب را عمل می‌کردند جائی برای افراد گناهکار نبود و همه جا برای آنها نا امن می‌شد.^۷

آیت‌الله العظمی محقق کابلی: وظیفه مردم امر به معروف و نهی از منکر کردن است.^۸

آیت‌الله العظمی حسینی شاهرودی: امر به معروف و نهی از منکر در صورت اجتماع شرایط وظیفه هر فرد مسلمان به حد خودش می‌باشد.

آیت‌الله العظمی گرامی: هر جا احتمال تأثیر باشد، وظیفه، نهی از منکر است.^۹

آیت‌الله العظمی محمدصادق روحانی: بسمه تعالی. امر به معروف و نهی از منکر بر هر مسلمان واجب است ولی در بعضی موارد، نهی از منکر مختص حکومت است.^{۱۰}

آیت‌الله العظمی موحدی نجفی: امر به معروف و نهی از منکر اختصاص به فرد و فرد و به جمعیت و دون جمعیت آخر ندارد.^{۱۱}

آیت‌الله العظمی ملکی تبریزی: چنانچه دولت بخواهد مشروعیت داشته باشد، باید از مظاهر فساد جلوگیری کند.^۱

۱- (کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۲ صفحه ۱۹ و جلد ۱ صفحه ۲۳)

۲- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۳۸۴۳)

۳- (کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۲ صفحه ۱۹ و جلد ۱ صفحه ۲۳)

۴- دفتر معظم له

۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۳۴۰)

۶- کتاب استفتائات معظم له

۷- (کتاب استفتائات معظم له)

۸- کتاب استفتائات معظم له

۹- (دفتر معظم له و مساله ۵۶)

۱۰- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۴۴۳)

۱۱- دفتر معظم له

امر به معروف و نهی از منکر بر آحاد مردم در صورت اجتماع شرایط آن، واجب است ولی باید مراتب آن رعایت شود
مثلاً در مورد دیکه اگر بالحن ملام امر و نهی شود مؤثرتر باشد بخورد یا خشونت جایز نیست و اگر بخورد یا خشونت مؤثر
باشد زدن جایز نیست و باید توجه داشت در بعضی مراتب آن مانند مجروح نمودن محتاج به اجازه مجاهد است راه اصلاح
یا امر به معروف و نهی از منکر نوشته حقیق و راجعه نماید. و الا عالم

دو این مورد بر مسلم
امر به معروف و نهی از منکر
مستحب است

و لطیفه هم مسلمانان است که در موارد تحقق شرایط باید به آن عمل کرد و در مواردی که شرایط آن
مستوجب تسلط ظالمان بر جامعه است.

امر به معروف و نهی از منکر زین برهمنه همه مردم است که اگر مستقیم عمل می‌نماید خیریهی باشد
باید طبق نظر مسئولین فقهی عمل نماید.

الفتنی فاضل
مرکز تخصصی
استفتاءات
امر به معروف و نهی از منکر

است مانند برچیدن مرکز فساد
و سنگین کردن افراد تحکام و مانند آن
یعنی وظیفه حکومت است نه آنها را

امر به معروف و نهی از منکر هر دو دارد: اول در مردم و اولیای
است؛ یعنی مشورت بین از راه و ملائمت و تدبیر بین اهل
افراد خطا کار را با زبان بزرگ خطایان دولت کردن
این دو مورد وظیفه همه آحاد مردم است که از طریق صحیح
نصیحت افراد خطا کار را بر دارند. هر دو مورد جنبه‌های عملی

چنانکه دولت بخواهد مشورت داشته باشد باید از نظر افراد خبرگیری کند
و وظیفه مردم - حتی بجهت نصیحت و راهنمایی دیگران و حفظ اصل و عمال خود می باشد

چهار مورد

همه موظف به اجابت و نصیحت هم امر به معروف و نهی از منکر هستند امر به معروف و نهی از منکر به شرط آن واجب است

امر به معروف و نهی از منکر
مستحب است

امر به معروف و نهی از منکر

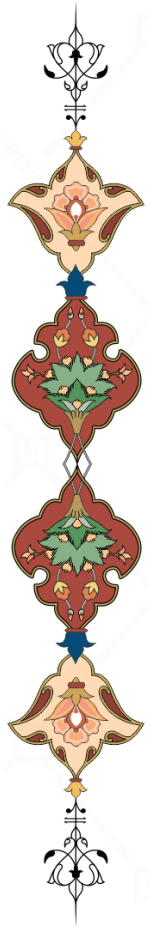
تکلیف همه بدون استثناء، رعایت احکام شرع و حلال و حرام دین است و هر کسی بر طبق توان خود باید امر به معروف
و نهی از منکر نماید تا حدی تا خواسته تدریجاً معروف منکر عنوان معروف پیدا نکند. لطف هم

الفتنی فاضل
مرکز تخصصی
استفتاءات
امر به معروف و نهی از منکر

امر به معروف و نهی از منکر

الفتنی فاضل
مرکز تخصصی
استفتاءات
امر به معروف و نهی از منکر

امر به معروف و نهی از منکر طبق شرایط و موانع، بر انجام آن تکلیف امر به معروف و نهی از منکر است.

کار فرهنگی و تربیتی، جای واجب «تذکر لسانی» را نمی‌گیرد

۲- در امر به معروف و نهی از منکر، منظور از شرط ((احتمال تأثیر))، قطع شدن گناه است؟ یا مفهوم احتمال تأثیر، عام است از تضعیف گناه و کم شدن آن؟ برخی با بهانه انجام کار فرهنگی و چاپ کتاب و تولید نرم افزار و برگزاری همایش و ...، هنگام روبرویی با منکرات، از تذکر لسانی و ابراز ناراحتی، به طور کامل شانه خالی می‌کنند و می‌گویند باید کار فرهنگی و زیرساختی انجام داد. آیا این دلایل، برای ترک امر به معروف و نهی از منکر، قابل قبول است؟

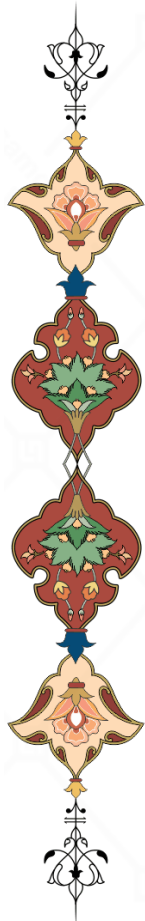
آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: اگر امر به معروف و نهی از منکر موجب تضعیف گناه هم شود واجب است امر و نهی شود و کار فرهنگی و زیرساختی باید در کنار امر به معروف و نهی از منکر زبانی و عملی باشد و هیچکدام جای دیگری را نمی‌گیرد.^۱

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: با تضعیف گناه هم تأثیر صدق می‌کند. این امور هرچند در جای خود لازم است اما مادامی که ملازم با عدم تأثیر در دیگری یا وجود مفسده در امر به معروف و نهی از منکر در این فرض نباشد رافع وجوب این فریضه نیست و باید حداقل تذکر لسانی صورت گیرد.^۲

آیت‌الله العظمی موحدی نجفی: امر به معروف و نهی از منکر واجب فوری است، به کیفیت مراتب سه گانه‌ای که دارد.^۳

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: امور ذکر شده عذر برای عدم اقامه فریضه امر به معروف و نهی از منکر نمی‌باشد. به موازات امر به معروف و نهی از منکر با انجام اقدامات فرهنگی باید بستر سازی برای زدودن منکرات در جامعه صورت گیرد.^۴

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: احتمال تأثیر، هرچند در تضعیف و کم شدن گناه هم باشد، کفایت می‌کند. بهانه تراشی تکلیف امر به معروف را برطرف نمی‌کند.^۵

۱- دفتر معظم له

۲- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۵۲۶)

۳- دفتر معظم له

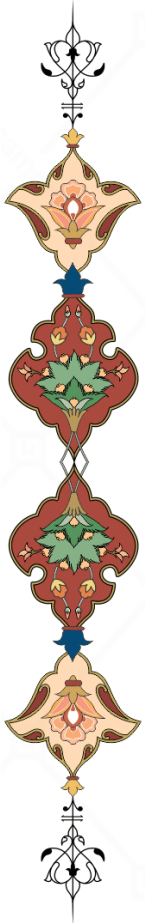
۴- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۱۲۰۳۸۶)

۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۴۵۶)

قابل توجه اونایی که میگویند امر به معروف و نهی از منکر نکنیم؛ بریم خودسازگار!

۳- هرگاه شخصی قابلیت امر به معروف و نهی از منکر کردن دارد و در مرتبه علم مستغنی است، و لکن خوف دارد که هرگاه متصدی مرجعیت مردم شود مبتلا بشود به اموری که منشأ نقص در نفس خود می‌شود به سبب سوء خلق یا عجب یا تکبر، یا سخن زشت گفتن، یا تقصیر در مکملات عبادات، و کسی دیگر هم نیست که وجوب کفایی به آن عمل آید، آیا متوجه تکمیل نفس خود شود و مجتنب شود از آن اموری که باعث دوری از مکملات و ترقیات نفس است؛ یا متوجه امور لازمه عباد از دین و دنیا شود؟

آیت‌الله العظمی ابوالقاسم گیلانی مشهور به میرزای قمی؛ البته در این صورت باید متوجه امر به معروف و نهی از منکر و قضای حوایج عباد حسب المقدور شود و به قدر طاقت مجاهده کند با نفس و مجادله کند و هرگاه در این بین، ناخوشی و سوء خلق و امثال آن از او سرزند، ان شاءالله آن امور عظیمه، مکفر این خواهد شد. گاه است در متوجه شدن، محافظت نفوس کثیره از قتل و فساد می‌شود و محافظت اعراض و اموال عباد و در ترک آن تنها احتمال فیض و ثوابی از برای نفس خود به تنهایی. و فرق بینهما بعد المشرقین است.^۱

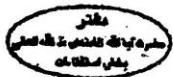
۱- (جامع الشتات معظم له فارسی له ج ۱ ص ۴۲۲ و ۴۲۳ سؤال ۳)

توصیه درباره اجراء اصل هشتم قانون اساسی

۴- اصل هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در مورد امر به معروف و نهی از منکر است که متأسفانه معطل مانده و در نتیجه شاهد بروز مظاهر غیر اخلاقی در عرصه‌های مختلف می‌باشیم. آیا دولت اسلامی شرعاً موظف به اجرای این دو فریضه می‌باشد؟ توصیه حضرت تعالی چیست؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: امر به معروف و نهی از منکر زبانی وظیفه همه مسلمین است نه تنها دولت اسلامی.^۱
 آیت‌الله العظمی بهجت: امر به معروف و نهی از منکر بر همگان لازم است مخصوصاً برای مسئولین و کسانی که از قدرت بالاتری برخوردارند.^۲
 آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: همه مردم و دولت مردان در برابر فریضه امر به معروف و نهی از منکر مسئولند. البته مراحل فیزیکی آن فقط بر عهده دولت است.^۳
 آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی: بر همه مکلفین امر به معروف و نهی از منکر با حفظ مراتب آن و رعایت شرایط آن واجب است.^۴
 آیت‌الله العظمی سیستانی: همه موظف هستند.^۵

بر همه مکلفین امر به معروف و نهی از منکر با حفظ مراتب آن و رعایت شرایط آن واجب است.

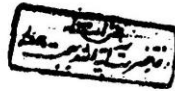
امر به معروف و نهی از منکر زبانی وظیفه همه مسلمین است نه تنها دولت اسلامی.

همه موظف هستند.

همه مردم و دولت مردان در برابر فریضه امر به معروف و نهی از منکر مسئولند البته مراحل فیزیکی آن فقط بر عهده دولت است.

امر به معروف و نهی از منکر بر همه لازم است خصوصاً برای مسئولین و کسانی که از قدرت بالاتری برخوردارند.

- ۱- کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۶ صفحه ۱۳
- ۲- کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۶ صفحه ۱۳
- ۳- کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۶ صفحه ۱۳
- ۴- کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۶ صفحه ۱۳
- ۵- کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۶ صفحه ۱۳

بے تفاوتی و ترک امر به معروف و نهی از منکر، باعث میشه تو گناه دیگران شریک بشی

۵- اگر کسی امر به معروف و نهی از منکر را علیرغم وجود شرایط وجوب، ترک کند؛ آیا فقط در گناه فاعل منکر شریک است؟ یا گناه ترک واجب را نیز برایش می نویسند؟

آیت الله العظمی علوی گرگانی: گناه ترک امر به معروف برای او نوشته می شود.^۱

آیت الله العظمی مکارم شیرازی: چنانچه به گناه طرف راضی بوده باشد در گناه او شریک خواهد بود. در فرض سؤال اگر با وجود شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر این کار را ترک کرده باشد مرتکب گناه شده است و باید توبه کند.^۲

آیت الله العظمی موحیدی نجفی: ترک واجب کرده است.

آیت الله العظمی خامنه ای: موارد مختلف است، امر ثواب و عقاب به دست خداوند متعال است و در اجتناب از گناه نباید آنها را سبک سنگین کرد؛ و در هر صورت از گناه باید توبه شود.^۳

بهترین محل مصرف پول، ترویج امر به معروف و نهی از منکره

۶- شخصی وصیت کرده است که «ثلث اموال این جانب را در موردی خرج کنید که از نظر قرآن و سنت بهترین موارد است و بهتر از آن موردی نیست» نظر مبارک را در این مورد بیان فرمایید که پول ایشان در چه موردی مصرف شود؟

آیت الله العظمی مکارم شیرازی: در مورد حوزه ها و افراد باتقوایی که به امر تدریس و تبلیغ امر به معروف و نهی از منکر اشتغال دارند مصرف کنید. در حدیث آمده: و ما اعمال البر کلها و الجهاد فی سبیل الله، عند الامر بالمعروف و النهی عن المنکر، الا کفثه فی بحر لجی؛ تمام اعمال نیک و حتی جهاد در راه خدا در برابر امر به معروف و نهی از منکر مانند آب دهان در برابر دریای عمیق است.^۴

۱- دفتر معظم له

۲- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۱۰۰۱۷)

۳- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۵۵۶۸۱۶)

۴- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۰۹۲)

امر به معروف و نهی از منکر، ترویج و تبلیغش هم واجب.

۸- آیا تبلیغ و ترویج امر به معروف و نهی از منکر هم واجب است؟ همانطور که مستحضر هستید، امروزه در جامعه اسلامی ما، فریضه مهم امر به معروف و نهی از منکر، بسیار مهجور و فراموش شده است. آیا در چنین شرایطی، تبلیغ و ترویج امر به معروف و نهی از منکر (وادار کردن دیگران به تذکر) واجب است؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای؛ بسمه‌تعالی. سلام علیکم و رحمه الله و برکاته. همانطور که امر به معروف و نهی از منکر با وجود شرایط و حفظ مراتب، وظیفه مکلفین می‌باشد، ترویج و تبلیغ این فریضه مهم اساسی و حیاتی برای کسانی که این فریضه را ترک کردند و یا نمی‌دانند واجب است. موفق و مؤید باشید.^۱

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی؛ چنانچه به عنوان یک واجب، ترک شود باید تبلیغ و ترویج گردد.^۲ در فرض سؤال همگان باید به ترویج و احیاء این فریضه واجب اقدام نمایند.^۳

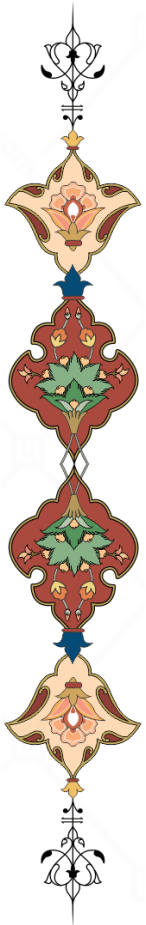
آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی؛ اگر تبلیغ و ترویج امر به معروف، مصداق حکم امر به معروف قرار بگیرد یعنی افراد جامعه نسبت به امر به معروف بی‌اعتنا باشند، تبلیغ و ترویج آن واجب می‌شود.^۴ امر به معروف و نهی از منکر با رعایت شرایط بر همه مؤمنین واجب است و برفقهها و مراجع تقلید و اساتید نیز تبلیغ و ترویج آن واجب است و فقها از طریق بیان فتاوا ارشاد کردن مردم این تکلیف را به مقداری که در توانشان است انجام دهند.^۵

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی؛ احیای این فریضه الهی فرض است. باید تارک این فریضه هم امر به معروف و نهی از منکر شود چنانچه اگر حکم این فریضه یا شرایط اجرای آن را نمی‌داند ارشاد وی لازم است.^۶

آیت‌الله العظمی موحّدی نجفی؛ اگر شرایط فراهم باشد واجب است.^۷

آیت‌الله العظمی نوری همدانی؛ فریضه امر به معروف و نهی از منکر بر همه احاد مسلمین واجب است.

آیت‌الله العظمی بهجت؛ کسی که راه و روش امر به معروف و نهی از منکر را نمی‌داند، در حد متیقن لازم باید امر به معروف و نهی از منکر کند به نحوی که احتمال تجاوز از حد ندهد.^۸

۱- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ab9c2719462d9cd)

۲- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۲۸۰۱۸۱)

۳- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۰۲۰۵۲۱)

۴- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۸۸۰)

۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۲۲۵)

۶- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۶۴۸)

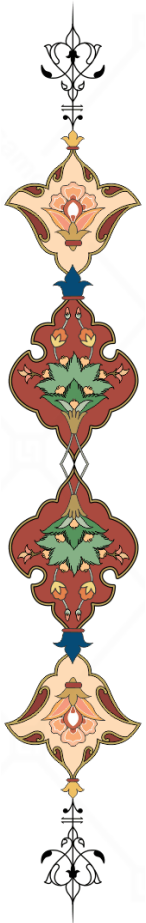
۷- دفتر معظم له

۸- کتاب استفتائات معظم له سؤال ۳۸۷۰

معروف و منکر یعنی چه؟ امر به معروف و نهی از منکر تعریفش چیه؟

۹- از نظر شرعی امر به کدام یک از معروف‌ها و نهی از کدام یک از منکرها واجب است؟

- همه مراجع؛ در واجبات و محرمات، امر و نهی واجب و در مستحبات و مکروهات، امر و نهی مستحب است.^۱
- آیت‌الله العظمی بهجت؛ حد وجوب امر به معروف و نهی از منکر در همان واجبات و محرمات است.^۲
- آیت‌الله العظمی ملکی تبریزی؛ باسمه تعالی؛ مراد از معروف، همان واجبات شرعیه؛ و از منکر، همان محرمات الهیه است. و بر مکلف واجب است که تارک واجب را امر به معروف، و فاعل حرام را نهی از منکر نماید.^۳
- آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی؛ واداشتن افراد به انجام احکام و سنتی که از نظر شارع پسندیده است و بازداشتن دیگران از هر عملی که به حکم شارع ناپسند است.^۴
- آیت‌الله العظمی محمدحسین نجفی؛ معروف، واجبات اسلام است و منکر، محرمات اسلام.^۵
- آیت‌الله العظمی محمدصادق روحانی؛ هوالعالم. در همه موارد، میزان، احکام شرعیه است و در صورت ثبوت منکر برای تمام افراد، نهی از منکر در صورت احتمال تأثیر واجب است.^۶

-
- ۱- آیت‌الله العظمی امام خمینی و آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی، توضیح المسائل مراجع، م ۲۷۸۶؛ آیت‌الله العظمی بهجت، توضیح المسائل، امر به معروف؛ آیت‌الله العظمی نوری همدانی، توضیح المسائل، م ۲۷۸۴؛ دفتر: آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی و آیت‌الله العظمی خامنه‌ای. آیت‌الله العظمی وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، م ۱۲۷۱؛ آیت‌الله العظمی ملکی تبریزی و آیت‌الله العظمی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، م ۱۲۷۱؛ آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی، توضیح المسائل، م ۲۸۶۰ و ۱۲۸۶۱؛ مساله ۲۸۴۸ رساله آیت‌الله العظمی علوی گرگانی
- ۲- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۳۸۳۷)
- ۳- (کتاب استفتائات جدید معظم له جلد ۱ صفحه ۲۰۳ سؤال ۹۷۶)
- ۴- استفتاء از دفتر معظم له
- ۵- (کتاب قوانین الشریعه فی فقه جعفریه معظم له جلد ۱ صفحه ۵۲۸)
- ۶- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۵۸۱)

امر به معروف و نهی از منکر، واجب فورگ هستن.

۱۰- امر به معروف و نهی از منکر، واجب موسع است یا مضیق یا فوری؟ آیا می‌توان تذکر به گناه را تأخیر انداخت؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: اگر تأخیر آن موجب تکرار یا ادامه گناه یا مفسده دیگر نشود تأخیر اشکال ندارد. در غیر این صورت واجب فوری می‌باشد.^۱

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: نه موسع است نه مضیق بلکه واجب فوری است.^۲

آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی: امر به معروف و نهی از منکر واجب موسع است به شرطی که در اثر تأخیر بی‌اثر نشود و همچنین در زمان تأخیر، شخص ترک معروف یا انجام حرام نداشته باشد و الا تا قبل از ارتکاب بعدی حرام یا ترک معروف، این دو فریضه را باید انجام داد.^۳

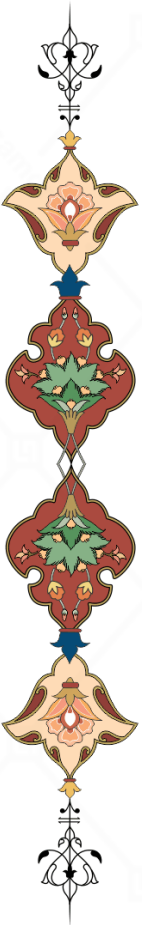
آیت‌الله العظمی نوری همدانی: موارد، مختلف است.^۴

آیت‌الله العظمی محقق کابلی: در بعضی موارد واجب موسع است در صورتی که زمینه او باقی باشد.^۵

آیت‌الله العظمی موحدی نجفی: امر به معروف و نهی از منکر واجب فوری می‌باشد.^۶

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: واجب مضیق است به این معنی که نباید به قدری تأخیر بیفتد که ارزش امر و نهی از بین برود. اگر صبر کردن و انتظار فرصت بهتر می‌تواند تأثیر بیشتری در امر به معروف و نهی از منکر داشته باشد و یا مفسده‌ای نداشته باشد صبر کردن مانعی ندارد و اما اگر صبر کردن هیچ اثری ندارد و یا احتمال می‌دهد فرد از دسترس شما خارج شود، باید فوراً این واجب الهی انجام گیرد.^۷

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: موارد امر به معروف از نظر تأخیر یا فوری بودن فرق می‌کند و در بعضی موارد با وجود شرایط واجب فوری است و در بعضی موارد تأخیر به مقداری که لازم باشد جایز است نه بیشتر و در هر دو صورت تأخیر از زمانی که باید امر به معروف کند به بهانه‌ای که شرعاً عذر حساب نمی‌شود جایز نیست.^۸ اگر احتمال بدهد که فرد مورد نظر از دسترس خارج می‌شود و بداند به گناه خود ادامه می‌دهد و کسی دیگر هم او را منع نمی‌کند در این صورت لازم است با وجود شرایط، قبل از آنکه از دسترس خارج شود با روش مناسب، امر به معروف نماید.^۹

۱- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له a8fddrby2614b669750cc3rd93vveaab8)

۲- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۵۲۱۰۲۰۲ و ۹۴۰۳۲۹۰۳۲۶)

۳- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱bd6506406)

۴- دفتر معظم له

۵- دفتر معظم له

۶- دفتر معظم له

۷- دفتر معظم له

۸- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۸۹۹)

۹- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۲۲۸۸)

آیت‌الله العظمی دوزدوزانی: اگر مصلحت باشد به طوری که با تأخیر، امر به معروف و نهی از منکر بهتر انجام می‌پذیرد تأخیر عیب ندارد.^۱

آیت‌الله العظمی سیستانی: چنانچه تأخیر انداختن تأثیر بیشتر داشته باشد، به تأخیر بیاندازید.^۲

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: تأخیر در تذکر، اگر باعث عدم تأثیر یا وقوع معصیت قبل از تحقق این فریضه شود، جایز نیست. ملاک این است که منکر انجام نشود و معروف فوت نگردد. اگر این ملاک، متوقف بر فوریت امر و نهی باشد واجب فوری است.^۳

شرط اول: اطمینان از گناه (علم به معروف و منکر)

براک وجوب، لازم نیست حتما همه معروف و منکرها رو بشناسی.

۱۱- آیا در امر به معروف و نهی از منکر، منظور از اولین شرط وجوب (علم به معروف و منکر)، این است که «باید همه معروف‌ها و منکرها را با لیست بشناسیم»؟! یا همین که بدانیم آن یک عمل خاص انجام شده، گناه است؛ تذکر واجب می‌شود؟

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: شخصی که قصد دارد، مخاطب را نهی از منکر کند، باید بداند که آن مصداقی که قصد نهی کردن از آن را دارد، منکر است.^۴

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: شناخت تفصیلی عناوین لازم نیست و همین که بداند کار انجام شده مصداق منکر است، کفایت می‌کند (تذکر واجب می‌شود).^۵

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: مواردی را که انسان می‌داند واجب است و طرف ترک می‌کند یا مواردی را که انسان می‌داند حرام است و دیگری آن را مرتکب می‌شود امر به معروف موضوعیت دارد و لازم نیست همه معروف و ها و منکر را با لیست بشناسید، هر مقداری که واجب و حرام را می‌دانید و بدانید که دیگران مرتکب می‌شوند با وجود شرایط، امر به معروف کنید.^۶

آیت‌الله العظمی سیستانی: گاهی برای امر به معروف و نهی از منکر کردن یادگرفتن و شناختن معروف و منکر از باب مقدمه، واجب می‌شود.^۷

۱- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له)

۲- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۳۴۴۸۷۹)

۳- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۸۲۰)

۴- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۱۰۰۲۶۷)

۵- دفتر معظم له

۶- دفتر معظم له

۷- (کتاب توضیح المسائل جامع معظم له ج ۳ مساله ۲۶۷۲)

اگه گناهکار، عملش را گناه ندونه، بازم واجبه که بهش بگه.

۱۲- باسلام و احترام. منظور از شرط وجوب اول (علم به معروف و منکر)، علم داشتن گناهکار به گناه بودن عمل خویش است؟ یا همین که شخص آمر و ناهی علم به معروف و منکر داشته باشد، کافی در وجوب است؟

آیت الله العظمی امام خمینی (ره)؛ درباره ارشاد جاهل اگر مطلب از چیزهایی با اهمیت باشد و مولا (شارع=خالق) مطلقاً (تحت هیچ شرایطی) به فعل یا ترک آن رضایت نداشته باشد واجب است آن را برپا دارد و او را امر یا نهی نماید.^۱

آیت الله العظمی خامنه ای؛ امر و نهی کننده باید معروف و منکر را بشناسد.^۲

آیت الله العظمی وحید خراسانی؛ شرط اول آن است که آمر به معروف و ناهی از منکر، معروف و منکر را بشناسد.^۳

آیت الله العظمی مکارم شیرازی؛ منظور از علم به معروف و منکر این است که کسی که می خواهد امر و نهی کند باید یقین داشته باشد که طرف مقابل مشغول انجام حرام یا ترک واجبی است.^۴

آیت الله العظمی شبیری زنجانی؛ آمر به معروف و ناهی از منکر، باید معروف و منکر را بشناسد. اگر فرد مرتکب گناه، نسبت به منکر بودن کارش آگاهی نداشته باشد، از باب ارشاد جاهل باید او را راهنمایی نمایند.^۵

آیت الله العظمی فاضل لنکرانی؛ منظور، علم آمر به معروف است یعنی ملاک این است که کسی که امر به معروف و نهی از منکر می کند باید بداند چه چیزی معروف است و چه چیزی منکر تا بدون جهت کسی را امر به معروف و نهی از منکر نکند.^۶

آیت الله العظمی نوری همدانی؛ کسی که امر و نهی می کند باید بداند آنچه شخص مکلف بجا نمی آورد واجب است؛ و آنچه بجا می آورد باید ترک کند.^۷

آیت الله العظمی صافی گلپایگانی؛ منظور، علم آمر و ناهی است.^۸

آیت الله العظمی مجتبی تهرانی؛ نهی از منکر به کسی که منکر (مثلاً بدحجابی) را منکر نمی داند، حتی به فرضی که بدانید هیچ تاثیر ندارد، واجب است.^۹

آیت الله العظمی موحیدی نجفی؛ مراد عالم بودن آمر و ناهی به معروف و منکر است.^۱

۱- تحریر الوسیله، باب امر به معروف، گفتار در شرایط وجوب، شرط اول، مساله ۴

۲- رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ قسمت امر به معروف و نهی از منکر

۳- مساله ۲۰۶۹ رساله معظم له

۴- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۵۰۱۰۲۶۰)

۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۹۰۱۷)

۶- دفتر معظم له

۷- رساله معظم له مساله ۲۷۸۹

۸- مساله ۲۸۶۲ رساله معظم له

۹- کتاب استفتائات معظم له)

شرط دوم: احتمال تاثیر (به معنای دگرگونی، تحوّل، اصلاح ناگهانی و اطاعت نیست) همیشه برخی از انواع و اقسام احتمال تاثیر، حتماً وجود دارد.

۱۳- باسلام. متأسفانه خیلی از طلبه ها و مردم، خیال می کنند که منظور مراجع تقلید از شرط دوم وجوب (احتمال تاثیر)، تأثیر آنی و لحظه ای در گناهکار و قطع کامل گناه در همان لحظه است! لطفاً بفرمایید در امر به معروف و نهی از منکر، اگر احتمال عقلایی بدهیم که الف) تذکر ما، در آینده بر اصلاح گناهکار اثر می گذارد؛ نه لزوماً همان لحظه. یا ب) با تذکر ما، شاید گناهکار، گناه را فقط به تأخیر اندازد. یا ج) با تذکر ما، شاید گناه فقط تضعیف شود؛ نه لزوماً قطع. یا د) با تذکر ما به گناهکار، شاید سایرین متأثر شوند؛ نه لزوماً شخص مرتکب گناه. یا ه) با تذکر ما، گناهکار، شاید گناه را از انظار عمومی، به خفا ببرد. یا و) تذکر ما، با تکرار تذکر توسط سایرین، شاید باعث قطع گناه می شود؛ مگر در هریک از موارد فوق، شرط «احتمال تأثیر» صدق نمی کند؟ و امر و نهی واجب نمی شود؟ یا مثلاً باید احتمال بیش از ۵۰ درصد یا عدد خاصی باشد؟ باید اطمینان و یقین به تأثیر داشته باشیم یا صرف احتمال برای وجوب کافی است؟ اگر انسان بداند سخن او تأثیری بر اصلاح مخاطب ندارد اما همچنان به نهی از منکر بپردازد با این قصد که لذت گناه را در مخاطب کم کند و یا این که افراد گناهکار را متوجه این مطلب سازد که کاملاً در محله و یا شهر، آزاد نیستند؛ و کسانی هستند که ناراحتی خود را از گناه علنی او ابراز دارند؛ وظیفه چیست؟ احتمال تکرار گناه در آینده، تکلیف تذکر را ساقط می کند؟

آیت الله العظمی امام خمینی (ره)؛ با گمان به عدم تأثیر و لو اینکه ظن قوی (به عدم تأثیر) داشته باشید، وجوب امر به معروف و نهی از منکر ساقط نمی شود. اگر بداند یا حتی احتمال دهد که امر یا نهی او در صورت تکرار شدن تأثیر می گذارد، تکرار کردن آن واجب است. اگر بداند یا حتی احتمال دهد که انکار او در حضور عده ای مؤثر است، نه غیر آن، پس چنانچه مرتکب آن، آشکارا به آن اقدام نموده است، تذکر آشکار، جایز و واجب است؛ اگر بداند که انکارش نسبت به مطلبی در حال حاضر بی تأثیر است و لیکن می داند یا حتی احتمال می دهد که امر و نهی اکنون، نسبت به آینده احتمال اثر داشته باشد (امر و نهی کردن در اینجا) واجب است. و همچنین اگر بداند که نهی او از خوردن شراب نسبت به کاسه ای مشخصی بی اثر است لیکن نهی او ممکن است از آن برای بعد بطور کلی یا تا حدودی در ترک شرب خمر مؤثر باشد، (نهی کردن) واجب است. اگر بداند که امر یا نهی او نسبت به ترک کننده و فاعل کاری اثر ندارد لیکن نسبت به غیر او به شرطی که خطاب به وی توجه پیدا نکند احتمال اثر دارد، واجب است که به انگیزه ی تأثیر در شخص دوم، خطابش را به شخص اول متوجه سازد. اگر بداند یا احتمال دهد که امر یا نهی در کم کردن معصیت مؤثر است، نه در ریشه کن کردن آن، باز هم امر و نهی واجب است؛ بلکه اگر فقط در احتمال تبدیل گناه بزرگ به کوچک داشته باشد بعید نیست که (باز هم) واجب باشد. اگر اهم به منزله ای باشد که مولاً (شارع=خالق) در هر حال راضی به حصول آن نباشد، امر و نهی واجب است. اگر احتمال بدهد که شاید (نهی او) در تأخیر وقوع منکر و عقب افتادن آن مؤثر باشد. باز هم واجب است.^۲ نسبت به افرادی که نمیشناسید و نمی دانید اثر دارد یا نه، امر به معروف و نهی از منکر واجب است.^۳

۱ - دفتر معظم له

۲ - تحریر الوسیله؛ باب امر به معروف؛ گفتار در شرایط وجوب، شرط دوم مساله ۱ و ۵ و ۸ و ۹ و ۱۴ و ۱۸

۳ - (استفتائات معظم له جلد ۱ صفحه ۴۸۲)

آیت الله العظمی خامنه‌ای؛ بسمه تعالی. اگر تکرار توسط شما و دیگران مؤثر است، باید نهی از منکر نمایید.^۱ صرف احتمال عقلایی به تأثیر، کفایت می‌کند.^۲ حتی به فرض نبود احتمال تأثیر، باز هم تذکر فی نفسه، حرام نمی‌شود.^۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ح. علیکم السلام ورحمة الله

مراد از احتمال تأثیر نسبت به خود شخص گناهکار است نه دیگران بنابراین فروض الف و ب و ج و د از موارد نهی از منکر خواهد بود والله العالم. ۱۶ جمادی الثانیة ۱۴۳۶

آیت الله العظمی موسوی اردبیلی؛ بسمه تعالی. هر چند در باب امر به معروف و نهی از منکر نسبت به احتمال تأثیر نسبت به موارد مذکور تصریح نشده ولی به نظر می‌رسد با توجه به اهمیت ترک گناه و اهمیت امر به معروف و نهی از منکر، ملاک این وظیفه الهی در موارد ذکر شده نیز وجود دارد. و لذا نباید امر به معروف و نهی از منکر در این موارد به شرط وجود سایر شرایط ترک شود.^۴

بسمه تعالی.

هر چند در باب امر به معروف و نهی از منکر نسبت به احتمال تأثیر نسبت به موارد مذکور تصریح نشده ولی به نظر می‌رسد با توجه به اهمیت ترک گناه و اهمیت امر به معروف و نهی از منکر ملاک این وظیفه الهی در موارد ذکر شده نیز وجود دارد و لذا نباید امر به معروف و نهی از منکر در این موارد به شرط وجود سایر شرایط ترک شود.

شماره سؤال: ۰۰۱۱۳۷۳

آیت الله العظمی حکیم؛ السلام علیکم ورحمة الله و برکاته. اگر احتمال تأثیر به معنای ابتعاد طرف از معصیت بشود در آینده یا با تأخیر آن و یا ایجاد تردید در گناه و منع از شیوع آن شود، نهی از منکر لازم است.^۵

آیت الله العظمی گرامی؛ این‌ها هم مصداق تأثیر می‌باشند. والسلام.^۶

آیت الله العظمی شبیری زنجانی؛ مجرد احتمال عقلایی تأثیر، کافی است.^۱ اگر محتمل است به مرحله نازلتر، منتقل شود، تأثیر صدق می‌کند و نهی از منکر، واجب است.^۲ با احتمال تأثیر ولو در آینده، امر به معروف و نهی از

۱ - دستخط ممهور از دفتر معظم له

۲ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) ۶dba5e2ee8۳۳۲۴ac8۰a۷۹۰۷۳۸۸۷ca۳c۷۳

۳ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) ۴dc۳۶۶۶۰۰b۶۹۷۲۵۷۷b۸b۱۵۱۸۳bae۴۴e۴

۴ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) ۰۰۱۱۳۷۳

۵ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) ۲۱ جمادی الاول ۱۴۳۶

۶ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له)

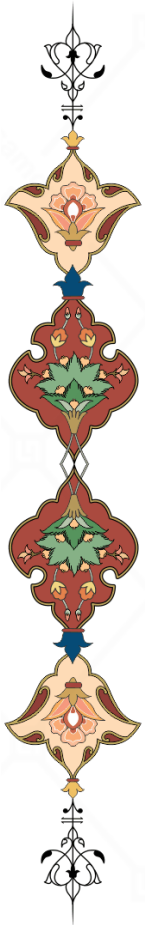
منکر، واجب است.^۳ حتی اگر فرض کنیم در موردی احتمال تأثیر هم نباشد، باز امر و نهی فی نفسه جایز است. همین که نهی از منکر سبب شود از گناه کاسته شود، وجوب نهی از منکر ساقط نمی‌شود. در فرض احتمال اثر موقت نیز، امر و نهی، واجب می‌شود.^۴

آیت الله العظمی سیستانی: تمام موارد احتمال تأثیر است.^۵ آیت‌الله العظمی سیستانی: بر آنها واجب است که امر به معروف و نهی از منکر کنند. ۶ احتیاط واجب آن است که کراهت و ناراحتی خود را از کارهای ناشایسته خلفکار به هر طوری که ممکن است (با گفتار یا رفتار یا نوشتار و مانند آن) اظهار نماید، هر چند که به فرض بداند که در او احتمال اثر نخواهد داشت.^۷

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: بسمه تعالی. سلام علیکم. منظور از شرط تأثیر در گناه همان طوری که اشاره کرده‌اید تأثیر فعلی آن نیست بلکه همین مقداری که در ترک گناه یا کم شدن گناه هرچند با گذشت زمان و یا با ضمیمه شدن مسائل دیگر اثر کند، امر به معروف و نهی از منکر واجب می‌شود.^۸ اگر احتمال تأثیر و ترک گناه از سوی گناهکار با امر به معروف و نهی از منکر باشد، واجب است با روش مناسب او را از گناه منع کند. اما این احتمال که بعداً ممکن است دوباره مرتکب گناه شود در اسقاط وجوب امر به معروف فعلی اثر ندارد.^۹ حتی اگر فرض کنیم در موردی احتمال تأثیر هم نباشد، باز امر و نهی فی نفسه جایز است. در هر حال اگر احتمال تأثیر ولو در حد موارد مذکور را بدهد، طبق شرایط و مراحل آن باید نهی از منکر کند؛^{۱۰}

آیت‌الله العظمی مظاهری: در آنچه نوشته‌اید، احتمال تأثیر صدق می‌کند.^{۱۱}

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: مراد از احتمال، مطلق احتمال است. در تمام موارد گفته شده امر به معروف و نهی از منکر دارای مصلحت می‌باشد و لذا باید امر به معروف و نهی از منکر شود و نباید به بهانه عدم تأثیر آنی آن را ترک کرد الف- امر به معروف و نهی از منکر در این فرض با تحقق شرایط دیگر واجب است. ب- امر به معروف و نهی از منکر در این فرض با تحقق شرایط دیگر واجب است ج- امر به معروف و نهی از منکر در این فرض با تحقق شرایط دیگر واجب است دو واو- امر به معروف و نهی از منکر در این فرض استحباب مؤکد است. ه- امر به معروف و نهی از منکر در این فرض واجب است.^{۱۲} حتی اگر فرض کنیم در موردی احتمال تأثیر هم نباشد، باز امر و

۱- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۳۴۸)

۲- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۳۲۷۶)

۳- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۲۹۵)

۴- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له شماره ۵۶۷ و ۱۸۶۰۵)

۵- استفتاء دفتر معظم له و مساله ۷۶۶ باب امر به معروف رساله دوجلدی

۶- توضیح المسائل جامع معظم له جلد ۳ مساله ۲۶۷۴)

۷- (توضیح المسائل جامع معظم له ج ۳ مساله ۲۶۷۳)

۸- (مساله ۲۱۲۱ رساله معظم له و استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۳۰۳۹۵۲)

۹- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۸۶۸)

۱۰- دفتر معظم له استفتاء ۱۴ خرداد ۱۳۸۱

۱۱- (مساله ۱۵۸۹ رساله معظم له و استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۳۱۵۴۱)

۱۲- مساله ۲۸۵۱ رساله معظم له و استفتاء از دفتر

نهی فی نفسه جایز است. احتمال اینکه دوباره گناه را تکرار کند، وجوب امر به معروف و نهی از منکر را رفع نمی‌کند و با وجود سایر شرایط باید امر و نهی انجام گیرد.^۱

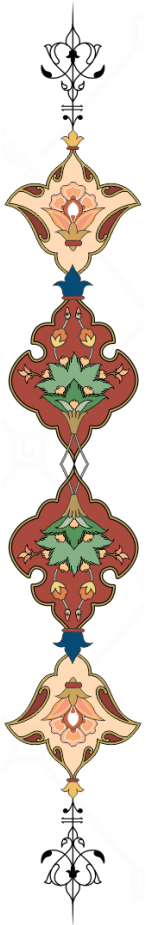
آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: در فرض سؤال صدق احتمال تأثیر می‌کند و امر به معروف و نهی از منکر واجب می‌شود. خواه اثر فوری داشته باشد یا غیر فوری، کامل یا ناقص^۲ امر به معروف به هر صورت که احتمال اثر دارد، واجب است. خواه فردی باشد یا گروهی.^۳ از تأثیر کردن امر به معروف و نهی از منکر مایوس نشوید باز هم به وظیفه امر به معروف و نهی از منکر ادامه دهید و مایوس نباشید. مطمئن باشید به فرض اگر در مواردی بی اثر باشد، در مواردی دیگر مؤثر خواهد بود، و با این بهانه‌ها نباید این فریضه بزرگ الهی فراموش شود.^۴ این کار (که فقط به قصد تلخ کردن گناه تذکر دهید) اشکالی ندارد و مفهومی این است که سخن او تأثیر دارد.^۵ اگر ناهی از منکر احتمال دهد که امر و نهی او اثر دارد، خواه اثر فوری داشته باشد یا غیر فوری، کامل یا ناقص، واجب است نهی از منکر کند. و احتمال انجام مجدد گناه توسط شخص گناهکار رافع تکلیف نمی‌باشد.^۶

آیت‌الله العظمی نوری همدانی: در موارد مذکور امر به معروف با حفظ مراتب مانعی ندارد (واجب است).^۷ احتمال تأثیر، به معنای عام است.^۸

آیت‌الله العظمی بهجت: جواز بلکه رجحان انجام امر به معروف و نهی از منکر حتی با علم قطعی به عدم تأثیر، باز هم خالی از وجه نیست.^۹ با وجود دیگر شرایط، رجحان شرعی دارد.^{۱۰}

آیت‌الله العظمی ابوالقاسم گیلانی مشهور به میرزای قمی: واجب است مادامی که علم یا ظن به ضرر نداشته است و احتمال تأثیر بدهد. هرچند احتمال دور باشد در جواز آن کافی است... ظاهر این است که در جایی که فعل منکر، احتمال وجه صحیح داشته باشد و مضمون این باشد که بر وجه فاسد باشد و به طریق معصیت کرده، نهی واجب باشد. ولکن بهتر آن است که به عنوان قطع، نهی نکند. بلکه بگوید که هرگاه بر وجه صحیح نیست، ترک کن این عمل را. و به مجرد اینکه فعل مسلم محمول است بر صحت، اکتفا نکند.^{۱۱}

آیت‌الله العظمی موحدی نجفی: احتمال عقلایی کافی است. منظور احتمال تأثیر عام می‌باشد. در جمیع موارد سؤال ذکر شده احتمال تأثیر صدق می‌کند. ولو در طول زمان، امر به معروف و نهی از منکر واجب است. برای امر

۱ - دفتر معظم له

۲ - (مساله ۲۴۱۴ رساله معظم له و استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۳۱۲۲۱۰۰۲۱)

۳ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۳۷۶)

۴ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۳۸۸)

۵ - دفتر معظم له استفتاء ۱۴ خرداد ۱۳۸۱

۶ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۳۷۹ و استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۲۸۰۰۲۶)

۷ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۹۱۴۳)

۸ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۶۳۴)

۹ - مساله ۱۶۰۸ و ۳۸۴۱ نسخه رساله معظم له

۱۰ - دستخط مههور از دفتر معظم له

۱۱ - (جامع الشتات معظم له فارسی ج ۱ ص ۴۱۷ و ۴۱۸ سؤال ۴۹۰)

به معروف و نهی از منکر احتمال تأثیر عقلایی برای اصلاح فاعل منکر کافی است.^۱ امر به معروف و نهی از منکر حتی با فرض عدم احتمال اثر، فی نفسه حرام نمی‌شود.^۲

آیت‌الله العظمی محقق کابلی؛ احتمال عقلایی کافی است. در فرض سؤال همه آن مراحل از مراتب تأثیر امر به معروف و نهی از منکر است.^۳

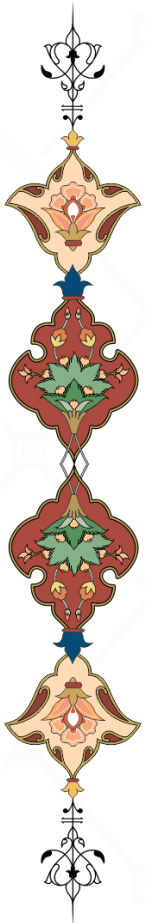
آیت‌الله العظمی حسینی زنجانی؛ ظاهراً احتمال تأثیر اعم از فعلی یا تأثیر در آینده است لاطلاق ادلته.^۴

آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی؛ اگر فرض کنیم در موردی احتمال تأثیر نباشد، نهی از منکر جایز است؛ حرام نمی‌شود، مگر عنوانی خاص بر این نهی مترتب شود که در این صورت حکم نهی از منکر تابع آن عنوان خواهد بود. گفتنی است که در مواردی ویژه، حتی با نبود احتمال تأثیر، باز هم نهی از منکر واجب است. در فروض سوال شما، فرقی نمی‌کند که در همان لحظه آن گناه را ترک کند و یا در آینده. امر و نهی در همه این حالات واجب است.^۵

آیت‌الله مجتبی تهرانی؛ مراد از اثر، اثر فعلی نیست.^۶ نهی از منکر کسی که منکر (مثلاً بدحجابی را) منکر نمی‌داند، حتی به فرضی که بدانید هیچ تأثیر ندارد، واجب است.^۷

آیت‌الله العظمی سید مهدی بطحائی گلپایگانی؛ منظور از تأثیر امر به معروف و نهی از منکر الزاماً آنگونه نیست که آنی (در همان لحظه) باشد. بلکه در هر مقطع از زندگی شخص خطا کار اثر بگذارد، ثواب و پاداش برای امر و ناهی محفوظ می‌باشد و وی به وظیفه خود عمل کرده است و لذا عمل به وظیفه، مشروط به تأثیر آنی نیست.^۸

آیت‌الله العظمی جوادی آملی؛ هوالعلیم. ۱- در احتمال تأثیر، لازم نیست که خصوص شخص مرتکب گناه متأثر شود؛ بلکه اگر دیگران نیز متأثر شود کافی است. ۲- تأثر دیگران خواه به صورت ترک اصل گناه باشد و خواه به صورت ترک علنی نمودن آن کافی است. ۳- نهی از منکر با رعایت آداب ویژه در فرض مزبور، جایز است (با مراعات سایر شرایط، واجب است)^۹

۱ - دفتر معظم له استفتاء ۲۳ اسفند ۱۳۹۳

۲ - دفتر معظم له

۳ - دفتر معظم له استفتاء ۲۵ اسفند ۱۳۹۳

۴ - دفتر معظم له استفتاء ۲ اردیبهشت ۱۳۹۴

۵ - دفتر معظم له

۶ - مساله ۲۹۰۵ رساله معظم له

۷ - (کتاب استفتاءات معظم له)

۸ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له)

۹ - استفتاء از دفتر معظم له تاریخ ۱ مرداد ۱۳۸۱

همانگونه که مطلع می باشید یکی از شروط واجب گفتن نهی از منکر، احتمال تأثیر است اما اگر انسان نداند سخن او تأثیری بر اصلاح مخاطب ندارد اما همچنان به نهی از منکر بپردازد این قصد که لذت گناه را در مخاطب کم کند و یا اینکه افراد گناهکار را متوجه این مطلب سازد که کاملاً در حلقه و یا شهده آزاد نیستند و گاهی هستند که ناراحتی خود را از گناه علی او بیرون دارند، آیا چنین نهی از منکری حرام است یا مستحب؟

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اگر تکرار توسط شما و دیگران مؤثر است

باید نهی از منکر نماید

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
با وجود دیگر شرایط رجحان شرعی دارد

در هر حال اگر احتمال تأثیر ولو در حد بسیار کم وجود داشته باشد
لحن مربوط در هر چه آن با نهی از منکر کند (و الله اعلم بالصواب)

۸۱/۳/۱۴

این کار اشکالی ندارد و مفروض این است که سخن او تأثیر دارد =

همیشه مؤثر باشد =
۸۱/۳/۱۳

۱- در احتمال تأثیر لازم نیست که خصوصاً شخص تربیت کننده متأثر شود بلکه اگر دیگران نیز متأثر شوند کافی است x

۲- تأثیر دیگران خواه بصورت ترک اصرار باشد خواه بصورت ترک عملی نمودن آن کافی است x

۳- نهی از منکر با رعایت آداب و روزه در فرضی نیز جایز است = جوری است
۱۳۸۱/۵/۱

شخصی که سکوتش درقبال معصیت، امضاگ رضایت دین تلقی می‌شود، در نهی از منکرات خاص (مانند معروف شدن منکر و اندراس حکم و ظهور کبائر جدید) نباید ملاحظه اثر و خطر و حرج را بکند. خیلے وقتها اگر مطمئن هم باشی که تاثیر نمیکنه، بازم تذکر دادن واجبیه.

۱۴- اگر حکمی از احکام اسلام در حال اندراس باشد، یعنی منکر و معروف در حال جابجایی است. ارزش برای مردم، تبدیل به ضدارزش می‌شود و ضد ارزش، در حال ارزش شدن است. در چنین مواردی امر به معروف و نهی از منکر، برای معروف ماندن معروف و زشت ماندن منکر در ذهن مردم، چه حکمی دارد؟ حتی گاهی یک روحانی گمان می‌کند شرایط امر به معروف مهیا نیست اما مردم سکوت او را رضایت دین به گناه تلقی می‌کنند. وظیفه چیست؟ امر به معروف و نهی از منکر، در چه مواردی بی‌قید و شرط، واجب است؟

آیت الله العظمی امام خمینی (ره) : اگر در اسلام بدعتی واقع شود و سکوت علمای دین و رؤسای مذهب (اعلی الله کلماتهم) موجب هتک اسلام و تضعیف اعتقادات مسلمین شود بر آنان واجب است به هر وسیله‌ای که ممکن است، انکار نمایند، چه انکار آنها در ریشه کن ساختن فساد، مؤثر باشد یا نه. و همچنین است اگر سکوت آنان از انکار منکرات، موجب آن باشد و (اینجا) ملاحظه‌ی ضرر و حرج نمی‌شود بلکه ملاحظه‌ی اهمیت می‌شود. اگر در سکوت علمای دین و رؤسای مذهب (اعلی الله کلماتهم) ترس این باشد که منکر، معروف یا معروف، منکر شود، واجب است بر آنان که علمشان را ظاهر نمایند و سکوت جایز نیست و لو اینکه بدانند که انکارشان در ترک کار فاعل، مؤثر نیست. و ملاحظه‌ی ضرر و حرج نمی‌شود با اینکه حکم از مسائلی باشد که مورد اهمیت جدی شارع مقدس است.^۱

آیت الله العظمی محمدصادق روحانی: بسمه تعالی. اگر فرض کنیم در موردی خاصی، هیچ تاثیری نباشد (حتی به مقدار اظهار حق) واجب نیست. مگر در مورد بدعت گذاشتن در دین، که بر علما واجب است حتی با علم به عدم تأثیر، از آن نهی کنند.^۲

آیت الله العظمی مکارم شیرازی: هرگاه بدعتی در اسلام واقع شود (مانند منکراتی که دولتهای ناصالح به نام اسلام انجام می‌دهند) بر همه، مخصوصاً علمای دین واجب است حق را اظهار و باطل را انکار کنند و اگر سکوت علمای دین موجب هتک مقام علم، یا سوء ظن به علمای اسلام شود، اظهار حق به هر نحوی که ممکن باشد واجب است، هرچند بدانند تأثیر نمی‌کند.^۳ هرگاه احتمال صحیح داده شود که سکوت، سبب می‌شود که عمل منکری معروف، یا عمل معروفی منکر شود، بر همه مخصوصاً علمای اسلام واجب است که از باب امر به معروف و نهی از منکر، حق را اظهار و اعلام کنند و سکوت جایز نیست.^۴ واجب است اظهار حق و انکار باطل کنند، هر چند تأثیر فوری نداشته باشد.^۵

۱- تحریر الوسیله، باب امر به معروف، گفتار در شرایط و وجوب، شرط چهارم، مساله ۸ و ۷

۲- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۴۵۴)

۳- رساله معظم له مساله ۲۴۱۵

۴- (مساله ۲۴۱۶ رساله معظم له و استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۲۵۰۰۲۰)

۵- دفتر معظم له

آیت‌الله العظمی سید محمد رضا گلپایگانی؛ اگر عرفاً توهین به حکم خدا شمرده شود و سکوت شخص، امضاء و موافقت باشد که در این صورت باید اعلام کند و خود را تبرئه نماید.^۱

آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی؛ تکلیف همه بدون استثناء رعایت احکام شرع و حلال و حرام دین است و هر کسی بر طبق توان خود باید امر به معروف و نهی از منکر نماید تا خدای ناخواسته تدریجاً معروف، منکر؛ و منکر، عنوان معروف پیدا نکند.^۲

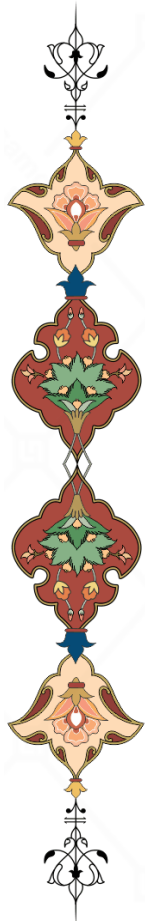
آیت‌الله العظمی علوی گرگانی؛ وظیفه عموم مردم است که با انجام امر به معروف و نهی از منکر جلوی اندراس و تغییر معروف و منکر را بگیرند و وظیفه عالمان دینی و افراد آگاه است که با تبیین صحیح احکام دینی و سیره امامان معصوم علیهم السلام از تغییر سبک زندگی به زندگی غیر اسلامی و تغییر معروف و منکر جلوگیری کنند.
آیت‌الله العظمی بهجت؛ باید به گونه‌ای اظهار کند.^۳

آیت‌الله العظمی موحّدی نجفی؛ در این موارد امر به معروف و نهی از منکر واجب است اگر مستلزم مفسده اهم نباشد.^۴

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی؛ برای تمام کسانی که بتوانند ذهنیت مردم را تغییر بدهند و ارزش‌های واقعی را معرفی کند، واجب است از ارزش‌های واقعی دین تبلیغ و از عمل کردن به ضد ارزشها مردم را منع کند.^۵
آیت‌الله العظمی مجتبی‌تهرانی؛ نهی از منکر کسی که منکر (مثلاً بدحجابی را) منکر نمی‌داند، حتی به فرضی که بدانید هیچ تاثیر ندارد، واجب است.^۶

آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی؛ اگر رفتار او باعث بدعت یا گمراه کردن دیگران باشد، تذکر علنی هم جایز است.^۷

حضرات آیات نوری، مجتبی‌تهرانی، مظاهری و مکارم؛ هرگاه سکوت موجب تقویت ظالم یا تایید او شود؛ یا سبب جرات او بر سایر محرمات گردد، واجب است اظهار حق و انکار باطل کنند؛ هرچند تاثیر فوری نداشته باشد.^۸

۱- (کتاب مجمع المسائل معظم له ص ۵۲۲)
 ۲- (کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۲ صفحه ۱۹)
 ۳- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۳۸۶۲)
 ۴- دفتر معظم له
 ۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۷۶۵)
 ۶- (کتاب استفتائات معظم له)
 ۷- (کتاب الصراط، اجوبه الاستفتائات معظم له ج ۲ سؤال ۸۶۴)
 ۸- مساله ۲۴۱۵ الی ۲۴۱۸ رساله آیت‌الله مکارم، ۲۷۹۰ تا ۲۷۹۴ آیت‌الله نوری، ۲۹۰۶ تا ۲۹۰۹ آیت‌الله مجتبی‌تهرانی و ۱۵۹۳ تا ۱۵۹۶ آیت‌الله مظاهری

شرط سوم: قصد ارتکاب معصیت (قطع نشدن گناه)

دفعه اول که گناه معلوم شد، باید تذکر بدیم. لازم نیست صبر کنیم تکرارش را ببینیم.

۱۵- آیا شرط وجوب «اصرار گناهکار»، یا همان «عدم یقین به ترک گناه» بدان معناست که اولین بار که گناه در حال وقوع است، به گناهکار تذکر ندهیم و از دفعه دوم شروع به تذکر کنیم؟! توضیح فرمایید.

آیت الله العظمی امام خمینی (ره) : مقصود از استمرار، آن است که گناه را مرتکب گردد و لو اینکه یک مرتبه باشد، نه آنکه (مقصود) گناه کردن دائم باشد. پس اگر مسکری بیاشامد و قصد داشته باشد که فقط مرتبه‌ی دوم (هم) بخورد، نهی (او) واجب است.^۱

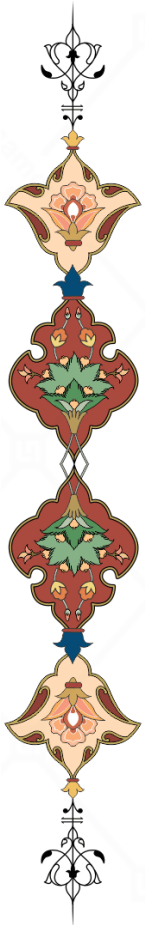
آیت الله العظمی خامنه‌ای : چنانچه معلوم شود که وی بدون این که امر و نهی شود خود از خطا دست بر می‌دارد یعنی معروف را به‌جا می‌آورد و منکر را ترک می‌کند امر و نهی او واجب نیست. با وجود شرایط امر به معروف و نهی از منکر، به محض مشاهده گناه، امر و نهی زبانی واجب می‌شود.^۲

آیت الله العظمی مکارم شیرازی : چنین شرطی در وجوب امر به معروف و نهی از منکر وجود ندارد.^۳ چنانچه مشاهده شود که شخص گناه یا منکری را انجام می‌دهد، با مراعات سایر شرایط باید امر به معروف و نهی از منکر انجام شود.^۴

آیت الله العظمی علوی گرگانی : اگر گناه به گونه‌ای باشد که ساری و جاری باشد و عرفاً متداول باشد امر به معروف و نهی از منکر با تحقق شرایط دیگر واجب است.^۵

آیت الله العظمی سیستانی : اگر شخصی قصد دارد گناهی را مرتکب شود یا واجبی را ترک کند، امر به معروف و نهی از منکر نسبت به وی قبل از به وقوع پیوستن عمل خلاف، واجب است. هرچند اولین باری باشد که فرد مذکور تصمیم بر ارتکاب گناه یا ترک واجب گرفته است و هنوز هم مشغول انجام معصیت یا ترک واجب نشده باشد. بنابر این، در وجوب امر به معروف و نهی از منکر، لازم نیست فرد قصد اصرار و استمرار بر انجام منکر یا ترک واجب را داشته باشد یا آنکه فعلاً مشغول به گناه باشد بلکه احراز اینکه فرد تصمیم جدی بر انجام منکر یا ترک واجب را دارد، کافی است، خواه فرد مذکور برای اولین بار می‌خواهد مرتکب کار خلاف شود یا بار اول او نباشد.^۶

آیت الله العظمی موحیدی نجفی : شرط استمرار بر گناه علی الاطلاق است. فرق بین دفعه اول و دوم نمی‌باشد. مراد از استمرار، جاری بودن گناه می‌باشد.^۷

۱- تحریر الواسطه، باب امر به معروف، گفتار در شرایط وجوب، شرط سوم، مساله ۴

۲- (رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ و استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) ۶۲۶۴۵bvc8c۹۲۱۱۹۲dcd8a7fcdf۹ec۲۱

۳- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۲۴۰۰۲۷)

۴- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۱۲۰۰۱۸)

۵- دفتر معظم له

۶- (توضیح المسائل جامع معظم له جلد ۳ مساله ۲۶۷۵)

۷- دفتر معظم له

تا وقتی گناه از بین نرفته، همه وظیفه امر به معروف و نهی از منکر دارن. تذکر دیگران، تکلیف تذکر را از ما ساقط نمیکنه.

۱۶- وجوب کفایی امر به معروف و نهی از منکر یعنی چه؟ هنگامی که منکری رخ داده و کسانی اقدام به نهی نمیکنند یا افراد به تعداد کفایت، اقدام به نهی نمیکنند، آیا بر سایرین واجب نیست که تذکر دهند؟ به عبارت دیگر، آیا انسان میتواند به بهانه کفایی بودن، امر به معروف و نهی از منکر را ترک کند؟ (در حالی که تعداد من به الکفایه تذکر نمیدهند) خودمان یکبار تذکر دهیم کافی است یا تکرار کنیم؟ تا زمانی که به حد کفایت برسد، تکلیف بر سایر مکلفین هست؟

آیت الله العظمی امام خمینی (ره)؛ اقوی آن است که وجوب امر به معروف و نهی از منکر کفایی است. بنابراین، اگر «من به الکفایه»^۱ (یعنی تعدادی که برای حذف گناه کافی باشند. نه لزوماً یک نفر) قیام به امر به معروف و نهی از منکر نماید، از دیگران ساقط می‌شود و گرنه، همه در صورتی که شرایط وجوب جمع باشد، ترک واجب نموده‌اند.^۲

آیت الله العظمی خامنه‌ای؛ موارد مختلف است و گاهی مستلزم تکرار می‌باشد. در هر صورت باید به وظیفه‌تان عمل کنید.^۳ آری مجدداً با وجود شرایط امر به معروف و نهی از منکر، لازم است امر به معروف و نهی از منکر کنید.^۴

آیت الله العظمی سیستانی؛ امر به معروف و نهی از منکر در واجبات و محرمات الهی، با فراهم بودن شرایط آن، واجب کفایی است و اگر بعضی از افراد (به تعداد کافی) به این وظیفه عمل کنند و مؤثر واقع گردد، از دیگران ساقط می‌شود و چنانچه همه افرادی که شرایط را دارا می‌باشند امر به معروف و نهی از منکر را ترک نمایند، همه آنان گناهکار و مستحق عقاب خواهند بود. شایان ذکر است بر همه افراد جامعه لازم است که اگر با کار حرام یا ترک واجبی مواجه شدند بیتفاوت نباشند و انزجار و ناراحتی خود را با گفتار یا کردار و مانند آن، ابراز نمایند و این مقدار بر همه مکلفین، واجب عینی است.^۵

آیت الله العظمی صافی گلپایگانی؛ اگر در تکرار تذکر، احتمال اثر هست (که اغلب هست)، باید تکرار کند.^۶
آیت الله العظمی هاشمی شاهرودی؛ امر به معروف و نهی از منکر واجب کفایی است و تا زمانی که افرادی که امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند، به مقدار کافی نباشند بر همگان لازم است به این دو کار اقدام کنند.^۷

۱- «من به الکفایه» تعداد افرادی هستند که برای امر به معروف و نهی از منکر کافی باشند.

۲- تحریرالوسیله؛ باب امر به معروف؛ گفتار در کیفیت وجوب، مساله ۲

۳- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) ۷۹۶۳df۵۴b۹ef۶۶d۹۱۰۹۷۲ac۶f۴۲e۸۸۴

۴- (دفتر معظم له)

۵- (کتاب توضیح المسائل جامع معظم له ج ۳ مساله ۲۶۸۵ و مساله ۱۸ باب امر به معروف رساله دوجلدی)

۶- (کتاب استفتائات معظم له)

۷- (دفتر معظم له)

آیت‌الله العظمی نوری همدانی؛ بنا بر اظهر وجوب امر به معروف و نهی از منکر کفایی است، و اگر عده‌ای در حد کفایت قیام به این عمل کنند از گردن سائرین برداشته می‌شود و اگر متوقف باشد بر اجتماع عده‌ای، واجب است اجتماع کنند.^۱

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی؛ واجب کفایی است به این معنا که اگر عده‌ای به اندازه نیاز (رفع منکر) اقدام کردند، از دیگران ساقط می‌شود پس اگر به مقدار کفایت اقدام نشده باشد، بر همگان لازم است نهی از منکر نمایند. با فرض وجود شرایط، تکرار لازم است و در این حال تسبیب و واسطه کردن دیگران برای امر و نهی اشکال ندارد.^۲ هرگاه قیام عده‌ای، منجر شد به حذف گناه و اقامه واجب، از بقیه ساقط می‌گردد.^۳

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی؛ در یک مجلس یک بار تذکر کفایت می‌کند مگر احتمال بدهید که با تکرار آن منکر ترک می‌شود و مفسده اش اهم نباشد. البته می‌توان با شیوه‌ها و طرق مختلف جلوی انجام منکر را گرفت. امر به معروف و نهی از منکر واجب کفایی است به این معنی که اگر افراد کافی اقدام به آن کردند از دیگران ساقط است اما اگر به تعداد کافی اقدام به امر به معروف و نهی از منکر نکردند بر دیگران واجب است که انجام دهند البته در برخی موارد با دیدن منکر باید تمام افراد نهی کنند تا اثر داشته باشد. اگر متوقف باشد بر اجتماع عده‌ای، واجب است اجتماع کنند.^۴ اگر افرادی که اقدام به انجام واجب کفایی کرده‌اند به مقدار کافی نباشد و نتوانند آن واجب را انجام بدهند بر بقیه افراد نیز واجب است که برای انجام آن واجب اقدام و به دیگران کمک کنند.^۵ اگر عده‌ای اقدام کنند چنانچه مقصود حاصل شود، آنگاه از دیگران ساقط می‌شود.^۶

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی؛ امر به معروف و نهی از منکر واجب کفایی است و واجب کفایی واجبی است که اگر به حد کافی کسانی نسبت به آن اقدام نمایند از دیگران ساقط می‌شود.^۷ چنانچه تکرار آن باعث از بین رفتن منکر و گناه می‌شود، آن را تکرار نمایند، البته می‌توانند از شیوه‌های مختلف برای این کار استفاده نمایند.^۸ تا زمانیکه امر واجب باقی باشد، تکلیف متوجه همه مکلفین است.^۹ در فرض سؤال چنانچه شرایط امر به معروف و نهی از منکر وجود دارد، واجب است. شما در حد توان خود تذکر دهید.^{۱۰}

آیت‌الله العظمی وحید خراسانی؛ امر به معروف و نهی از منکر واجب کفائی است یعنی فقط در صورتیکه به مقدار کافی کسانی این وظیفه را انجام دهند، تکلیف از دیگران ساقط می‌شود.^{۱۱} وگرنه همه گناهکارند.^{۱۲}

- ۱- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۴۳۱ و مساله ۲۷۸۵ و ۲۷۸۶ رساله معظم له)
- ۲- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۸۶۵)
- ۳- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۸۱۹)
- ۴- مساله ۲۸۵۰ رساله معظم له
- ۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۸۹۸)
- ۶- مساله ۲۸۷۴ رساله معظم له
- ۷- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۳۳۰۰۱۹)
- ۸- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۱۸۰۰۲۱)
- ۹- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۲۹۰۳۱۹)
- ۱۰- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له شماره ۹۴۰۵۲۹۰۱۴۴ و ۹۴۰۵۰۸۰۱۲۶)
- ۱۱- (کتاب منهاج الصالحین معظم له جلد ۲ مساله ۱۲۷۰ و رساله مساله ۲۰۶۸)
- ۱۲- مساله ۲۰۶۸ رساله معظم له

آیت الله العظمی مجتبی تهرانی؛ اگر متوقف باشد بر اجتماع عده ای، واجب است اجتماع کنند.^۱

آیت الله العظمی دوزدوزانی؛ واجب کفایی است. در فرض سؤال، تذکر واجب است و ترک امر به معروف و نهی از منکر با وجود شرایط، جایز نمی باشد.^۲

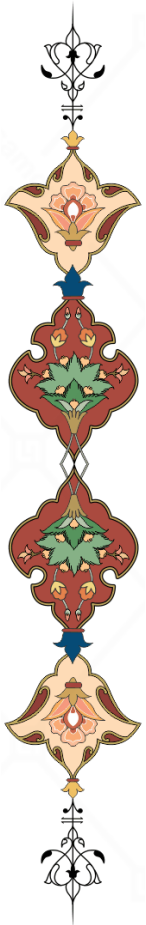
آیت الله العظمی جناتی؛ واجب کفایی می باشد و در صورتی که برخی از مکلفین قیام به آن می کنند از دیگران ساقط است و اگر اقامه معروف و جلوگیری از منکر موقوف بر اجتماع جمعی از مکلفین باشد، واجب است اجتماع کنند.^۳

آیت الله العظمی محمدحسین نجفی؛ واجب کفایی است و اگر عده ای به قدر کفایت انجام دهند، از بقیه ساقط است. البته تنفر از گناه، بر همه کس واجب عینی است.^۴

آیت الله العظمی محمدصادق روحانی؛ امر به معروف واجب کفایی است. در صورتیکه به اندازه کفایت نباشد، باید به این واجب اقدام کرد و به بهانه کفایی بودن، نمی توان آن را ترک کرد.^۵

آیت الله العظمی فاضل لنکرانی؛ امر به معروف و نهی از منکر واجب کفائی می باشد و در صورتی که بعضی از مکلفین (به تعداد کافی) قیام به آن می کنند از دیگران ساقط است، و اگر اقامه معروف و جلوگیری از منکر موقوف بر اجتماع جمعی از مکلفین باشد واجب است اجتماع کنند.^۶ اگر گناهکار گناه را تکرار کند و شرایط امر به معروف (مثل احتمال تأثیر و عدم ضرر مهم و عدم ایجاد مفسده) موجود باشد امر به معروف واجب است.^۷

آیت الله العظمی موحدی نجفی؛ مادامی که من به الکفایه نباشد، تکلیف از کسی ساقط نمی شود.^۸

۱- مساله ۲۹۰۱ رساله معظم له

۲- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له)

۳- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له)

۴- (کتاب قوانین الشریعه فی فقه جعفریه معظم له جلد ۱ صفحه ۵۳۴)

۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۳۹۳۲۲)

۶- مساله ۲۱۲۰ رساله معظم له

۷- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۲۱۴۶)

۸- دفتر معظم له

شرط چهارم: ندانستن خطر اهم از خطر منکر

هر خطر، تکلیف امر و نهی را ساقط نمیکنه؛ چون خیلی وقتها، «خطر سکوت» بیشتره.

۱۷- در امر به معروف و نهی از منکر، آیا با احتمال ضرر اندک، تکلیف امر و نهی، ساقط می‌شود؟ یا باید اهم و مهم کند بین «خطر تذکر» و «خطر سکوت»؟ آیا هر مفسده و خطری، تکلیف را ساقط می‌کند؟

آیت الله العظمی امام خمینی (ره) : اگر اقامه‌ی واجب یا ریشه کن کردن منکری متوقف بر بذل مالی باشد که مورد توجه است، بذل آن واجب نیست؛ ولی اگر موضوع از چیزهایی باشد که شارع مقدس به آن اهمیت می‌دهد و در هر حال، خلاف آن را رضایت ندارد، واجب است. اگر معروف و منکر از چیزهایی باشد که شارع اقدس به آن اهمیت می‌دهد مانند حفظ جان قبیله‌ای از مسلمین، یا هتک حرمت نوامیس مسلمین^۱. یا از بین بردن آثار اسلام و محو دلیل (حقانیت) اسلام بطوری که موجب گمراهی مسلمین گردد یا از بین بردن بعضی از شعائر اسلام و ...، باید ملاحظه‌ی مهمتر بودن را نماید، و هر ضرری اگر چه ضرر جانی باشد یا حرج، موجب رفع تکلیف نمی‌باشد پس اگر برپا داشتن حجت‌ها (و دلیلهای حقانیت) اسلام - بطوری که بوسیله‌ی آنها - گمراهی - برطرف شود - متوقف بر بذل جان یا جانها باشد ظاهر آن است که واجب باشد، چه - رسد به اینکه در ضرر یا حرجی که کمتر از بذل جان است واقع شود^۲.

آیت الله العظمی خامنه‌ای: به شرطی که منشأ ترسش، عقلایی باشد. ولی سزاوار نیست کسی به صرف ملاحظه‌ی مقام کسی که واجب را ترک کرده و یا مرتکب فعل حرام شده و یا به صرف احتمال وارد شدن ضرر کمی از طرف او، تذکر و موعظه به برادر مؤمن خود را ترک کند^۳. باید در تمام معروف و منکرها بین مفسده‌ی امر و نهی و مفسده‌ی ترک امر و نهی مقایسه کند و سپس به آنچه مهمتر است عمل نماید^۴. به هر حال اگر ضرر معتنا به نباشد، تکلیف ساقط نیست و تشخیص آن بعهده مکلف است^۵.

آیت الله العظمی بروجردی: احتمال تأثیر، کافی در وجوب است. مطلق ظن به ضرر، رافع وجوب بودنش، معلوم نیست^۶.

آیت الله العظمی علوی گرگانی: احتمال ضرر عقلایی که مورد اعتنا باشد رافع تکلیف است نه هر احتمال ضعیفی. باید موارد آن بررسی شود اگر مفسده جزئی باشد امر و نهی صرفاً جواز دارد البته اگر فایده آن بیش از مفسده باشد وجوب هم ثابت است. باید اهم و مهم شود و تکلیف با صرف احتمال ضعیف ساقط نمی‌شود^۷.

آیت الله العظمی فاضل لنکرانی: ضرر اندک، در صورتی که مورد امر به معروف اهمیت زیادی دارد مانع انجام امر به معروف نیست. باید بین اهم و مهم، اهم انتخاب شود^۱.

۱ - مثل مساله حجاب که از ضروریات دین است

۲ - تحریر الوسیله، باب امر به معروف، گفتار در شرایط وجوب، شرط چهارم، مساله ۴ و ۵ و ۶

۳ - رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ قسمت امر به معروف و نهی از منکر و اجوبه الاستفتانات سوال ۱۰۶۱

۴ رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ قسمت امر به معروف و نهی از منکر

۵ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) ۲bdc۶۳۳۳۵۹۴۴dddvd۶۴۶c۵۳۴۹fe۲۹۴

۶ - (کتاب استفتانات معظم له جلد ۱ صفحه ۴۳۵ الی ۴۳۷ باب امر به معروف و نهی از منکر سؤال ۴)

۷ - دفتر معظم له

آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی: با اجتماع شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر، این دو کار واجب می‌شود و با خوف ضرر و ترتب مفسده به اختلاف موارد گاه امر به معروف و نهی از منکر حرام و گاه جایز می‌شود.^۲

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: صرف احتمال ضرر کم، رافع تکلیف نمی‌باشد.^۳ از شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر این است که در امر و نهی او مفسده و ضرری نباشد، پس اگر بداند یا خوف این باشد که امر یا نهی او، ضرر جانی یا عرضی و آبرویی یا مالی قابل توجه نسبت به او یا بعضی از مؤمنین می‌رساند واجب نیست، ولی اگر معروف و منکر از اموری باشد که شارع مقدس اسلام اهمیت زیادی به آن می‌دهد (مانند حفظ اسلام و قرآن و استقلال ممالک اسلامی، یا حفظ احکام ضروری اسلام^۴)، باید اعتنا به ضرر نکند و با بذل جان و مال در حفظ آنها بکوشد. وجود مفسده جزئی باعث تحریم یا ساقط شدن وجوب امر به معروف و نهی از منکر نمی‌شود.

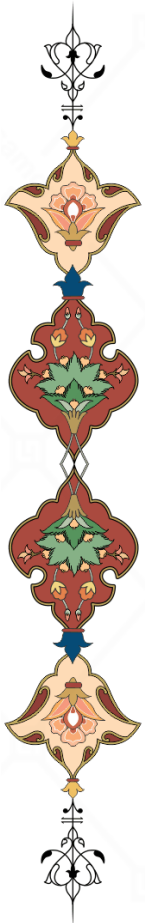
آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: رافع تکلیف نیست. در ضرر زیاد هم باید ملاحظه اهم و مهم شود.^۵ بحث تراحم است اگر مفسده انجام این فریضه کمتر از مفسده تحقق منکر باشد باید به این فریضه عمل شود اگر مساوی باشد واجب نیست اگر بیشتر باشد امر به معروف و نهی از منکر جایز نخواهد بود.^۶ باید اهم و مهم کند؛ اگر اهمیت فعل معروف و ترک منکر شرعاً اهم از آن ضرر باشد، وجوب امر به معروف و نهی از منکر ساقط نمی‌شود.^۷

آیت‌الله العظمی موحیدی نجفی: موارد مختلف است اگر امر به معروف و نهی از منکر در مواردی مثل اصول دین و حفظ قرآن باشد با وجود ضرر هم وجوب آن ساقط نمی‌شود. در صورت تعارض امر اهم و مهم، امر اهم ترجیح دارد و مقدم بر مهم می‌باشد. ضرر جزئی رافع تکلیف نمی‌باشد.^۸

آیت‌الله العظمی وحید خراسانی: اگر امر به معروف و نهی از منکر از جهت اهمیت فعل معروف و ترک منکر، شرعاً اهم از آن ضرر باشد، وجوب امر به معروف و نهی از منکر ساقط نمی‌شود.

آیت‌الله العظمی بهجت: مفسده در اینجا عبارت است از ضرر جانی یا آبرویی و یا مالی قابل اعتنایی که (باید با ضرر سکوت مقایسه شود و اهم و مهم کنیم) فقط در صورت وجود چنین مفسده‌ای که اهم باشد، امر به معروف و نهی از منکر بر انسان واجب نیست.^۹

حضرات آیات نوری همدانی، مکارم، وحید و مجتبی تهرانی: اگر معروف و منکر از اموری باشد که شارع مقدس اسلام اهمیت زیادی به آن می‌دهد، باید اعتنا به ضرر نکند و با بذل جان و مال در حفظ آنها بکوشد.^{۱۰}

۱ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۳۰۶)

۲ - (دفتر معظم له)

۳ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۲۸۰۱۸۰)

۴ - به عنوان مثال، حجاب، از ضروریات دین است.

۵ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۶۴۷)

۶ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۲۲۷۴)

۷ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۱۴۶)

۸ - دفتر معظم له

۹ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۳۸۴۲)

۱۰ - مساله ۲۷۹۰ رساله آیت الله نوری همدانی و ۲۴۱۴ رساله آیت الله مکارم و مساله ۲۰۷۷ رساله آیت الله وحید و استفتاء از دفتر آیت الله تهرانی

کسے حق نداره از خودش شرط اضافه کنه و هرچه به ذهنش میرسه ، شرط کنه!

۱۸- مراجع معظم تقلید برای وجوب امر به معروف و نهی از منکر، شرایطی ذکر فرموده‌اند مانند «احتمال تأثیر» و «علم به معروف و منکر» و «نداشتن مفسده اهم» و «استمرار گناه». حال اگر شخص غیرمتخصص و غیرمجتهد، شرایط دیگری را از خودش اضافه کند (مثلاً سن و سال را؛ جنسیت را؛ محرم بودن را؛ عامل و عادل بودن را و...) آیا این کار (اضافه کردن شروط توسط افرادی غیر فقیه)، بدعت در دین و حرام نمی‌باشد؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای؛ اگر بعنوان حکم خدا باشد جایز نیست.^۱

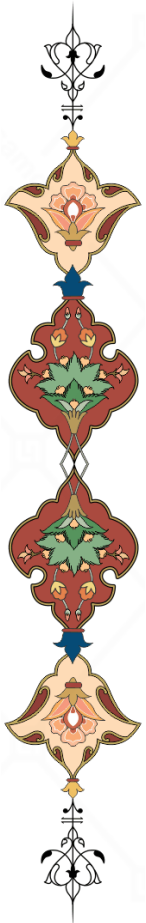
آیت‌الله العظمی موحیدی نجفی؛ اتحاد در جنسیت و نوعیت از شرایط امر به معروف و نهی از منکر نمی‌باشد و مسائلی را که می‌داند جزء دین نیست جزء دین قرار دهد بدعت است.^۲

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی؛ وجوب امر به معروف و نهی از منکر شرایطی دارد که در رساله بیان شده است و اضافه کردن شرایط دیگر بدون دلیل شرعی جایز نیست.^۳

آیت‌الله العظمی سید محمد رضا گلپایگانی؛ این مسأله، شرعی است و شرایط وجوب هر واجب را باید از شارع، اخذ کرد و ما نمی‌توانیم به استحسان، چیزی بر آن بیافزاییم.^۴

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی؛ اگر شرط‌های اضافه را به دین نسبت بدهد بدعت حساب می‌شود.^۵

توضیح: عباراتی نظیر «تنبیذ حکم بر مخاطب» و یا «معذور نبودن مخاطب» که برخی از فقها تحت عنوان شرط جداگانه ای ذکر کرده اند، در واقع بیان حالات خاصی از همان شرط اول (علم به معروف و منکر) است. لذا مقلدین بزرگوار، نباید گمان کنند که اینها شروط جدید و متفاوتی است. همچنین عباراتی نظیر «بالغ بودن»، «عاقل بودن» و ... نیز جزء شرایط عمومی تکلیف است و لازم نیست به عنوان شرط جداگانه و مستقل برای فریضتین ذکر شود.

۱ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) ۸۸۸۱۷۸۶۹۶۰۲۵۷۰۵۸۰۵۸۸۶۰

۲ - دفتر معظم له

۳ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۱۵۰۲۳۷)

۴ - (کتاب مجمع المسائل معظم له ص ۵۱۸)

۵ - دفتر معظم له

مواردی که جزء شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر نیستن (بود و نبودش تکلیف را ساقط نمی‌کند) وجوب امر به معروف و نهی از منکر بر کسی که خودش تارک همان معروف و فاعل همان منکر است

۱۹- آیا بر آمر به معروف و ناهی از منکر، واجب است که حتماً خودش تارک آن منکر و فاعل آن معروف باشد؟ به عبارت دیگر، آیا تارک منکر و عامل معروف بودن، جزء شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر است؟ اینکه قرآن فرموده **أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ** و نیز فرموده **لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ** و فرموده **كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ** یعنی انسان گناهکار، وظیفه ندارد دیگران را نهی از همان منکر کند؟^۱

آیت الله العظمی امام خمینی (ره)؛ در امرکننده و نهی‌کننده، شرط نیست عادل باشد و یا به آنچه امر می‌کند خودش عمل نماید و آنچه را نهی می‌نماید، ترک کند، و اگر (خودش) تارک واجب باشد، بر او واجب است که با اجتماع شرایط، (دیگری را) به همان واجب امر نماید کما اینکه واجب است به آن عمل نماید، و اگر مرتکب حرام می‌باشد بر او واجب است که (دیگری را) از ارتکاب آن نهی نماید، کما اینکه ارتکاب آن برای خودش حرام است.^۲

آیت الله العظمی خامنه ای؛ در امر به معروف و نهی از منکر شرط نیست که امر و نهی‌کننده به آنچه امر می‌کند عمل نماید و از آنچه نهی می‌کند اجتناب ورزد یعنی امر و نهی بر شخص گناهکار هم واجب است و او نمی‌تواند به عذر این که گناه می‌کند خود را از این وظیفه بزرگ تبرئه سازد. این که در منابع دینی از افرادی که خود عمل نمی‌کنند و دیگران را به عمل وامی‌دارند و یا خود گناه می‌کنند و دیگران را از گناه باز می‌دارند مذمت و نکوهش بسیار شده برای این است که چرا خود عمل به وظیفه نکرده‌اند نه برای این که چرا امر و نهی کرده‌اند.^۳

آیت الله العظمی هاشمی شاهرودی؛ انجام معروف و ترک منکر جزء شرایط امر به معروف و ناهی از منکر نمی‌باشد بلکه با تحقق شرایط امر به معروف و نهی از منکر واجب می‌شود؛ چه خود آمر، آن معروف را انجام بدهد چه ندهد.^۴

آیت الله العظمی بهجت؛ عامل بودن یا عادل بودن، شرط وجوب نیست. گرچه در صورت عامل بودن، تأثیر آن بیشتر است. کسی که خود مرتکب منکری می‌شود، واجب است دیگران را از همان منکر نهی کند.^۵

آیت الله العظمی سید محمد رضا گلپایگانی؛ البته مناسب است که آمر به معروف و ناهی از منکر، خود عامل به معروف و تارک منکر باشد و تأثیر امر و نهی، در غیر این صورت، کمتر است ولی ظاهراً اعتراض و توییح این آیات شریفه، متوجه به جنبه مراعات نکردن خود آمر و ناهی است نه به جنبه امر به معروف و نهی از منکر.^۶

سایر مراجع؛ عامل و عادل بودن، شرط نیست. بر گناهکار هم واجب است که امر به معروف و نهی از منکر کند.^۷

۱- برای کسب توضیحات بیشتر درباره پاسخ این سوال، به کتاب «دروغی به نام رطب»، اثر مولف مراجعه نمایید.

۲- تحریر الوسیله؛ باب امر به معروف؛ گفتار در شرایط وجوب، بعد از شرط چهارم، مساله ۲۰

۳- رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ احکام عبادات قسمت امر به معروف و نهی از منکر

۴- (دفتر معظم له)

۵- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۳۸۳۹ و ۳۸۴۰ و ۳۸۷۱)

۶- (کتاب مجمع المسائل معظم له ص ۵۲۱)

۷- آیت الله العظمی امام خمینی، تحریر الوسیله، جلد ۱، شرایط الامر بالمعروف، الشرط الرابع، مساله ۲؛ آیت الله العظمی وحید خراسانی، منهاج الصالحین، جلد ۲، مساله ۱۲۷۲ و ۱۲۷۵؛ آیت الله العظمی ملکی تبریزی، منهاج الصالحین، جلد ۱، مساله ۱۲۷۲ و ۱۲۷۵؛ آیت الله العظمی سیستانی، منهاج الصالحین،

سن و سال یا مجرد بودن، شرط وجوب نیست

۲۰- برخی افراد به بهانه اینکه کم سن و سال یا جوان یا مجرد هستند، امر به معروف و نهی از منکر را ترک می‌کنند. آیا جوان بودن یا مجرد بودن یا کم سن و سال بودن، جزء شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر است؟

آیت الله العظمی خامنه ای: اگر موضوع و شرایط امر به معروف و نهی از منکر محرز باشد، تکلیف شرعی و وظیفه واجب اجتماعی و انسانی همه مکلفین است، و حالت‌های مختلف مکلف مانند مجرد یا متأهل بودن در آن تأثیر ندارد، و به صرف این که مکلف مجرد است، تکلیف از او ساقط نمی‌شود.^۱ حتی بر زن و فرزند واجب است که هنگام مشاهده‌ی ترک معروف یا انجام حرام توسط پدر و مادر یا شوهر، به امر به معروف و نهی از منکر در صورت تحقق شرایط آن مبادرت کنند.^۲ هیچ یک از موارد مذکور جزء شرایط امر به معروف و نهی از منکر نیست. حالت‌های مختلف مکلف مانند مجرد یا متأهل بودن در آن تأثیر ندارد و به صرف این که مکلف مجرد است تکلیف از او ساقط نمی‌شود.^۳

آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی: جوان نبودن، مجرد نبودن و کم سن و سال نبودن (با فرض بلوغ) از شرایط امر به معروف و نهی از منکر نیست.^۴

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: فرقی بین کم سن و سال و جوان و مجرد نیست مگر آنکه کم سن بودن در شرایط امر به معروف تأثیر گذار باشد (بالغ و مکلف نباشد).^۵

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: سن کم و جوانی و مجرد بودن وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را ساقط نمی‌کند و بر همه این دو واجب الهی وجوب دارد.^۶

آیت‌الله العظمی موحدی نجفی: امر به معروف و نهی از منکر بر عموم مکلفین اعم از جوان و غیر جوان، مرد و زن، معیل (عیال وار = متأهل) و مجرد واجب می‌باشد.^۷

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: ممکن است بعضی از نواهی از منکر به جهت مفسده، بر مجردها و جوان‌ترها جایز نباشد. (اگر مفسده شان بیشتر باشد از مفسده سکوت)^۸

آیت‌الله العظمی محقق کابلی: اگر شرایط امر به معروف و نهی از منکر موجود است انجام دهید.

آیت‌الله العظمی نوری همدانی: خیر.^۱

جلد ۲، مساله ۱۲۷۲ و ۱۲۷۵؛ آیت‌الله العظمی صافی، جامع الاحکام، جلد ۲، سؤال ۱۴۵۸ و دفتر: آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، آیت‌الله العظمی نوری همدانی،

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی و آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی؛ رساله دانشجویی، دفتر نشر معارف/ قم ۱۳۸۴، کد: ۵۰۰۱۶/۴۸۸

۱- اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۰۶۰

۲- اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۰۶۰

۳- رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ قسمت امر به معروف و نهی از منکر

۴- دفتر معظم له

۵- دفتر معظم له

۶- دفتر معظم له

۷- دفتر معظم له

۸- دفتر معظم له

استعلا شرط نیست. به کسی که جایگاهش بالاتر باشد هم باید تذکر بدیم

۲۱- در امر به معروف و نهی از منکر، استعلا به چه معناست؟ و آیا استعلا، جزء شرایط وجوب است؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: در امر به معروف و نهی از منکر بیان حکم شرعی کافی نیست، بلکه باید دستور به انجام واجب و ترک حرام بدهد و لو اینکه در مرتبه از شخص خلاف کار پایین تر باشد، مگر اینکه با بیان حکم شرعی مقصود از امر به معروف و نهی از منکر حاصل شود.^۱

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: استعلا یعنی اینکه از موضع قدرت و با اعتماد به نفس امر به معروف و نهی از منکر کنید البته نه با خشونت و بدرفتاری. بیان مساله کفایت نمی کند و باید امر و نهی کرد.^۲

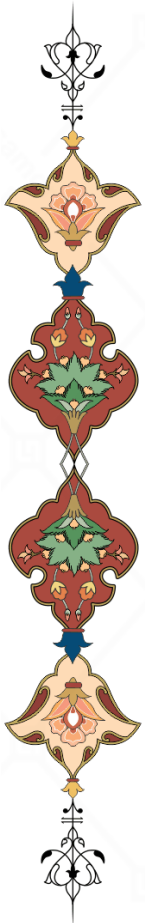
آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: فقها و بزرگان وقتی درباره موضوع امر به معروف و نهی از منکر بحث می کنند، می گویند در کلمه امر، مفهوم «علو» یا «استعلا» نهفته است؛ یعنی کسی که امر می کند، یا باید بر مأمور برتری داشته باشد، یا خود را در چنین مقامی قرار دهد و از موضع بالاتر امر کند. خواهش و استدعا کردن «امر» نیست. اینکه کسی بگوید «خواهش می کنم این کار را بکنید» امر نیست. مقتضای کلمه امر این است که باید به صورت استعلا باشد. حتی برخی فقها احتیاط کرده، می گویند تکلیف امر به معروف و نهی از منکر زمانی تحقق می یابد که امرکننده به معروف، با لحاظ «استعلا» امر کند تا امر به معروف اثر خود را بگذارد. البته این به این معنا نیست که اگر با خواهش کردن غیر ذلیلانه کسی گناه را ترک کند، جایز نباشد. بیان مساله شرعی کافی نیست بلکه باید امر و نهی کند.^۳

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: استعلاء به معنای این است که شخص از موضع برتر امر و نهی کند این مطلب در این فریضه شرط نیست.^۴

آیت‌الله العظمی موحیدی نجفی: استعلا امر و ناهی از شرایط وجوب نمی باشد.^۵

حضرات آیات نوری همدانی و مجتبی تهرانی: بیان مساله کافی نیست و باید امر و نهی کنید.^۶

آیت‌الله العظمی سید محمد رضا گلپایگانی: امر به معروف و نهی از منکر به افرادی که انسان، نسبت به آنها امریت ندارد و باید به نحو خواهش و موعظه عمل شود؛ نیز لازم است.^۷

۱ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۴۱۰)

۲ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) ۰۹۴d۷۲fbf۳۹c۵e۸b۹۱f۲۷aa۸۹b۱۱۳۱۱

۳ - مساله ۲۸۵۲ و ۲۸۷۶ رساله معظم له و استفتاء از دفتر

۴ - (مساله ۲۱۲۲ رساله و استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۵۵۲)

۵ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۷۳۰)

۶ - دفتر معظم له

۷ - مساله ۲۷۸۷ رساله آیت الله نوری و مساله ۲۹۰۳ آیت الله تهرانی

۸ - (کتاب مجمع المسائل معظم له ص ۵۱۶)

حق نداریم به بهانه وجود گناهک بزرگتر، تذکر به گناهک کوچکتر ورها کنیم (مگر اینکه تراحم باشه)

۲۲- در امر به معروف و نهی از منکر، آیا فقط باید گناهان بزرگ را نهی کنیم و نسبت به گناهان کوچک بی تفاوت باشیم؟ یا در صورت وجود شرایط و با حفظ مراتب، نسبت به نهی همه گناهان مسئولیم؟ آیا منکرات امور نسبی هستند تا با مقایسه آنها، نهی از منکر نسبت به بعضی از منکرات ترک شود؟

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: باید امر به معروف و نهی از منکر شامل تمام گناهان بزرگ و کوچک شود.^۱
آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: تفاوتی نمی‌کند وظیفه شما با وجود شرایط امر به معروف و نهی از منکر، امر و نهی زبانی است.^۲ منکرات از این جهت که منکر هستند، فرقی بین آنها نیست، ولی در عین حال ممکن است که بعضی از آنها در مقایسه با منکرات دیگر دارای حرمت شدیدتری باشد. به هر حال نهی از منکر برای کسی که شرایط آن را احراز کرده، یک وظیفه شرعی است و ترک آن جایز نیست.^۳

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: در صورت وجود شرایط، تفاوتی میان گناهان در وجوب نهی از منکر نیست.^۴
آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: در وجوب امر به معروف و نهی از منکر فرقی بین گناهان بزرگ و کوچک نمی‌باشد، بلی اگر امر دایر شود که فقط یکی از گناهان را می‌تواند نهی کند در این صورت گناهان بزرگ مقدم بر گناهان کوچک است و اگر نه باید امر به معروف صورت بگیرد فرقی نمی‌کند گناهان کوچک باشد یا بزرگ.^۵
آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: درباره تمام گناهان احکام امر به معروف و نهی از منکر ثابت است و با وجود شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر باید در مورد وقوع تمام گناهان امر به معروف و نهی از منکر نمود.^۶

مسخره هم بشی، خیلے وقتها باید وظیفه واجبیت رو انجام بدی

۲۳- اگر در امر به معروف و نهی از منکر، با رعایت مراتب و آداب و با وجود شرایط، احتمال دهیم که نهی از منکر باعث شود که ما را مسخره کنند یا آبرویمان به خطر بیفتد، تکلیف نهی از منکر ساقط می‌شود؟

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: چنانچه این خطر آبرو، قابل توجه نباشد رافع تکلیف نیست.^۷
آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: باید اهمّ و مهمّ شود؛ اگر اهمّیت فعل احتمالی معروف و ترک احتمالی منکر شرعاً بیشتر از حفظ آبرو از نقص احتمالی باشد وجوب امر به معروف و نهی از منکر ساقط نمی‌شود.^۱

۱- دفتر معظم له

۲- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) ۸۹۴۹۸۶۰۶۱۱۳۶bdbc۲۷۷۲۴b۲e۵۶۲۷f۸۳d

۳- (اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۰۸۴)

۴- دفتر معظم له

۵- دفتر معظم له

۶- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۱۷۰۰۳۹)

۷- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۲۸۰۱۷۹)

دشواری شرایط اقتصادی، بهانه‌ها، غلط ترک امر به معروف و نهی از منکر

۲۴- آیا به دلیل این که جامعه در وضعیت اقتصادی دشواری به سر می‌برد، می‌توان از فریضه امر به معروف و نهی از منکر دست کشید؟

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: دشواری شرایط اقتصادی ربطی به وظیفه امر به معروف و نهی از منکر ندارد.^۲

این بهانه‌ها تکلیف رو ساقط نمی‌کنند: بدبین شدن و دلخور شدن و ...

۲۵- گاهی در امر به معروف و نهی از منکر شخص گناهکار یا سایرین، نسبت به اسلام بدبین یا دلخور و دفع می‌شوند، و اگر هم او را به حال خود رها کنیم، زمینه فساد و ارتکاب گناه توسط دیگران را فراهم می‌کند، تکلیف ما در این موارد چیست؟ با این احتمال، وظیفه نهی از منکر ساقط می‌شود؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: باید نهی از منکر کنید.^۳ امر به معروف و نهی از منکر با رعایت شرایط آن یک تکلیف شرعی عمومی برای حفظ احکام اسلام و سلامت جامعه است، و مجرد توهم این که موجب بدبینی فاعل منکر یا بعضی از مردم نسبت به اسلام می‌گردد، باعث نمی‌شود که این وظیفه بسیار مهم ترک شود.^۴

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: ناراحت شدن افراد کم ایمان و یا بی دین و یا غفلت زده نباید موجب دوری از امر به معروف و نهی از منکر شود بلکه با وجود شرایط امر به معروف این عمل واجب می‌شود.^۵

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: در حقیقت و ماهیت نهی از منکر این امر نهفته است که فاعل منکر با انکار نسبت به عمل او ممکن است دلخور شود و یا از دین زده شود و یا بگوید این چه دینی است که چنین عملی را حرام نموده است اما این امر مانع از وجوب نمی‌شود و باید نهی از منکر انجام شود آری باید رعایت شرایط و از جمله لزوم حفظ مراتب و برخورد مناسب و دقیق را نمود.^۶

آیت‌الله العظمی موحدی نجفی: مصلحت و یا مفسده هر کدام ترجیح دارد مقدم است. اگر موجب مفسده بیشتر نباشد نهی از منکر واجب است.^۷

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: در فرض تحقق شرایط وجوب، باید حکم را بگویید و او را از این کار بازدارید. ملاحظه خاصی وجود ندارد.^۸ احتمال فوق، رافع وجوب نیست.^۱

۱- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۶۴۶)

۲- (کتاب استفتاءات معظم له سؤال ۱۳۸۲)

۳- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) b6609500d4d9bb1f61735581768e359ff

۴- (اجوبه الاستفتاءات معظم له سؤال ۱۰۶۲)

۵- دفتر معظم له

۶- دفتر معظم له

۷- دفتر معظم له

۸- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۹۰۸۱)

بابام اجازه نمیده و شوهرم راضی نیست و از این بھونه ها، نداریم!

۲۶- در امر به معروف و نهی از منکر، اگر معروف ترک شده، از واجبات باشد نه مستحبات؛ یا منکر انجام شده، از محرمات باشد؛ نه مکروهات. آیا خانمها برای انجام واجب امر به معروف و نهی از منکر، نیاز به اذن شوهر یا پدر دارند؟ به عبارت دیگر، آیا اذن شوهر و پدر، جزء شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر است؟ لطفاً توضیح فرمایید.

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای؛ اذن شوهر جزء شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر نیست.^۲

آیت‌الله العظمی موحّدی نجفی؛ اذن پدر و شوهر جزء شرایط امر به معروف و نهی از منکر نمی‌باشد.^۳

آیت‌الله العظمی محقق کابلی؛ در انجام واجبات و ترک محرمات اذن پدر و شوهر لازم نیست.^۴

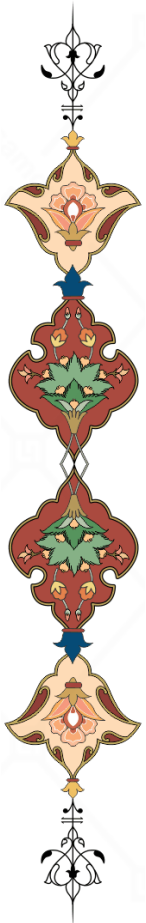
آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی؛ بسمه تعالی سلام علیکم در امر به معروف و نهی از منکر، اذن شوهر یا پدر برای زن واجب نیست، لیکن اگر مرد مرتکب فعل حرام یا ترک واجب می‌شود، در صورتی که مرد دیگری نباشد که امر به معروف و نهی از منکر نماید، و امر به معروف و نهی از منکر مردها توسط زن در صورتی که ایجاد مفسده اهم نکند، بر زن نیز واجب است و اگر مرد برای امر به معروف باشد (به شرطی که انجام دهد) و یا امر به معروف و نهی از منکر، برای زن ایجاد مفسده اهم کند، واجب نیست بلکه با فرض ایجاد مفسده اهم از منکر، جایز نیست.^۵

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی؛ خیر در فرض تحقق شرایط وجوب، امر و نهی واجب است و اذن و اجازه کسی دخیل نیست.^۶

آیت‌الله العظمی نوری همدانی؛ نیاز به اذن شوهر نیست ولی زن برای خروج از منزل باید از شوهر اذن بگیرد.^۷

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی؛ در صورتی که امر به معروف و نهی از منکر توسط خانمها منافات با حقوق شوهر و یا پدر نداشته باشد اذن لازم نیست.^۸

آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی؛ چنانچه تمام شرایط امر به معروف و نهی از منکر محرز شود واجب است و مشروط به اذن پدر یا شوهر نمی‌باشد.^۹

۱- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۰۷۴)

۲- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۵۳۱۷۰۶)

۳- دفتر معظم له

۴- دفتر معظم له

۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۰۲۹۰)

۶- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۴۴۱۰)

۷- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۹۵۲۵)

۸- دفتر معظم له

۹- (دفتر معظم له)

لازم نیست حتماً برای گناهکار دلیل یا راهکار ارائه کنی

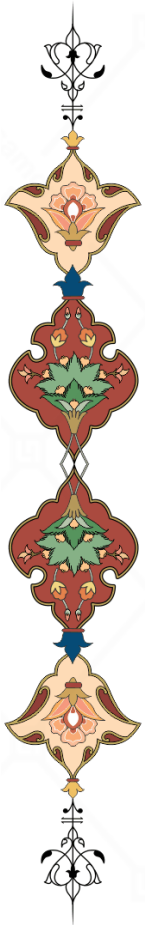
۲۷- برای امر به معروف و نهی از منکر، حتماً باید برای گناهکار دلایل قانع کننده بیاوریم و سخنرانی کنیم؟ یا تذکر مختصر و مفید، برای رفع تکلیف و انجام واجب، کفایت می‌کند؟ انتقاد حتماً باید با پیشنهاد همراه باشد؟

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: انتقاد اگر با پیشنهاد توأم باشد به یقین بهتر است. ولی اگر انتقادکننده نتواند پیشنهادی مطرح کند، باز هم از باب امر به معروف و نهی از منکر باید وظیفه خود را انجام دهد.^۱

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: تذکر مفید و مختصر و نهی از منکر یا امر به معروف کفایت می‌کند.^۲

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: استدلال و دلیل آوردن از شرایط امر به معروف و نهی از منکر نیست، همین مقدار که بشناسد این کار گناه یا واجب است و بداند که گناهکار گناه می‌کند و احتمال اثر بدهد و سایر شرایط موجود باشد، امر به معروف و نهی از منکر واجب است.^۳

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: باید به نحوی که احتمال تأثیر می‌دهد نهی از منکر کند چه با تذکر مفید یا نهی زبانی یا ترساندن از عواقب اخروی و مانند آن.^۴

۱ - کتاب استفتاءات معظم له سؤال ۱۶۳۵

۲ - دفتر معظم له

۳ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۵۲۲)

۴ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۶۱۵)

اگه لازم باشه، گناهکار علنی، بے آبرو یا بے احترام بشه، عیب نداره

۲۹- اگر در برخی مصادیق امر به معروف و نهی از منکر، چاره‌ای نداشته باشیم جز اینکه به آبرو و احترام فاعل منکر، آسیب بزنیم؛ یعنی امر و نهی، مستلزم کاستن آبرو و احترام گناهکار باشد؛ امر به معروف و نهی از منکر چه حکمی دارد؟

آیت الله العظمی خامنه ای؛ در امر به معروف و نهی از منکر شرط نیست که امر و نهی موجب بی‌آبرویی یا کاسته شدن احترام کسی که واجب را ترک کرده و یا فعل حرام را به‌جا آورده باشد نشود، بنابراین اگر در امر به معروف و نهی از منکر شرایط و آداب آن رعایت شود و از حدود آن تجاوز نشود و در عین حال مستلزم بی‌آبرویی یا کاسته شدن احترام کسی که مرتکب خلاف شده شود اشکال ندارد.^۲

آیت الله العظمی علوی گرگانی؛ امر به معروف و نهی از منکر واجب است مگر تشخیص داده شود که رفتن آبروی یک فرد موجب ضعف پایه ایمانی مردم شود و یا مواردی تشخیص داده شود که حفظ آبروی آن فرد مهم‌تر از امر به معروف و نهی از منکر باشد.^۳

آیت الله العظمی مکارم شیرازی؛ در صورتی که تمام آداب و شرایط آن را رعایت نماید اشکالی ندارد.^۴

آیت الله العظمی موحیدی نجفی؛ اگر فاعل منکر متجاهر به فسق نباشد جایز نیست.^۵

آیت الله العظمی شبیری زنجانی؛ در فرض تأثیر امر و نهی، باید اهمّ و مهم کند؛ اگر اهمّیت فعل معروف و ترک منکر شرعاً اهمّ از آبروی طرف باشد، وجوب امر به معروف و نهی از منکر ساقط نمی‌شود.^۶

آیت الله العظمی فاضل لنکرانی؛ در صورتی که امر به معروف و نهی از منکر بدون رسیدن به مرحله آسیب زدن به آبروی گناهکار، اثر داشته باشد آسیب زدن به آبروی دیگران حرام است و امر به معروفی که موجب از بین رفتن آبروی کسی شود حرام می‌باشد؛ اگر قبل از رسیدن به این مرحله با اخلاق و روش خوب او را امر به معروف کرده باشد و اثر نکرده باشد و به مرحله‌ای برسد که بدون آسیب زدن به آبروی طرف، امر به معروف اثر نداشته باشد در این فرض هرچند به آبروی گناهکار آسیب برسد اشکال ندارد و بلکه برای جلوگیری از منکر و انجام معروف و فواید اجتماعی آن با رعایت مراحل قبلی، امر به معروف با آسیب زدن به آبروی طرف و کمی خشونت، لازم می‌باشد. البته باید این نکته را نیز توجه داشته باشد که مفسده ترک امر به معروف بیشتر است یا مفسده آسیب زدن به آبروی آن فرد.^۷

۱- (کتاب استفتائات معظم له)

۲- رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ قسمت امر به معروف و نهی از منکر و اجوبه الاستفتائات معظم له

۳- دفتر معظم له

۴- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۲۴۰۰۲۴)

۵- دفتر معظم له

۶- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۶۰۷)

۷- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۵۱۷)

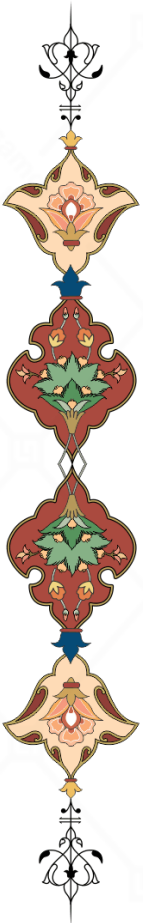

حریم عمومی، اجبار حجاب، فسق و گناه علنی همجنس بودن، جزء شرایط و جوب امر به معروف و نهی از منکر نیست

۳۱- اگر نهی از منکر مستلزم نگاه به زن نامحرم باشد، نگاه کردن واجب می‌شود؟ رفتن برادران آموزش دیده یا بسیجیان جهت گشت زنی یا برخورد با مفاسد به صورت عمدی به اماکن گناه آلود یا اماکن عمومی فاسد در جایی که احتمال افتادن نگاه به نامحرم زیاد است به قصد امر به معروف و نهی از منکر صحیح است؟ نهی از منکر نسبت به زن نامحرم، یا بالعکس چگونه باشد؟ برخی از برادران، به بهانه اینکه نگاهشان به نامحرم می‌افتد؛ امر به معروف و نهی از منکر لسانی نسبت به بدحجابها را ترک می‌کنند. در حالیکه معمولاً نگاه، ناخواسته و بدون استمرار است. شما دلیل این برادران را برای فرار از نهی از منکر، کافی می‌دانید؟ آیا شرط و جوب امر به معروف، همجنس بودن آمر و مأمور است؟

همه مراجع؛ باید نهی از منکر کنید، زیرا مستلزم نگاه حرام نیست و نگاه‌های قهری و اتفاقی اشکال ندارد.^۲ آیت‌الله العظمی خامنه‌ای؛ چنین شرطی وجود ندارد.^۳ نهی از منکر متوقف بر نگاه با ریبه به زن نامحرم نیست، و بر هر مکلفی واجب است که از حرام اجتناب کند، به خصوص زمانی که مبادرت به انجام فریضه نهی از منکر می‌کند.^۴ رفتن به چنین جایی اگر مفاسد نداشته باشد و خوف وقوع در حرام نباشد، اشکال ندارد و باید توجه داشته باشید افتادن نگاه به نامحرم اگر عمدی نباشد حرام نیست. ولی باید از تکرار نگاه و استمرار نگاه اجتناب کند.^۵ نگاه اول اگر بدون قصد باشد، اشکال ندارد، ولی نگاه عمدی به غیر از صورت و دست‌ها تا میچ جایز نیست، هرچند به قصد امر به معروف باشد.^۶

آیت‌الله العظمی ملکی تبریزی؛ باسمه تعالی؛ نگاه کردن به موی زنان بدون عمد اگر به قصد التذاذ جنسی نباشد، مانعی ندارد؛ و نهی از منکر در صورت تحقق شرایط لازم است، و الله العالم.^۷ اگر امر به معروف فرض شود موقوف به نظر کردن به صورت زن، چنانچه بدون التذاذ باشد مانعی ندارد، و لکن توقف، مجرد فرض است، و الله العالم.^۸

-
- ۱ - مساله ۲۹۲۷ رساله معظم له
۲ - آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی، استفتائات جلد ۲ سؤال ۱۳۷۸؛ آیت‌الله العظمی خامنه‌ای اجوبه الاستفتائات سؤال ۱۰۸۵ و ۱۰۶۷؛ آیت‌الله العظمی بهجت استفتائات سؤال ۳۸۵۸؛ آیت‌الله العظمی ملکی تبریزی استفتائات سؤال ۱۵۸۵ و ۹۷۴؛ دفتر: آیت‌الله العظمی وحید خراسانی، آیت‌الله العظمی سیستانی، آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی، آیت‌الله العظمی نوری همدانی، آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی، آیت‌الله العظمی امام خمینی. (رساله دانشجویی، دفتر نشر معارف/ نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها/ قم ۱۳۸۴، کد: ۵۰۰۱۶/۴۹۶)
- ۳ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له)
۰۶۰۳۷۵۵۰۲۶۰۰۲۶۵۱fb۸۳۴c۲d۱۶d۸۵ca
- ۴ - (اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۰۶۸)
- ۵ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۲۸۰۲۹۰۴۱۰۴۷۶۷۵b)
- ۶ - (اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۰۸۶)
- ۷ - (کتاب استفتائات جدید معظم له جلد ۱ صفحه ۳۵۸ سؤال ۱۵۹۹)
- ۸ - (کتاب استفتائات جدید معظم له جلد ۱ صفحه ۲۰۲ سؤال ۹۷۴)

آیت‌الله العظمی مظاهری: باید هم مواظبت از خود بنماید و هم به مقدار امکان امر به معروف و نهی از منکر داشته باشد.^۱

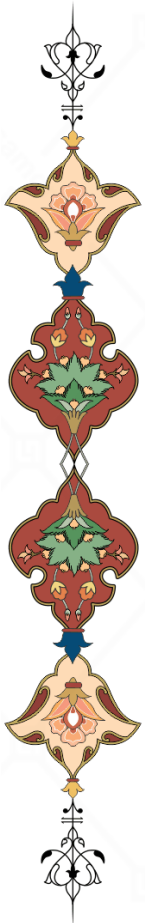
آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: باید به صورتی باشد که خلاف شرعی در آن پیش نیاید، و به زبان خوش و منطقی انجام گیرد.^۲ اگر نگاهشان افتاد و متوجه منکر شدند، نهی از منکر کنند.^۳ چنانچه آموزشهای لازم را در زمینه امر به معروف و نهی از منکر و شرایط و ظرافتهای آن ببینند کار بسیار خوبی است، بلکه در شرایطی واجب است.^۴ هر جا که امید تأثیر باشد واجب است؛ ولی با زبان خوش و مؤدبانه باشد تا مفسده‌ای بر آن مترتب نشود.^۵ در مواجهه با چنین صحنه‌هایی باید امر به معروف و نهی از منکر کند.^۶ دامنه وجوب امر به معروف و نهی از منکر محدود به محارم و بستگان نمی‌باشد بلکه در سطح جامعه اسلامی اگر منکر مشاهده شود تمام اشخاص موظف هستند با رعایت موازین شرعی به اقامه فریضه امر به معروف و نهی از منکر بپردازند.^۷

آیت‌الله العظمی نوری همدانی: با رعایت شرایط امر به معروف و نهی از منکر اشکال ندارد.^۸ همجنس بودن و محرم بودن شرط نیست و امر به معروف و نهی از منکر وظیفه عمومی نسبت به همگان است.^۹

آیت‌الله العظمی بهجت: برای ردع^{۱۰} از منکرات با وجود شرایط مانعی ندارد.^{۱۱} مرد می‌تواند با رعایت مسائل شرعی به افراد نامحرم امر به معروف و نهی از منکر کند.^{۱۲}

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: نگاه اول که بدون استمرار باشد و به قصد امر به معروف و نهی از منکر باشد گناه ندارد اما نباید مستمر باشد و نمی‌توان به این دلیل امر به معروف و نهی از منکر را با وجود شرایط دیگر ترک کرد. انجام اینگونه کارها به صورت منظم و به دور از ایجاد هرج و مرج و با در نظر گرفتن تبعات مثبتشان مانعی ندارد. اگر با شرایط امر به معروف و نهی از منکر انجام گیرد و مفسده اهم بر آن مترتب نباشد، اشکال ندارد. بلکه لازم است.^{۱۳} همجنس بودن لازم نیست و محرم بودن شرط در امر به معروف نیست.^{۱۴}

آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی: رفتن به آن محلها جهت نهی از منکر اشکال ندارد بلکه لازم است.^{۱۵} باید ضوابط امر به معروف و نهی از منکر رعایت شود.^۱ رفتن به مراکز و اماکن عمومی مثل بازار و خیابان که معرض

- ۱ - (کتاب استفتائات معظم له)
- ۲ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۸۹۵)
- ۳ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۱۶۰۰۲۶)
- ۴ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۳۸۳)
- ۵ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۳۷۴)
- ۶ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۵۰۲۰۰۷۸)
- ۷ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۰۵۰۳۶۶)
- ۸ - (کتاب هزار و یک مساله فقهی معظم له سؤال ۷۹۴)
- ۹ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۵۶۷)
- ۱۰ - ردع: منع و بازداشتن
- ۱۱ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۳۸۵۵)
- ۱۲ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۳۸۵۰)
- ۱۳ - (استفتائات پایگاه اینترنتی دفتر معظم له)
- ۱۴ - دفتر معظم له
- ۱۵ - (کتاب جامع الاحکام معظم له جلد ۲ صفحه ۸۲ سؤال ۱۴۶۶)

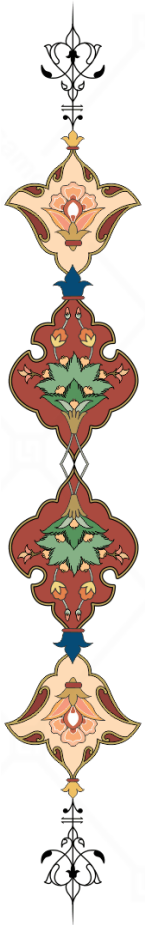
وقوع بعض منکرات باشد برای انجام این وظیفه جایز است و با علم به آن لازم است و حکومت اسلامی برای صیانت از اخلاق جامعه و جلوگیری از مفاسد می‌تواند بلکه وظیفه دارد که افرادی را برای منع از منکرات به گشت‌وگذار در این اماکن معین نماید. و الله العالم.^۲

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: اگر طبق قانون وظیفه رفتن به جای دیگری که گناهی مانند بی‌حجابی و امثال آن زیاد است، داشته باشند؛ باید بروند و با رعایت شرایط و مراتب باید امر به معروف کنند و از برخورد خشن و تند در ابتداء با هر فرد خودداری کنند.^۳ هم جنس بودن از شرایط امر به معروف و نهی از منکر نیست.^۴

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: مانند بقیه موارد است در صورت وجود شرایط این فریضه و عدم مفسده لازم است.^۵ نظر حرام یا خوف گناه یا محرک بودن گفتگو و ارتباط خود از مصادیق منکر است و انجام این فریضه مجوز ارتکاب معصیت نیست بلکه اگر مفسده منکر دیگر از مفسده این گناه ارتباط، بیشتر یا مساوی باشد انجام این فریضه واجب یا جایز خواهد بود.^۶ در فرض سؤال، اگر مفسده دیگری هم نداشته باشد در فرض وجود شرایط، نهی از منکر واجب است.^۷ اختصاصی به محارم و بستگان هم ندارد. ممکن است بعضی موارد نهی از منکر به جهت مفسده نسبت به نامحرمان جایز نباشد.^۸

آیت‌الله العظمی محقق کابلی: نسبت به همه امر به معروف و نهی از منکر واجب است. اگر عمداً و از روی شهوت نگاه نکند اشکال ندارد؛ ولی نگاه عمدی بخاطر نهی از منکر و غیر آن جواز ندارد.^۹

آیت‌الله العظمی موحدی نجفی: اگر موجب مفسده اهم نباشد، امر به معروف و نهی از منکر واجب است. هم جنس بودن امر و ناهی با فاعل منکر از شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر نمی‌باشد.^{۱۰}

- ۱- (کتاب جامع الاحکام معظم له جلد ۲ صفحه ۸۱ سؤال ۱۴۶۴)
- ۲- (کتاب جامع الاحکام معظم له جلد ۲ صفحه ۸۱ سؤال ۱۴۶۵)
- ۳- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۲۴۴۰)
- ۴- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۴۷۳)
- ۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۴۷۸)
- ۶- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۴۷۷)
- ۷- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۷۲۹)
- ۸- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۰۸۰)
- ۹- (کتاب استفتائات معظم له)
- ۱۰- دفتر معظم له

لازمه که حجاب بانوان اجبارک باشه حته توریست ها

۳۲- مردم خصوصاً طلاب نسبت به بدحجابی چه وظیفه ای دارند؟ دانشجویان با استاد بدحجاب چه کنند؟ آیا لازم است حکومت اسلامی حجاب را برای زنان الزامی کند؟ آیا این درست است که حجاب در جامعه اجباری باشد؟ آیا حجاب اسلامی را زنان خارجی که به ایران می آیند یا پیروان ادیان دیگر باید رعایت کنند؟

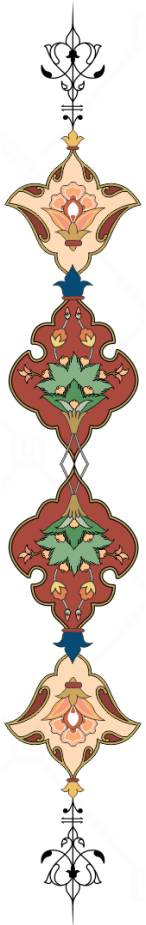
آیت الله العظمی خامنه ای؛ وظیفه همگان نهی از منکر با مراعات شروط شرعی آن است.^۱

آیت الله العظمی مکارم شیرازی؛ حکومت اسلامی و مسلمانان نسبت به گناهان پنهانی که از آن آگاه نمی شوند، وظیفه ای ندارند، ولی بدون شک نسبت به گناهانی که به طور علنی و آشکار، جلوی چشم دیگران انجام می شود وظیفه نهی از منکر دارند. امر به معروف و نهی از منکر، وظیفه همه است. و باید به شرایط آن توجه داشته باشید.^۲ در این گونه موارد باید با هماهنگی مسوولین دانشگاه جلوی اینگونه مسائل را گرفت تا دانشجویان به مشکل برنخورند و اساتید به وظیفه شرعی خودشان عمل نمایند.^۳

آیت الله العظمی جوادی آملی؛ حکومت اسلامی برای افرادی که عمداً احکام شرعی را ترک می کنند حد یا تعزیر قرار داده است. تعلیم احکام، تنبّه دادن غافل، موعظت و ارشاد سپس امر به معروف و نهی از منکر باید رعایت شود. اجرای حد یا تعزیر نباید مزاحم با حکم شرعی مهم یا اهم باشد.^۴ بی حجابی عمدی به طوری که علناً در معرض نامحرمان قرار گیرد گناه کبیره است. اگر با نهی از منکر، بی اعتنایی به حکم شرعی حجاب ادامه یافت حکومت اسلامی می تواند تعزیر نماید.^۵

آیت الله العظمی نوری همدانی؛ نهی از منکر مراتب دارد و اگر حاکم شرع در مواردی آن را لازم بداند می تواند اجرا کند.^۶

آیت الله العظمی صافی گلپایگانی؛ افراد توریست و ... همان گونه که ملزم به رعایت دیگر قوانین کشور هستند نباید اجازه داده شود بر خلاف ارزشهای دینی و فرهنگی کشور اقدام کنند، و موجب اشاعه فساد و ابتذال اخلاقی شوند.^۷ شرکت در کلاس های مختلط اگر مستلزم حرام باشد (از قبیل نظر به نامحرم و غیره)، جایز نیست. دانشجویان مسلمان متعهد باید مؤکداً از اولیاء دانشگاه، مراعات تعالیم و ظواهر اسلامی را بخواهند که هم دانشجویان در معرض محرمات قرار نگیرند و هم دانشگاه از مفاسد مصون بماند.^۸

۱- (دفتر معظم له)

۲- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۱۵۴)

۳- کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۱۵۱

۴- (کتاب استفتائات معظم له)

۵- (کتاب استفتائات معظم له)

۶- (کتاب استفتائات معظم له مساله ۸۹۲)

۷- (کتاب استفتائات معظم له)

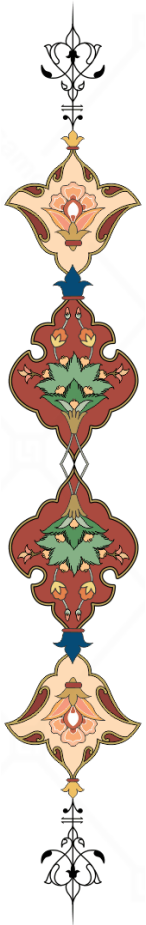
۸- (کتاب استفتائات معظم له)

آیت‌الله العظمی موسوی اردبیلی؛ مسلمانان در هر جا که باشند، ملزم به رعایت احکام اسلامی می‌باشند. کفار، هنگام ورود به جامعه اسلامی می‌توان آنها را ملزم به رعایت شئونات جامعه اسلامی مثل حفظ حجاب و جلوگیری از شرب خمر علنی نمود.^۱

آیت‌الله العظمی محمدصادق روحانی؛ بسمه جلت اسمائه حجاب برای زنان مسلمان از واجبات است و حکومت اسلامی و افراد مکلف‌اند به امر به معروف. و امر به معروف در هر جایی که ممکن باشد، واجب است و اجبار بر حکومت قهرا لازم است و همچنین زنان کفار که اجبار می‌شوند به حجاب برای حفظ اجتماع است از هر چیزی که خلاف خواسته اسلام می‌باشد.^۲ کشف حجاب یکی از محرمات اجتماعی است و جلوگیری از آن یکی از مصادیق نهی از منکر است. در زمان پیغمبر اسلام (ص) این وظیفه یکی از وظایف اجتماعی بوده است و دقت شود نهی از منکر یکی از احکام مسلمة بوده و هست و در زمان ائمه اطهار (ع) و بعد نواب امام عصر (عج) نیز ایشان مقید به انجام این وظیفه بوده و هستند و بدانید که این وظیفه مختص به علما و حکام نیست. بلکه بر حسب مقدار تمکن، همه مکلف به آنند.^۳ نهی از منکر یکی از واجبات قطعیة اسلام است و مصادیق آن نسبت به افراد، مختلف است. نسبت به استادان اول با خود آن خانم صحبت مؤدبانه کنید که نسبت به رعایت حجاب شرعی اقدام کنند. اگر کافی نبود، از رییس دانشگاه بخواهید که به ایشان درباره حجابش تذکر دهد.^۴

آیت‌الله العظمی فیاض؛ مورد سؤال از مصادیق امر به معروف و نهی از منکر است.^۵

آیت‌الله العظمی گرامی؛ بسمه تعالی. هر کار خلاف شرع باید از طریق امر به معروف و نهی از منکر جلوگیری شود. منکر هر قدر مهمتر؛ جلوگیری از آن هم لازمتر. جدای از امر به معروف که وظیفه هر کسی است، حاکم شرع هم موظف است جلوگیری کند. لیکن اگر مصلحت اقتضا کند که اجبار نشود، اجبار نمی‌کند. این مطلب به این صورت از مسلمات فقه اسلامی است. تاریخ، چه گذشته و چه بوده، مربوط به مصلحت در هر زمانی است و دخالتی در حکم شرع کلی ندارد. والسلام.^۶ اگر بدحجاب نهی از منکر شده و لجبازی می‌کند با اجازه حاکم شرع حق تعزیر هست.^۷

۱ - (دفتر معظم له و مساله ۱)

۲ - (پایگاه اینترنتی دفتر معظم له استفتاء شماره ۱۰۱۶)

۳ - (پایگاه اینترنتی دفتر معظم له استفتاء شماره ۱۴۵۸)

۴ - آیت‌الله العظمی امام خمینی، آیت‌الله العظمی فاضل و آیت‌الله العظمی نوری همدانی تعلیقات علی العروه الوثقی، النکاح، م ۲۷ - آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی هدایت العباد ج ۲ النکاح م ۲۷ و آیت‌الله العظمی خامنه‌ای استفتا س ۵۰۹ و ۵۲۸ و ۱۳۹۹ - دفتر آیت‌الله العظمی بهجت - آیت‌الله العظمی سیستانی توضیح المسائل مراجع مساله ۲۴۳۴ - آیت‌الله العظمی ملکی تبریزی تعلیقه علی منهاج الصالحین، النکاح م ۱۲۳۲ - آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی استفتاءات ج ۲ س ۱۰۲۹ و ۱۰۳۹ و تعلیقات علی العروه الوثقی، النکاح م ۲۷ - آیت‌الله العظمی وحید خراسانی توضیح المسائل م ۲۴۴۳

۵ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۲/۱/۲۱)

۶ - (دفتر معظم له و مساله ۸۶)

۷ - (دفتر معظم له)

به فاسق و بدحجاب علنی، هدیه بدیم؟! یا تذکر؟ پنهانی یا علنی؟

۳۳- درباره گناهان علنی، تذکر باید خصوصی باشد یا نزد سایرین هم جایز است؟ احترام کردن یا سبقت در سلام یا گفتن و خندیدن با اهل فسق مثلاً خانم های بدحجاب چه حکمی دارد؟ آیا متجاهر به فسق، احترام دارد؟ برخی به خیال امر به معروف، به خانم های بدحجاب، گل هدیه می دهند! در حالی که در مضامین اسلامی تأکید شده است که نیکوکاران را تشویق کنید بلکه گناهکاران ببینند و اصلاح شوند؛ آیا هدیه دادن به بدحجابها کار درستی است؟! غیبت متجاهر به فسق چه حکمی دارد؟

آیت الله العظمی خامنه ای: در حضور دیگران، تذکر زبانی به گناه علنی اشکال ندارد.^۱

آیت الله العظمی امام خمینی و آیت الله العظمی بهجت: او را در خلوت تهدید کند که اگر خود را اصلاح نکند، در جلوت (در میان جمع) خواهد گفت.^۲

آیت الله العظمی علوی گرگانی: اگر هدیه دادن در محجبه شدن آنها مؤثر نباشد، ارزشی هم ندارد. در صورت فراهم بودن سایر شرایط امر و نهی باید امر به معروف و نهی از منکر زبانی انجام شود.^۳

آیت الله العظمی محقق کابلی: جایز نیست که گناهکاران را در گناهشان تشویق کند.^۴

آیت الله العظمی شبیری زنجانی: چنانچه واقعا عمل مذکور زمینه سازی و مقدمه چینی برای نهی از منکر باشد و مفسده ای هم بر آن مترتب نباشد انجام آن توسط بانوان ایرادی ندارد.^۵ تذکر زبانی به گناهان علنی به صورت علنی جایز بلکه واجب است.^۶

آیت الله العظمی فاضل لنکرانی: دادن گل به خانم های بدحجاب یا بی حجاب به شرط آنکه از پول بیت المال نباشد اشکال ندارد ولی به این کار، عنوان امر به معروف و نهی از منکر صدق نمی کند. و وظیفه امر به معروف و نهی از منکر آن است که با روش خوب آن ها را از بی حجابی منع کنند. و اگر دادن گل ایجاد مفسده کند مثل آنکه سبب تشویق آنها به بدحجابی و بی توجهی به حجاب داران حساب شود جایز نیست.^۷ اگر کسی آشکارا علناً گناه می کند و احتمال برود که امر به معروف کردن در حضور جمع اثر گذار است باید در حضور جمع وظیفه امر به معروف زبانی را با روش مناسب و رعایت مراتب آن انجام بدهید.^۸

آیت الله العظمی موحیدی نجفی: تفاوت بین افراد نیکوکار و غیر نیکوکار باید مراعات شود. امر به معروف و نهی از منکر زبانی متجاهر به فسق در حضور جمع مانع ندارد.^۹

۱- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) rvceeca6adabb96fvebcf51e6da0cc6c

۲- (تحریر الوسیله امام خمینی و کتاب استفتاءات آیت الله بهجت سؤال ۳۸۶۱)

۳- دفتر معظم له

۴- دفتر معظم له

۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۰۱۸)

۶- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۴۱۴)

۷- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۲۲۲)

۸- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۱۸۱۷)

۹- دفتر معظم له

آیت‌الله العظمی نوری همدانی؛ اگر این عمل (هدیه یا گل دادن) تشویق بدحجابی باشد جایز نیست.^۱

آیت‌الله العظمی محمدباقر مجلسی؛ اگر اعراض کردن از ایشان باعث ترک نامشروع ایشان شود باید اعراض کرد، و اگر حسن معاشرت باعث هدایت ایشان شود از شق اول (نوع اول) بهتر خواهد بود.^۲

آیت‌الله العظمی مظاهری؛ هدیه و احترام تشویق گونه به گناهکار حرام است.^۳

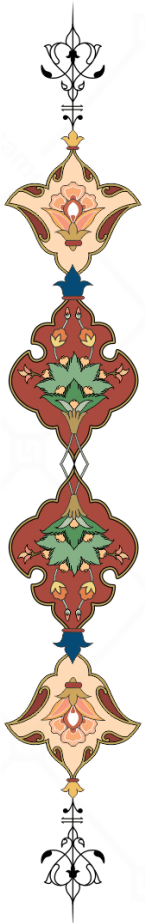
آیت‌الله العظمی سید محمدرضا گلپایگانی؛ در صورتی که انسان احتمال دهد احترام نکردن موجب ارتداع او از منکر و ترک معصیت می‌شود باید او را احترام نکند.^۴

آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی؛ اگر رفتار او باعث بدعت یا گمراه کردن دیگران باشد، تذکر زبانی علنی جایز است.^۵

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی؛ کسی که علناً گناه می‌کند اگر نهي از منکر زبانی به او در حضور جمع تأثیر گذار باشد، اشکالی ندارد اما توجه داشته باشد با لحنی آرام و به دور از توهین و تحقیر باشد.^۶

آیت‌الله العظمی محمدصادق روحانی؛ گناه بدحجابی و بی حجابی مساوی نیستند اما هر دو معصیت کبیره هستند.^۷

آیت‌الله العظمی ابوالقاسم گیلانی مشهور به میرزای قمی؛ معنی جواز غیبت متجاهر به فسق این است که کسی که مشهور است به فسق، و در ظهور آن میان مردم، مضایقه ندارد، مثل فلان کس سازنده یا خمار، یا فلان کس مطرب یا مغنی یا فلان کس پاکار (فضولی که مردم را یا میزان درآمد مردم را به اطلاع مأمورین ارباب یا دولت ظالم لو دهد؛ مزدوری که برای ظالم خبرچینی می‌کند) یا داروغه و امثال اینها که این عمل‌ها شغل اوست و وصف کردن او به این صفات، مکروه او نیست. در همین معاصی، غیبت او مستثنی است بلکه حقیقت این را غیبت نمی‌گویند. و اما کسی که بر او گران است که او را وصف کنند به معصیتی، جایز نیست غیبت آن، مگر در جایی که نهي از منکر موقوف باشد بر آن. و مجرد ترک اخذ مسائل دینی بر وجه صحیح، این را متجاهر به فسق نمی‌گویند.^۸

- ۱- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۵۴۷)
- ۲- (کتاب بیست و پنج رساله فارسی معظم له صفحه ۵۹۳ مساله ۱۴۸)
- ۳- (کتاب استفتائات معظم له)
- ۴- (کتاب مجمع المسائل معظم له ص ۵۱۷)
- ۵- (کتاب الصراط، اجوبه الاستفتائات معظم له ج ۲ سؤال ۸۶۴)
- ۶- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۲۶۰۰۲۵)
- ۷- (پایگاه اینترنتی دفتر معظم له استفتاء شماره ۱۴۵۵)
- ۸- (جامع الشتات معظم له فارسی ج ۱ ص ۱۲۰ و ۱۲۱)

باید به خانمی که محرم و نامحرم را نمیدونه یا مراعات نمیکند، تذکر بدین

۳۴- وظیفه مرد درباره رعایت پوشش و مسائل دینی نسبت به فرزندان و خصوصا حجاب همسرش چیست؟ می تواند کتک بزند یا زن را از رفتن به منزل بستگانش منع کند؟ نسبت به برادر چطور؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: در رعایت حجاب واجب و انجام سایر تکالیف شرعی، شوهر حق دعوی و درگیری و کتک کاری ندارد و فقط مجاز است با ملایمت امر به معروف و نهی از منکر زبانی نماید.^۱

آیت‌الله العظمی سیستانی: مرد نمی‌تواند همسر خود را از بیرون رفتن منع کند حتی با حجاب. پس می‌تواند شرط کند که اگر حجاب کامل پوشید حق دارد خارج شود. در مورد فرزندان بالغ از راه تبلیغ صحیح و ارشاد و امر به معروف باید آنها را وادار نماید.^۲ بدون اجازه حاکم شرع بنا بر احتیاط واجب، کتک زدن و مانند آن جایز نیست ولی می‌تواند از روشهایی مانند منع محدود بعضی کمکها به فرزند استفاده نماید.^۳

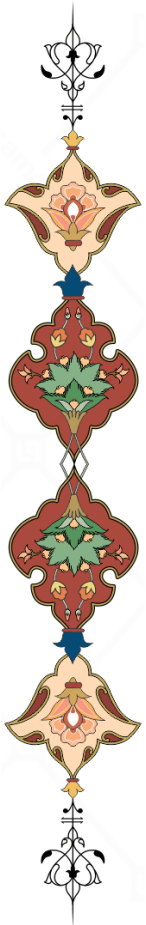
آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: کتک زدن برای امر به معروف و نهی از منکر بدون اجازه حاکم شرع جایز نیست.^۴

آیت‌الله العظمی سید محمد رضا گلپایگانی: لازم است با موعظه و نصیحت یا به هر وسیله دیگری که ممکن است او را به احکام شرع، ارشاد و از معصیت کردن جلوگیری نمایند.^۵

آیت‌الله العظمی مجتبی تهرانی: خیر نمی‌تواند همسر را از صلح رحم، منع کند؛ فقط آن زن مکلف است که احکام الهی را رعایت نماید.^۶ البته بدون اذن شوهر خارج شدن از منزل جایز نیست.^۷

آیت‌الله العظمی فیاض: ارشاد آنها برایش واجب است از باب امر به معروف و نهی از منکر.^۸

آیت‌الله العظمی سید کاظم حسینی حائری: اگر منظورتان، منع او با ضرب و جرح است، این کار خلاف احتیاط است؛ مگر به اذن حاکم شرع.^۹

۱- (دفتر معظم له)

۲- (کتاب استفتائات معظم له باب امر به معروف و نهی از منکر)

۳- (کتاب استفتائات معظم له باب تربیت فرزندان)

۴- (استفتائات پایگاه اینترنتی دفتر معظم له)

۵- (کتاب مجمع المسائل معظم له ص ۵۱۷)

۶- (کتاب استفتائات معظم له)

۷- (کتاب استفتائات معظم له)

۸- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۲/۱/۱۰)

۹- (پایگاه اینترنتی دفتر معظم له استفتائات امر به معروف و نهی از منکر سؤال ۶)

نشرعکس بیحجاب در فضاک مجازک

۳۵- انتشار عکس‌های خصوصی خود شخص یا دیگران که با حجاب کامل نیست، در فضای مجازی چه حکمی دارد؟ خانم آرایشگر، می‌تواند خانم‌هایی را آرایش کند که می‌داند عکسشان را به نامحرم نشان می‌دهند؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: اگر آرایشگر می‌داند که کار او در جهت حرام بهره‌برداری می‌شود، جایز نیست.^۱
آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: انتشار چنین عکس‌هایی اگر نوعاً محرک شهوانی باشد یا موجب تضعیف روحیه دین داری شود یا دیگری صاحب عکس را بشناسد یا مفسده دیگر اجتماعی داشته باشد حرام است. وظیفه همگان، انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر با لحاظ همه شرایط و جوانب است.^۲
آیت‌الله العظمی محمدصادق روحانی: عمل حرامی مرتکب شده و کار وی زشت است. امکان دارد خانم‌های جوان متوجه قبح کارشان نباشند. لازم است ضمن آگاه کردنشان به عواقب تلخ آن برای زندگیشان، از ایشان بخواهید که عکسها را حذف کنند.^۳ حجاب از ضروریات دین است و حجاب شرعی را رعایت نمودن، موجب فسق است.^۴

عبور از کنار خانم بد حجاب

۳۶- اگر خانم بدحجابی را از فاصله‌ی دوری ببینیم که به سمتمان می‌آید، و دیگر نگاهش نکنیم تا به هم برسیم، می‌توانیم هنگام گذشتن از کنار او، تذکر بدهیم؟ احتمال اینکه شاید در این فاصله حجابش را درست کرده، رافع تکلیف است؟ در صورت مشاهده خانم بدحجاب و همسرش، جایز است به شوهرش بگوییم که به خانم تذکر دهد؟

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: در فرض گفته شده تذکر لسانی جایز و در صورت فراهم بودن شرایط امر به معروف و نهی از منکر واجب است مگر احتمال قوی بدهید که او حجاب خود را در این زمان کم اصلاح کرده است.^۵
آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: احتمال رعایت حجاب رافع تکلیف نیست.^۶ نهی از منکر به هر نحوی که تأثیر بیشتر داشته باشد واجب است البته در فرض سؤال در صورتی که شوهرش می‌تواند وی را نهی از منکر کند و امتناع می‌کند باید شوهرش هم به خاطر ترک این فریضه، نهی از منکر شود.^۷
آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: اگر نهی از منکر بی‌حجابی که در کنار شوهرش است ایجاد مفسده می‌کند جایز نیست، لیکن اگر احتمال تأثیر داده شود باید به شوهرش با روش خوب تذکر داده شود که نسبت به حجاب همسرش مراقبت کند و همسرش را از بی‌حجابی یا بدحجابی منع کند.^۱

۱- دفتر معظم له

۲- دفتر معظم له استفتاء شماره ۶۱۶

۳- پایگاه اینترنتی دفتر معظم له استفتاء شماره ۱۳۷۲

۴- پایگاه اینترنتی دفتر معظم له استفتاء شماره ۱۰۰۱

۵- دفتر معظم له

۶- استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۵۴۱

۷- استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۳۸۷

نهی پوشیدن جوراب نازک در مقابل نامحرم

۳۷- در مورد افرادی که به حجاب بی‌اعتنایی می‌کنند چه وظیفه‌ای داریم؟ آیا زنان پیر باید رعایت حجاب کنند؟ اگر زنی در مقابل نامحرم، جوراب نازک بپوشد، چه حکمی دارد؟ برای جلوگیری از انحراف جوانان در برابر بیحجابی چه باید کرد؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: با وجود شرایط، نهی از منکر زبانی واجب است.^۲ بلی رعایت حجاب بر زنان پیر هم واجب است.^۳

آیت‌الله العظمی حسینی شاهرودی: در صورتی که پای او را نامحرم ببیند، حرام است و لازم است به او تذکر داد و از این عمل، نهی کرد. البته در صورتیکه ضرری متوجه انسان نشود و احتمال تأثیر بدهد.^۴

آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی: در هر موردی که احتمال تأثیر بدهید امر به معروف و نهی از منکر را ترک نکنید و از ملامت کنندگان در راه خدا ترسید و پیشنهاد ما همان دستورات ائمه هدی علیهم السلام است که تأمل در عظمت معصیت خدای حاضر و ناظر و عظمت و عزت طاعت خدا و بهره‌های عظیم آن بنمائید و تا می‌توانید خود را در مظان برخورد با این صحنه‌ها قرار ندهید و تکیه‌گاه معنوی خود را با عمل به واجبات و ترک محرمات قوی کنید و تا می‌توانید از تشریفات متداوله عصر حاضر در امر ازدواج بکاهید در اولین ازمنه‌ی امکان ازدواج نمائید انشاء الله موفق باشید. و الله العالم.^۵

آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی: وظیفه مردم نهی از منکر است با رعایت آداب و شرایط و مراتب آن و تفصیل را در توضیح المسائل ملاحظه نمائید.^۶

خیابون و پشت بام و خودرو و راه پله و ... حریم خصوصی هیچکس نیست.

۳۸- مکان‌هایی که در انظار عموم است و معرض دید همگان است؛ مثل درون خودروها و بالکن منازل و پشت بام ساختمانها، (اگرچه برای ورود سایر مردم، حریم خصوصی مالک است)؛ اما آیا از نظر شرع اسلام، برای نگاه سایر مردم نیز حریم خصوصی مالک است؟ یعنی می‌توانند به این بهانه، حجاب و سایر حدود شرعی را در خودرو و بالکن و امثال آن رعایت نکنند؟ اگر از گناه در خلوت شخصی با خبر شدیم، وظیفه تذکر داریم؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: در فرض سؤال رعایت حجاب واجب است.^۷

۱- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۲۳۹۴)

۲- (دفتر معظم له)

۳- (دفتر معظم له)

۴- (دفتر معظم له و مساله ۱۷۲۴)

۵- (کتاب جامع الاحکام معظم له جلد ۲ صفحه ۸۴ سؤال ۱۴۷۰)

۶- (کتاب جامع الاحکام معظم له جلد ۲ صفحه ۸۱ سؤال ۱۴۶۲)

۷- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) fc9vr8de5d30e6va1d5aa9d4f658b

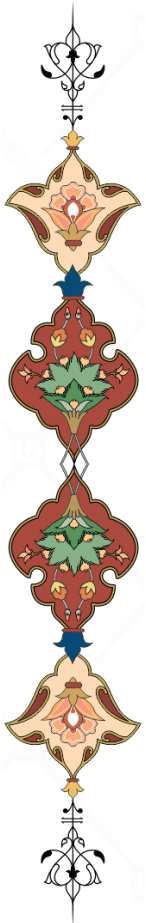
آیت‌الله العظمی علوی گرگانی؛ این مکانها که مورد نظر عموم مردم است صدق مکان خصوصی نمی‌کند و لذا زنان و مردان باید تمام شئون دینی را که در اجتماع موظف به رعایت آن هستند در این مکانها هم رعایت کنند. رعایت حجاب در هر مکانی که نامحرم حضور دارد، واجب است و ماشین و مکانهایی که اشراف به بیرون دارد و مورد نظر عموم مردم است از لحاظ حفظ حجاب صدق حریم خصوصی نمی‌کند.^۱

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی؛ سرنشینان خودرو باید جهات شرعی مانند حجاب و امثال آن را در داخل خودرو رعایت کنند. در بالکن و.. که در معرض دید نامحرم است باید حجاب را به صورت کامل رعایت نمایند.^۲ اگر پشت بام و بالکن منازل در انظار عموم باشد باید آنجا بطور کامل حجاب را رعایت نموده و در هر حال از ارتکاب اعمالی که منافی با عفت می‌باشد به صورت جدی اجتناب نمود.^۳ اگر بدون تجسس به گناه یک نفر در خلوت خود آگاهی پیدا کنید نهی از منکر واجب است و در غیراینصورت اصل تجسس حرام بوده ولی امر به معروف در جای خود لازم است.^۴

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی؛ رعایت نکردن حجاب و رفتار و اعمال منافی با عفت در جایی که در معرض دید دیگران باشد هرچند در ملک شخصی‌اش مانند پشت بام و بالکن باشد حرام و گناه است و واجب است حجاب را رعایت کند و از هر کاری که موجب تحریک نامحرم و ایجاد مفسده و گناه می‌شود در معرض دید مردم خودداری کند و صرف اینکه حریم خصوصی خودش است عذر شرعی برای انجام گناه و رعایت نکردن حجاب حساب نمی‌شود. اگر کسی در خلوت خودش گناه کرده باشد و نمی‌خواهد کسی بفهمد، امر به معروف واجب نیست، بلکه اگر نمی‌داند که گناه را تکرار می‌کند یانه، جایز نیست و تجسس در کار دیگران حرام و گناه است. بلی در صورتی که شما یقین کنید که او مرتکب گناه شده و آن را تکرار می‌کند یعنی یقین کنید که به گناه کردن ادامه می‌دهد و شرایط امر به معروف هم موجود باشد، لازم است با روش خوب و حفظ آبروی آن شخص تذکر داده شود.^۵

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی؛ اگر در معرض نگاه نامحرم باشد رعایت حجاب واجب است.^۶

آیت‌الله العظمی موحدی نجفی؛ اگر این تظاهر از موارد اشاعه فحشاء و منکر باشد، جایز نیست.^۷

۱ - دفتر معظم له

۲ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۰۸۰۰۱۵)

۳ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۱۷۰۰۴۰)

۴ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۵۲۱۰۲۰۳)

۵ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۲۲۸۹)

۶ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۸۰۷)

۷ - دفتر معظم له

کودکان نیمه برهنه در انظار عموم؛ علنی شدن گناه، گناه بزرگتر!

۳۹- برخی فرزندان بالغ یا نابالغ خود را نیمه برهنه به خیابان می آورند. آیا اینگونه علنی کردن گناه، مثل اینکه دختر بدحجابی را به پارک ببریم، گناهی بزرگتر و مضاعف نیست؟^۱ فعل حرام در خفا با علنی از نظر حرمت فرق دارد؟ برخی معتقدند گناهی مانند بدحجابی در انظار مردم، علاوه بر حرمت این اعمال، از باب اشاعه فساد یا اعانت بر اثم نیز گناه محسوب شده و در حقیقت با یک عمل، چندگناه انجام داده می شود که چه بسا گناه اشاعه فساد، بزرگتر باشد. خواهشمند است ارائه طریق فرمایید.^۲

آیت الله العظمی خامنه ای: با علم به اینکه در معرض دید نامحرم قرار می گیرد، اگر چنین کاری انجام دهید، گناهکار محسوب می شوید.^۳

آیت الله العظمی فاضل لنکرانی: بلی گناه (علنی) شدیدتر است. بر پدر و مادر است که فرزندان خود را با آداب و رسوم اسلامی و وظایف شرعی آشنا کنند و چنانچه موارد مذکور، موجب تهییج شهوت و مفسده شود، اگرچه بچه تمیز نباشد، باید آنان را بپوشانند و حفظ کنند تا جامعه آلوده و بی بندوبار نشود.^۴

آیت الله العظمی سیستانی: بر پدر و مادر لازم است که فرزند خود را به رعایت آداب و شئون اسلامی وادار نمایند و در تربیت صحیح شرعی آنان بکوشند. این اعتقاد صحیح است (که علنی کردن گناه، گناهی بزرگتر است).^۵

آیت الله العظمی بهجت: انجام علنی گناه، خود، گناهی دیگر است. تمرین اطفال بر وظایف شرعی، به عهده والدین است.^۶

آیت الله العظمی صافی گلپایگانی: تظاهر به گناه که شکستن حریم شرع مقدس و عادی نمودن گناه است و جنبه بدآموزی نیز دارد و اشاعه فساد هم محسوب می شود؛ ممکن است از دو جهت گناه باشد. بلکه گناهی از جهات متعدده و بالتوجه حرمت آن شدیدتر است. کار صحیحی نیست و والدین موظفند دختر را از کودکی به رعایت حجاب و گریز از نامحرم عادت دهند و اگر در این مرحله مسامحه کنند و دختر را نسبت به نامحرم، بی تفاوت نمایند، شریک در معاصی دختر هستند. در حدیث وارد شده که در مجلسی که حضرت رضا (ع) تشریف داشتند و عده ای نیز حضور داشتند، دختر بچه ای وارد شد؛ حضار در مجلس یکی یکی دختر را مورد نوازش قرار دادند تا رسید به امام رضا (ع)؛ آن حضرت از سن دختر سؤال کردند؛ گفته شد پنج سال. حضرت دختر را از خود دور کرد و رفتاری که دیگران کرده بودند، ننمودند و اعمال آن بزرگوار باید برای زن مسلمان سرمشق باشد.^۷

۱- کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۱ صفحه ۱۷۹

۲- کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۱ صفحه ۱۷۷

۳- (دفتر معظم له)

۴- کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۱ صفحه ۱۷۷ الی ۱۷۹

۵- کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۱ صفحه ۱۷۷ الی ۱۷۹

۶- کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۱ صفحه ۱۷۷ الی ۱۷۹

۷- کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۱ صفحه ۱۷۷ الی ۱۷۹

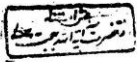

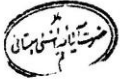

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: بر پدر و مادر لازم است فرزندان خود را به مسائل اسلامی از زمان طفولیت آشنا کنند. انجام اعمال محرمه گناه است و تظاهر به آن که موجب اشاعه فساد و فحشا می‌گردد، گناه دیگری است و مجازات مضاعف دارد. نهی از منکر بر همه واجب است؛^۱

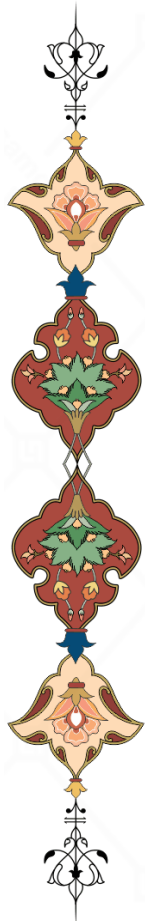
آیت‌الله العظمی محقق کابلی: انجام دادن حرام در محضر مردم عتابش از جهت اشاعه فاحشه شدیدتر است.^۲

آیت‌الله العظمی ملکی تبریزی: پوشش بر دختران نابالغ واجب نیست لکن وظیفه والدین است که دخترانشان را به پوشش اسلامی عادت دهند و فرزندان را با احکام اسلامی تربیت نمایند.^۳

آیت‌الله العظمی محمدصادق روحانی: اگر موجب تحریک جوانان و یا ترویج بی بندوباری و فساد شود، حرام است.^۴ در فرض سؤال، گناهان مذکور، دو معصیت محسوب می‌شود. گناه خود عمل و گناه اشاعه فساد و فحشا.^۵

انجام عملی گناه خود گناه محسوب می‌شود. این گناه می‌تواند بر خواهر و برادر نیز جاری شود.
در تمام اعمال محرمه گناه است و تظاهر به آن که موجب اشاعه فساد و فحشا گردد گناه دیگری است و مجازات مضاعف دارد.
- تظاهر به گناه که شکستن حرم شرع مقدس و عاری نمودن گناه است و جنبه یاد آموزی نیز دارد و اشاعه فساد محسوب می‌شود ممکن است از جهت گناه باشد بلکه گاهی از جهات متعدده و با نتیجه حرمت آن بشود تراسست.
سبب تعالی این افتقاد صحیح است. در فرض سؤال گناهان مذکور دو معصیت محسوب می‌شود و گناه خود عمل و گناه اشاعه فساد و فحشا.

بر پدر و مادر است که فرزندان خود را با احکام اسلامی و وظایف شرعی آشنا کنند و جنبه یاد آموزی دارد و تظاهر به آن که موجب اشاعه فساد و فحشا گردد گناه دیگری است و مجازات مضاعف دارد.
در فرض سؤال گناهان مذکور دو معصیت محسوب می‌شود و گناه خود عمل و گناه اشاعه فساد و فحشا.
تمرین اطفال بر وظایف شرعی یعنی والدین است.
- کار صحیح نیست و والدین موظفند دختر را از کودکی بر رعایت حجاب و گریز از نامحرم عادت دهند و اگر در این امر مساعدت کنند و دختر را نسبت به نامحرم بی تفاوت نمایند بشریک در معاصی دختر هستند در حدیث وارد شده که در مجلس حضرت رضا علیه السلام تشریف داشتند و بعد از آن نیز حضرت زینب و حضرت زهرا علیه السلام را در مجلس یکی دختر را مورد تفریح قرار دادند و تفریح بدعتی و ضایع است تشریف داشتند و بعد از آن نیز حضرت زینب و حضرت زهرا علیه السلام را در مجلس یکی دختر را مورد تفریح قرار دادند و تفریح بدعتی و ضایع است
بجهت رضای حق اکتفا شد به بیعت حضرت دختر را از خود دور کرد و قیاری که دیگران کرده بودند نمودند و عمل آن بزرگوار باید برای زن مسلمان سرمشق باشد.
پدر و مادر و اقارب لازم است فرزندان خود را با احکام اسلامی از زمان طفولیت آشنا کنند.

۱- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۳۷۳)
۲- (کتاب استفتائات معظم له)
۳- کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۱ صفحه ۱۷۷ الی ۱۷۹
۴- (پایگاه اینترنتی دفتر معظم له استفتاء شماره ۱۸۴۵)
۵- دفتر معظم له

مراحل سه گانه امر به معروف و نهی از منکر

مرحله اول (ابراز تنفر در چهره و اظهار ناراحتی با رفتار)

عبارت «مرحله قلبی» غلطه. باید بگیم «ابراز انزجار قلبی در چهره و رفتار»

۴۰- امر به معروف و نهی از منکر، دارای مراتب و مراحل است از جمله «ابراز انزجار قلبی، تذکر لسانی، استفاده از زور و جبر». آیا منظور از مرحله قلبی، فقط ناراحت شدن از وقوع منکر است؟! یا اخم و اشاره و لب گزیدن و ترک مجلس گناه و ابرو بالا انداختن و امثال آن؟ به عبارت دیگر، آیا انزجار قلبی داشتن از گناه و عدم ابراز آن، برای نهی از منکر کافی است؟! یا باید با گناهکار طوری رفتار شود که ناراحتی ما از عملش را متوجه شود؟

آیت الله العظمی امام خمینی (ره)؛ مرتبه‌ی اول این است که کاری انجام بدهد که از آن ناراحتی قلبی او از منکر آشکار گردد و اینکه از او می‌خواهد که معروف را انجام داده و منکر را ترک نماید، و برای آن درجاتی است مانند بر هم نهادن چشم و عبوسی و گرفتن صورت، و مانند روگرداندن یا پشت کردن به او و از او کنار کشیدن و ترک رابطه با او و مانند آن. رضایت به فعل منکر و ترک معروف، حرام است. بلکه بعید نیست که تنفر نسبت به آنها واجب باشد، و این کراهت، غیر از امر به معروف و نهی از منکر است.^۱

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای؛ مرحله اول امر به معروف و نهی از منکر، ابراز انزجار قلبی است ولی در صورتی که شرایط برای مراحل بعدی آن فراهم باشد اکتفا کردن به این مرحله کافی نیست.^۲ مقصود از امر و نهی قلبی، اظهار کراهت قلبی است یعنی مکلف باید رضایت قلبی خود را نسبت به معروف و تنفر و انزجار درونی خود را نسبت به منکر آشکار سازد و از این راه فردی که معروفی را ترک می‌کند و یا منکری را به جا می‌آورد را به انجام معروف و ترک منکر وارد سازد.^۳

آیت الله العظمی سیستانی؛ حتی در مواردی که احتمال تاثیر هم ندهید، از باب احتیاط، واجب است که ناراحتی اظهار شود و انزجار قلبی را ابراز کنید.^۴

آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی؛ صرف ناراحت شدن کافی نیست. لازم است انزجار خود را به فاعل منکر نشان دهد.^۵

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی؛ مرتبه اول آن است به گونه‌ای با گناه کار برخورد شود که احساس کند ارتکاب گناه سبب شده با وی این گونه برخورد می‌کنند؛ مثل اینکه از او روی بگردانند یا با چهره خشمگین با وی ملاقات کنند.^۶ یعنی شخص امر عملی را انجام دهد که گناهکار بفهمد کار او نزد امر زشت است.^۷

۱- تحریر الوسیله، باب امر به معروف، گفتار در مراتب، مساله ۱ و ۷

۲- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له a9e9abd806c6982eavvf0e6455af83fb)

۳- رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ قسمت امر به معروف و نهی از منکر

۴- رساله دو جلدی معظم له باب امر به معروف مساله ۱۸

۵- (دفتر معظم له)

۶- مساله ۲۸۷۹ رساله معظم له

۷- (استفتائات پایگاه اینترنتی دفتر معظم له)

آیت‌الله العظمی نوری همدانی؛ مرحله اول آن است که با گناهکار طوری رفتار شود که بفهمد برای ارتکاب او به این معصیت با او اینگونه عمل شده مثل اینکه از او رو برگرداند یا با چهره عبوس با او ملاقات کند. هر عملی که عرفاً ابراز انزجار محسوب شود، مرحله‌ای از مراتب امر به معروف است.^۱

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی؛ انکار قلبی منکر به اظهار ناخشنودی قلبی - مانند رو برگرداندن یا ترش‌رویی کردن نسبت به انجام دهنده‌ی منکر - است و مجرد انزجار داشتن قلبی از مراتب امر و نهی به شمار نمی‌رود. مجرد انزجار قلبی تا مادامی که به رو برگرداندن یا ترش‌رویی کردن و امثال آن، اظهار نشود از مراتب امر و نهی به شمار نمی‌رود.^۲

آیت‌الله العظمی مجتبی تهرانی؛ مرتبه اول آن که با شخص معصیت کار طوری عمل شود که بفهمد برای ارتکاب او به معصیت، این نحو عمل با او شده است، مثل این که از او رو برگرداند، یا با چهره عبوس با او ملاقات کند، یا ترک مراوده با او کند و از او اعراض کند به نحوی که معلوم شود این امور برای آن است که او معصیت را ترک کند.^۳

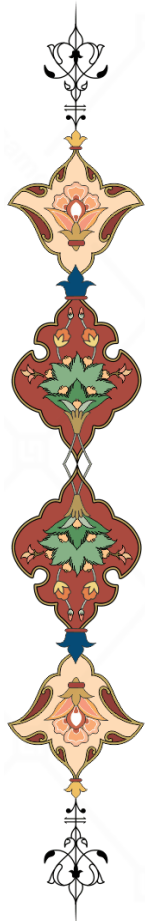
آیت‌الله العظمی وحید خراسانی؛ مرحله اول، اظهار کراهت قلبی است.^۴

آیت‌الله العظمی موحدی نجفی؛ در فرض سؤال با گناهکار به گونه‌ای برخورد شود که احساس کند منکر و گناه وی سبب گردیده که با او بد رفتار شود. مثل اینکه از وی رو می‌گرداند یا با چهره خشمگین با وی ملاقات می‌کند و یا با او رفت و آمد نکنند.^۵

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی؛ برای کسی که نمی‌تواند با زبان امر به معروف کند در صورتی که ترک مجلس گناه یا اخم و لب‌گزیدن و امثال اینها احتمال اثر داشته باشد (که اغلب هست) واجب است اخم کند و نیز ترک مجلس گناه مطلقاً (به هر شکل) در صورت امکان واجب است هر چند از باب امر به معروف هم نباشد. مرحله اول امر به معروف و نهی از منکر، اظهار کراهت از این عمل - و لو به اعراض و ترک معاشرت می‌باشد.^۶

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی؛ مراتب آن فرق می‌کند گاهی با اخم و اشاره است و گاهی با ترک مجلس.^۷

آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی؛ مقصود اظهار کراهت است مانند روی گرداندن و ترک معاشرت.^۸

۱ - (مساله ۲۷۹۶ رساله معظم له و استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۴۹۵)

۲ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۴۱۵)

۳ - مساله ۲۹۱۱ رساله معظم له

۴ - مساله ۲۰۷۶ رساله معظم له

۵ - دفتر معظم له

۶ - (جامع المسائل فارسی معظم له جلد ۱ صفحه ۲۳۱ سؤال ۹۳۰)

۷ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۰۲۰۱۷)

۸ - مساله ۲۸۶۴ رساله معظم له

مرحله دوم (تذکر لسانی، وظیفه همگانی) تذکر زبانی کارت و مجوز نمیخواهد؛ مثل نماز، واجبه

۴۱- امر به معروف و نهی از منکر، دارای مراتب و مراحل است از جمله اشاره، لسانی، اقدام فیزیکی. آیا در مرحله اشاره و لسانی، باید کارت و مجوز داشته باشیم؟ در مرحله اقدام فیزیکی چگونه؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: لازم نیست. کارت و اذن حکومتی لازم نیست و وظیفه شما - با وجود شرایط امر به معروف و نهی از منکر - امر و نهی زبانی است و مراتب بالاتر از آن موکول است به مسئولین مربوطه که می‌توانید به نهادهای ذی‌ربط گزارش دهید.^۱

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: خیر شرعاً لازم نیست.^۲

آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی: امر به معروف و نهی از منکر در مرحله قلبی و لسانی مشروط به داشتن کارت و مجوز حکومتی نیست. و در مرحله برخورد فیزیکی باید تابع قانون شرعی بود.^۳

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: امر به معروف قلبی و لسانی نیاز به کارت و مجوز دیگران ندارد اما امر به معروف فیزیکی که همراه درگیری است به جز موارد خاص اگر موجب هرج و مرج شود جایز نیست.^۴

آیت‌الله العظمی موحدی نجفی: در فرض سؤال در مرحله قلبی و لسانی نیاز به مجوز نیست، اما در مرحله اقدام فیزیکی نیاز به مجوز حکومتی است و بهتر است در این صورت از مجتهد جامع الشرایط هم اجازه گرفته شود.^۵

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: خیر. امر به معروف و نهی از منکر وظیفه یکایک افراد جامعه است و منوط به امور مذکور نیست اما برخی از مراتب آن (توسل به زور) که اگر توسط مردم انجام گیرد موجب برهم خوردن نظم عمومی می‌شود باید توسط حکومت اسلامی اجراء گردد.^۶

آیت‌الله العظمی نوری همدانی: مرتبه قلبی (اظهار تنفر) و لسانی وظیفه همه آحاد مسلمین است ولی بر خورد فیزیکی باید با اذن حاکم شرع باشد.^۷

آیت‌الله العظمی موحدی نجفی: نیاز به مجوز و کارت مخصوص نمی‌باشد.^۸

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: برای امر به معروف و نهی از منکر شرعی داشتن کارت و مجوز لازم نیست.^۹

۱ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له)

va9dflavbb1v4avf8b9b6f1dd06464cf

۲ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۴۰۱/۰۵/۰۵۰۸fledf6bf3rde14 (419a0a0d9659c00508fledf6bf3rde14))

۳ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸/۰۴/۹۴۰۴۱۸۰۰۱۸)

۴ - (دفتر معظم له)

۵ - دفتر معظم له

۶ - دفتر معظم له

۷ - دفتر معظم له

۸ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۵۱۰)

۹ - دفتر معظم له

اگه لازم باشه میتونه احم کنه و یا از لحن تند استفاده کنه

۴۲- برای افزایش تأثیر امر به معروف و نهی از منکر در برخی گناهکاران، کمی جدیت، احم و لحن تند (با حفظ ادب) لازم است. آیا در تذکر لسانی، همیشه باید با لبخند و زبان خوش و لحن ملایم و فقط قول لین سخن گفت؟ یا می‌توان از زبان تهدید و بیان تند استفاده کرد؟

آیت الله العظمی امام خمینی (ره)؛ اگر از بین بردن منکر و برپا داشتن معروف، متوقف بر غلیظ نمودن گفتار و شدت به خرج دادن در امر و تهدید و ترساندن بر مخالفت آن باشد جایز است، بلکه با اجتناب از دروغ، واجب می‌باشد.^۲

آیت الله العظمی حسینی زنجانی؛ بسمه تعالی. در صورتی که مراتب قبل از تهدید را اعمال کرده و نتیجه نگرفته و یا می‌داند که نتیجه ندارد، می‌تواند استفاده کند. والله العالم. محمد عزالدین الحسینی الزنجانی.^۳

آیت الله العظمی علوی گرگانی؛ این امور بستگی به شرایط خاص و نوع مورد امر و نهی شده دارد و چنانچه احم کردن و یا جدی بودن مؤثر واقع شود و موجب اهانت و یا وهن به دین و یا آبرو ریزی و درگیری نشود و ضرورت تشخیص داده شود مانعی ندارد.^۴

آیت الله العظمی موحدی نجفی؛ تشخیص تناسب مورد مربوط به شخص آمر و ناهی می‌باشد.^۵

آیت الله العظمی شبیری زنجانی؛ اگر احتمال تأثیر متوقف بر این شکل امر و نهی باشد باید به این شیوه عمل نمود.^۶

آیت الله العظمی فاضل لنکرانی؛ در امر به معروف و نهی از منکر، تذکر لسانی نیز مراتب دارد در مرحله اول با بیان خوب و لین امر به معروف کند و اگر اثر نکند در مراتب بعدی با کمی خشونت و اگر باز اثر نکرد با خشونت بیشتر در بیان باید امر به معروف کند.^۷

آیت الله العظمی مکارم شیرازی؛ امر به معروف و نهی از منکر مراتبی دارد که بعضی از این مراتب، احتیاج به اجازه حاکم شرع ندارد و بعضی دارد، آنچه احتیاج به اجازه حاکم شرع ندارد همان امر به معروف با زبان و اظهار ناراحتی در چهره و نصیحت کردن یا اعراض و بی‌اعتنایی و ترک مرآوده نمودن است و اگر تأثیر نکرد جایز است با کلمات تند و خشن که خالی از گناه باشد یا با توسل به زور، به این طریق که جلو فرد گناهکار را بگیرد، یا وسایل گناه را از دسترس او خارج سازد، اقدام نماید.^۸

۱- دفتر معظم له

۲- تحریر الوسیله، باب امر به معروف، بعد از گفتار در مراتب، مساله ۴

۳- (دفتر معظم له و سؤال شماره ۵۵)

۴- دفتر معظم له

۵- دفتر معظم له

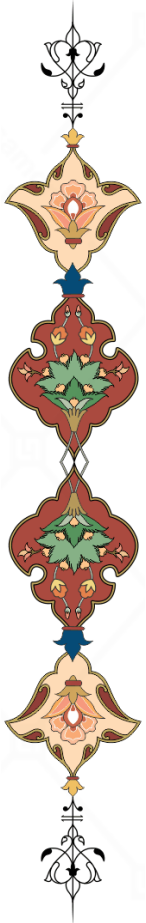
۶- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۱۴۲)

۷- دفتر معظم له

۸- دفتر معظم له

آیت الله العظمیٰ مجتبیٰ تهرانی؛ جایز نیست برای جلوگیری از معصیت، ارتکاب معصیت مثل فحش و دروغ و اهانت، مگر آن که معصیت، از چیزهایی باشد که مورد اهتمام شارع مقدس باشد و راضی نباشد به آن به هیچ وجه، مثل قتل نفس محترمه، در این صورت باید جلوگیری کند به هر نحو ممکن است. اگر عاصی ترک معصیت نمی‌کند مگر به جمع ما بین مرتبه اول و دوم از انکار، واجب است جمع به این که هم از او اعراض کند و ترک معاشرت نماید و با چهره عبوس با او ملاقات کند و هم او را لفظاً امر به معروف کند و نهی از منکر کند.^۲

توضیح آیات عظام نوری، مجتبیٰ تهرانی و فاضل؛ اگر می‌داند نصیحت، احتمال تأثیرش کم است، واجب است امر و نهی الزامی کند. اگر بدون تشدید گفتار و تهدید تأثیر نمی‌کند، لازم است این کار را انجام دهد. لکن از دروغ و معصیت دیگر احتراز شود. همچنین اگر معصیت مورد اهتمام شارع است و به آن راضی نیست به هیچ عنوان، در این صورت باید جلوگیری کنید به هر نحو که ممکن است.^۳

۱- ما لا یرضی الشارع بفعله مانند اندراس ضروریات دین مثل هتک ناموس مسلمین و بی‌حجابی

۲- رساله معظم له مساله ۲۹۱۷ و ۲۹۱۸

۳- مساله ۲۸۰۱ تا ۲۸۰۳ رساله آیت الله نوری، و ۲۹۱۷ تا ۲۹۱۹ آیت الله تهرانی و ۲۱۳۴ تا ۲۱۳۶ آیت الله فاضل

مرحله سوم، کتک زدن، حبس کردن، توسل به زور و جبرهست

۴۳- در مراحل یا مراتب امر به معروف و نهی از منکر، مرحله بالاتر از تذکر لسانی که از آن به «توسل به زور و جبر و عمل» یا «اقدام فیزیکی» یاد شده، دقیقاً چیست؟

آیت الله العظمی امام خمینی (ره)؛ اگر بداند یا مطمئن شود که مطلوب با دو مرتبه سابق حاصل نمی‌شود، واجب است به مرتبه‌ی سوم منتقل شود و آن (عبارت از) اعمال قدرت است؛ و البته باید مراعات مختصر آن و - سپس بالاتر از آن را بنماید. اگر مطلوب جز با زدن و آسیب رساندن حاصل نشود، ظاهر آن است که با مراعات الایسر فالایسر و الاسهل فالاسهل، جایز باشند. و سزاوار است که از فقیه جامع الشرایط اذن گرفته شود؛ بلکه این اذن گرفتن، در حبس کردن و ایجاد خرج بر او (هم) سزاوار است.^۱

آیت الله العظمی خامنه‌ای؛ مرحله سوم امر به معروف و نهی از منکر، امر و نهی با دست (کنایه از اعمال قدرت و به کار بردن جبر و زور) است. مقصود از امر و نهی عملی این است که مکلف باید با اعمال قدرت و به کار بردن جبر و زور، طرف را از انجام منکر و ترک معروف باز دارد. (در این زمان که حکومت اسلامی به امر به معروف و نهی از منکر اهتمام دارد، ورود عموم مردم به مرحله سوم بدون اذن حاکم شرع جایز نیست)^۲

آیت الله العظمی بهجت؛ متألم کردن (دردآوردن) معصیت کار.^۳

حضرت آیت الله العظمی فاضل لنکرانی؛ درجه‌ی آخر از امر به معروف و نهی از منکر در موردی است که معصیت کار، از درجات مذکوره، ترک معصیت نکند و مصرّ باشد، در این صورت اگر بداند به زدن، ترک می‌کند و یا اقلّاً احتمال عقلایی باشد که زدن، مؤثر است و از ضرر به جان و مال و عرض خود یا مسلمان دیگری ایمن باشد، واجب است زدن به مقداری که ترک معصیت کند. به شرط آنکه منجر به جرح و قتل یا سرخی و کبودی که دیه دارد، نشود.^۴

آیت الله العظمی سیستانی؛ اقدامات عملی از قبیل کتک زدن، در تنگنا قرار دادن، حبس نمودن و مانند آن، ولی نباید به حدّی برسد که سبب شکستن یا نقص عضو یا مجروح شدن بدن و مانند آن شود و به تعبیر دیگر، اقدامات عملی نباید به گونه‌ای باشد که موجب دیه یا قصاص گردد.^۵

آیت الله العظمی علوی گرگانی؛ انکار با دست. مثلاً بین گناهکار و آلات گناه فاصله بیاندازد.^۶

آیت الله العظمی محمدصادق روحانی؛ مرحله سوم، انکار به ید و ضرب و مانند آن و هر مرتبه، مراتبی از حیث شدت و خفت دارد.^۱

۱- تحریرالوسیله، گفتار در مراتب وجوب امر به معروف و نهی از منکر

۲- دفتر معظم له

۳- (مساله ۱۶۱۰ رساله و کتاب استفتائات معظم له سؤال ۳۸۴۴)

۴- (جامع المسائل فارسی معظم له جلد ۱ صفحه ۲۳۱ سؤال ۹۳۰)

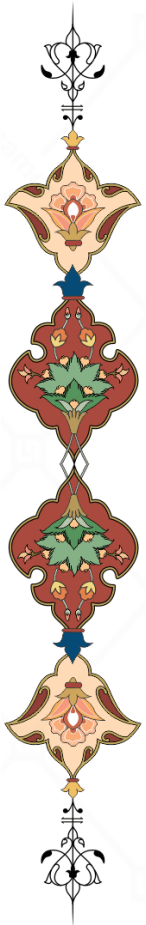
۵- توضیح المسائل جامع معظم له جلد ۲ مساله ۳۷۹

۶- (استفتائات پایگاه اینترنتی دفتر معظم له)

وقتی حکومت به فریضتین اهمیت می‌دهد، مردم باید به تذکر لسانی (و مطالبه گر) اکتفا کنن

۴۴- بنا بر این که وظیفه مردم در امر به معروف و نهی از منکر در نظام جمهوری اسلامی، اکتفا به امر به معروف و نهی از منکر زبانی است و مراتب دیگر آن بر عهده مسئولین است، آیا این نظریه، حکم از طرف دولت است یا فتوا؟ تذکر لسانی نیاز به مجوز یا کارت دارد؟ میتوان دست گناهکار را گرفت و از صحنه دور کرد؟ اگر مأموران حکومت در انجام این وظیفه کوتاهی کنند وظیفه چیست؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای؛ فتوای فقهی است.^۲ مرحله‌ی دوم امر به معروف و نهی از منکر، امر و نهی لسانی یا امر و نهی با زبان و وظیفه همه است. مقصود از امر و نهی زبانی این است که مکلف باید با گفتن از طرف بخواهد از منکر دست بردارد و معروف را انجام دهد.^۳ با وجود حکومت اسلامی که اهتمام به اجرای فریضه‌ی امر به معروف و نهی از منکر دارد بر کسی که قادر بر این فریضه نیست واجب است که نهادهای ذیربط را که از طرف حکومت برای این کار اختصاص یافته‌اند مطلع نماید و تا کنده شدن ریشه‌های فاسد که فسادآور هم هستند موضوع را پیگیری کند.^۴ مرحله سوم امر به معروف و نهی از منکر، امر و نهی با دست (کنایه از اعمال قدرت و به کار بردن جبر و زور) است. مقصود از امر و نهی عملی این است که مکلف باید با اعمال قدرت و به کار بردن جبر و زور، طرف را از انجام منکر و ترک معروف باز دارد. (در این زمان که حکومت اسلامی به امر به معروف و نهی از منکر اهتمام دارد، ورود عموم مردم به مرحله سوم بدون اذن حاکم شرع جایز نیست)^۵ دخالت اشخاص دیگر در اموری که از وظائف نیروهای امنیتی و قضایی محسوب می‌شود، جایز نیست، ولی مبادرت مردم به امر به معروف و نهی از منکر با رعایت حدود و شرایط آن، اشکال ندارد.^۶ با توجه به این که در زمان حاکمیت و اقتدار حکومت اسلامی می‌توان مراتب دیگر امر به معروف و نهی از منکر را که بعد از مرحله امر و نهی زبانی هستند، به نیروهای امنیتی داخلی (پلیس) و قوه قضائیه واگذار کرد، به خصوص در مواردی که برای جلوگیری از ارتکاب معصیت چاره‌ای جز اعمال قدرت از طریق تصرف در اموال کسی که فعل حرام انجام می‌دهد یا تعزیر و حبس او و مانند آن نیست، در چنین زمانی با حاکمیت و اقتدار چنین حکومت اسلامی، واجب است مکلفین در امر به معروف و نهی از منکر به امر و نهی زبانی اکتفا کنند، و در صورت نیاز به توسل به زور، موضوع را به مسئولین ذیربط در نیروی انتظامی و قوه قضائیه ارجاع دهند و این منافاتی با فتاوی امام راحل (قدس سره) در این رابطه ندارد. ولی در زمان و مکانی که حاکمیت و اقتدار با حکومت اسلامی نیست، بر مکلفین واجب است که در صورت وجود شرایط، جمیع مراتب امر به معروف و نهی از منکر را با رعایت ترتیب آنها تا تحقق غرض انجام دهند.^۷ با وجود حکومت اسلامی که اهتمام به اجرای فریضه‌ی امر به معروف و نهی از منکر دارد بر کسی که قادر بر این فریضه نیست واجب است که نهادهای ذیربط را

۱- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۴۴۶)

۲- (اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۰۵۴)

۳- رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ قسمت امر به معروف و نهی از منکر

۴- رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ قسمت امر به معروف و نهی از منکر

۵- رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ قسمت امر به معروف و نهی از منکر

۶- (اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۰۶۳)

۷- (اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۰۶۴)

که از طرف حکومت برای این کار اختصاص یافته‌اند مطلع نماید و تا کنده شدن ریشه‌های فاسد که فسادآور هم هستند موضوع را پیگیری کند.^۱

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: در آن جایی که جنبه زبانی داشته باشد احتیاج به اجازه نیست و اگر اقدام عملی در آن باشد اجازه حاکم شرع یا مسئولان حکومت اسلامی لازم است.^۲ چنانچه گناهکار نامحرم نبوده و به نحوی عمل نکنید که آسیبی به او وارد شود مانعی ندارد.^۳

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: اگر جلوگیری از گناه متوقف بر گرفتن دست گناه کار یا خارج کردن وی از محل یا گرفتن ابزار گناه یا تصرف در آن باشد، جایز بلکه واجب است؛ ولی نابود کردن اموال محترم او جایز نیست و موجب ضمان است؛ مگر آنکه جلوگیری از گناه مهم به آن وابسته باشد که ظاهراً در این صورت ضامن نیست.^۴

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: در صورتی که نهی از منکر زبانی اثر نکند، و با رعایت مراتب آن، گرفتن دست معصیت کار و دور کردن او از محل گناه، اگر ایجاد مفسده اهم نکند و در ترک گناه احتمال اثر داشته باشد (که اغلب اینطور است)؛ جایز است.^۵ از نظر شرعی وظیفه تمام مؤمنین امر به معروف و نهی از منکر است، منتها اگر مواردی باشد که قانوناً مردم نباید دخالت کنند یا دخالت مردم در آن کار موجب هرج و مرج شود، مردم نمی‌توانند برخلاف قانون (در جمهوری اسلامی) وارد میدان امر به معروف شوند لیکن کوتاهی مأمورین را در انجام وظیفه به مسئولین بالاتر گزارش بدهند یا از مأمورین بخواهند که در انجام وظیفه کوتاهی نکنند.^۶

آیات عظام مجتبی‌تهرانی و نوری همدانی: اگر جلوگیری از معصیت توقف داشته باشد بر این که دست معصیت کار را بگیرد یا او را بیرون کند یا در آلتی که به آن معصیت می‌کند تصرف کند، جایز بلکه واجب است عمل کند.^۷

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: در مواردی که نهی از منکر، موجب برهم خوردن نظم عمومی می‌گردد اقدام آن به عهده حکومت جمهوری اسلامی است مگر اینکه منکر مفسده‌ای بیشتر از اختلال نظام داشته باشد. موارد مزاحمت نوامیس مختلف است و برخی موارد آن ممکن است چنین باشد.^۸

آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی: امر به معروف و نهی از منکر دو واجب شرعی است و بر همه واجب است چه نیروی انتظامی برخورد با مفسد به نحو جدی داشته باشند یا نه البته با رعایت شرایط و ضوابط شرعی.^۹ در هر کجا که موجب ورود جراحی باشد باید با اجازه‌ی مجتهد جامع شرایط باشد. والله العالم.^{۱۰}

آیت‌الله العظمی مظاهری: افراد عادی فقط می‌توانند با گفتن، امر به معروف و نهی از منکر کنند ولی سایر مراتب (استفاده از زور و جبر) مربوط به حاکم شرع است نه افراد عادی.^۱

۱- رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ قسمت امر به معروف و نهی از منکر

۲- (کتاب استفتاءات معظم له سؤال ۱۳۷۷)

۳- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۵۱۱۰۲۰۷)

۴- مساله ۲۸۸۲ رساله معظم له

۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۲۱۷۹)

۶- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۲۱۲۵)

۷- مساله ۲۹۲۱ رساله آیت‌الله مجتبی‌تهرانی و ۲۸۰۷ رساله آیت‌الله نوری همدانی

۸- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۴۵۱)

۹- (کتاب جامع الاحکام معظم له جلد ۲ صفحه ۸۳ سؤال ۱۴۶۹)

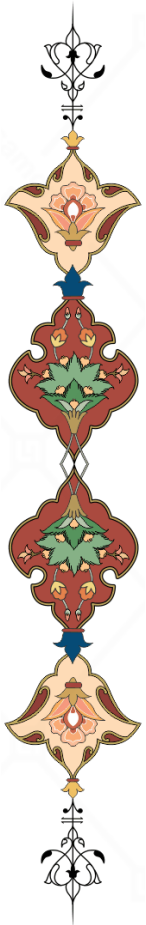
۱۰- (کتاب جامع الاحکام معظم له جلد ۲ صفحه ۸۰ سؤال ۱۴۵۵)

مهمونے گناہ، صلہ رحم و خصومت با فامیل را چه کار کنیم؟

۴۵- حضور در مهمانی همراه گناه، چه حکمی دارد؟ اگر با مشاهده گناه، بدون تذکر، فقط مجلس را ترک کنیم، فضا برای گناهکاران امن تر می شود. اگر بتوانیم در جلسه بمانیم و با شیوه‌های مختلف تذکر دهیم تا گناه را از بین ببریم یا تضعیف کنیم، آیا باز هم، حق خروج از مکان را داریم؟ قطع صلہ رحم چه زمانی جایز است؟ تعریف ارحام چیست؟ اگر شرکت نکردن در مهمانی، موجب خصومت بین فامیل می‌شود. وظیفه چیست؟^۲ شایاش برای رقص چه حکمی دارد؟^۳

آیت‌الله العظمی امام خمینی؛ باید سعی کند در گناه واقع نشود بلکه آنان را ارشاد نماید.^۴

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای؛ اگر از انجام فعل حرام اجتناب نمی‌کند مگر با دوری جستن از او، قطع رابطه و ترک معاشرت با وی از باب نهی از منکر واجب می‌شود.^۵ اگر خروج از مجلس معصیت به عنوان اعتراض مصداق نهی از منکر باشد، واجب است.^۶ اگر مجلس به گونه‌ای نباشد که عنوان مجلس لهو و حرام و معصیت بر آن صدق کند و حضور در آن مفسده‌ای نداشته باشد، حضور و نشستن در آن در صورتی که عرفاً تأیید عملی که جایز نیست، محسوب نشود، اشکال ندارد.^۷ شرکت کردن در مجالس حرام، در هر صورت جایز نیست و امر به معروف و نهی از منکر بر همه واجب است.^۸ موارد مختلف است در هر صورت وظیفه با وجود شرایط امر به معروف و نهی از منکر امر و نهی زبانی است و اگر حضور در آن مجلس موجب ارتکاب گناه و یا تأیید آن باشد یا نهی از منکر متوقف بر خروج از آن مجلس یا شرکت نکردن در آن باشد باید آن مجلس را ترک کرده و یا شرکت ننماید.^۹ اگر احتمال بدهید که ترک معاشرت با او موقتاً موجب خودداری او از ارتکاب معصیت می‌شود، قطع رحم به عنوان امر به معروف و نهی از منکر جایز است، و در غیر این صورت، قطع رحم جایز نیست.^{۱۰} واجب است از اعمال خلاف شرع وی اظهار تنفر کنید و او را به هر روش برادرانه‌ای که مفید و مؤثر می‌دانید، موعظه کنید، ولی قطع رحم، جایز نیست.^{۱۱} اگر مجلس گناه باشد و پرداخت پول (مثلاً برای رقص) موجب تأیید و ترویج گناه گردد جایز نیست هرچند گیرنده آن را مالک می‌شود و تصرفش بدون اشکال است. اگر احتمال داده شود که ترک معاشرت با آن‌ها موقتاً

۱- (کتاب استفتائات معظم له)

۲- (کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۱ صفحه ۱۴۱)

۳- (کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۵ صفحه ۶۱)

۴- (استفتائات معظم له جلد ۱ صفحه ۴۸۸)

۵- رساله آموزشی معظم له صفحه ۲۷۸ درس ۷۶ و ۷۷ جلد ۱ قسمت امر به معروف و نهی از منکر

۶- (اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۴۲۸)

۷- (اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۴۲۶)

۸- (اجوبه الاستفتائات س ۱۴۲۷ و ۱۴۲۹ و ۱۱۵۴)

۹- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) daa1b505baff5c93vd80d2c35b4c536c

۱۰- اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۰۵۸

۱۱- (اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۰۷۱)

موجب خودداری آنها از ارتکاب معصیت می‌شود، به عنوان امر به معروف و نهی از منکر واجب است و در غیر اینصورت قطع رحم جایز نیست. البته صلح و تفنن و مانند آن نیز انجام می‌شود.^۱

آیت‌الله العظمی سید محمد رضا گلپایگانی: اگر می‌توانید آنان را نهی از منکر نمایید و اگر نمی‌توانید خود شما در مجلس معصیت آنها شرکت نکنید.^۲

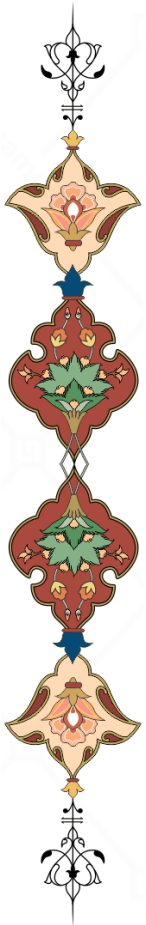
آیت‌الله العظمی محمد صادق روحانی: نباید شرکت نمود. فرار از مخالفت با شرع در مقابل دشمنی اقوام، متعین است.^۳ رفتن در چنین مجالسی بدون آن که قبل یا بعد از آن تذکری دهید، مخالف دستور نهی از منکر است. بنابراین، شما قبل از تشکیل مجلس شرط کنید که من مشروط به رعایت حجاب شرعی (و عدم گناه) حاضر در مراسم شرکت کنم.^۴ منع اینگونه افراد از رفت و آمد، اگر معلوم باشد به حساب نهی از منکر است، بسیار کار خوبی است. و الا موجب قطع رحم است که آن هم حرام است و جایز نیست.^۵

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: در صورتی که حضور او موجب ترک گناه شود باید حضور داشته باشد و الا ترک مجلس و دوری از گناه بهتر است. قطع رابطه با اقوام به دلیل نهی از منکر جایز نیست مگر تشخیص دهید که این قطع رابطه موجب ترک گناه شود که به مقدار ضرورت مانعی ندارد البته شرکت در مجالس گناه آنها هم جایز نیست و در صورت ضرورت به حد اضطرار اکتفا شود.^۶

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: در فرض تحقق شرایط وجوب، باید بماند و نهی از منکر کند.^۷ حضور در مجلس گناه اگر با ترک نهی از منکر یا تأیید گناه همراه باشد، جایز نیست.^۸ مهم آن است که به معروف با آنها برخورد شود اگر معروف به دید و بازدید باشد ارتباط مهم است ولی اگر ارتباط در طول زمان هم موجب هدایت آنها نشود بلکه معروف به قطع ارتباط باشد مثل اینکه هدایت آنها وابسته به قطع ارتباط باشد قطع رحم (به حد ضرورت) اشکال ندارد.^۹

آیت‌الله العظمی موحدی نجفی: هر کدام اهم باشد، ترجیح دارد. امر به معروف و نهی از منکر در هر زمانی مطلوب و رابطه با رحم هم اگر موجب مفسده نباشد مانع ندارد.^{۱۰}

آیت‌الله العظمی بهجت: این نوع بهانه‌ها باعث حلال شدن حرام الهی نمی‌شود. با فرض انجام وظیفه، شما به طور کلی قطع رابطه نکنید هر چند آنها هم قطع کنند.^{۱۱} اگر رفت و آمد شما سبب هدایت و ارشاد آنها شود با آنها رفت و

۱ - کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۵ صفحه ۶۱ و جلد ۶ صفحه ۱۸۷

۲ - (کتاب مجمع المسائل معظم له ص ۵۲۵)

۳ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۵۳۵)

۴ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۷۵)

۵ - (پایگاه اینترنتی دفتر معظم له استفتاء شماره ۱۴۵۶)

۶ - دفتر معظم له

۷ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۰۰۷)

۸ - (دفتر معظم له استفتاء شماره ۵۸۰)

۹ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۹۲۲)

۱۰ - دفتر معظم له

۱۱ - (دفتر معظم له و کتاب استفتائات معظم له سؤال ۳۸۷۶)

آمد کنید و الا رفت و آمد نکنید ولی قطع به طور کلی با ارحام نسبی نکنید. اگر به جهت رقص به او (پول) می‌دهند، اشکال دارد و مالک نمی‌شود.^۱

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی: در صورتی که ادامه ارتباط، مفسده‌ای مهم برای شما و خانواده داشته باشد، و یا ترک آن باعث نهی از منکر آنان شود می‌توان موقتاً آن را ترک کرد. در غیر این دو صورت صله رحم را در حد واجب ترک نکنید، و در عین حال امر به معروف و نهی از منکر را با زبان خوش فراموش ننمایید.^۲ در مجلس گناه چنانچه نتوانید آنها را نهی از منکر کنید، نباید شرکت کنید.^۳ چنانچه بخاطر رقصیدن به آنها پول بدهند جایز نیست.^۴

آیت‌الله العظمی خویی: تعریف رحم ناظر به تشخیص عرف است هر که را که رحم برای او بشمرند.^۵

آیت‌الله العظمی مجتبی تهرانی: قطع رحم حرام است. حدّ شرعی صله رحم، مطلع بودن از حالات آنها است و اگر نیاز به رسیدگی دارند و توان رسیدگی دارد، رسیدگی کند.^۶

آیت‌الله العظمی ملکی تبریزی: باسمه تعالی؛ به مقداری که عرفاً قطع رحم شمرده نشود، باید صله رحم انجام شود.^۷ می‌توانید شرکت کنید ولی هنگام شروع لهو و لعب، نهی از منکر نمایید. اگر اثر نکرد، حرکت (تذکر یا خروج) نمایید در این صورت مأجور هستید. در صورت تمکن، نهی از منکر لازم است؛ و اگر تمکن ندارد که نهی از منکر کند، لااقل خودش مرتکب عمل حرام مثل استماع غنا و موسیقی لهوی نشود، و الله العالم.^۸ قطع رحم جایز نیست و باید نهی از منکر با وجود شرایط انجام بگیرد. و این خود صله رحم است و در صورت خوف آلودگی باید از رفت و آمد و معاشرت اجتناب شود.^۹

آیت‌الله العظمی سیستانی: اگر مبتلا به حرام می‌شود، جایز نیست. در صله رحم لازم نیست که حتما رفت و آمد صورت بگیرد. می‌شود به وسیله تلفن هم احوالپرسی کرد. رقص به احتیاط واجب جایز نیست و تشویق آن هم به احتیاط واجب جایز نیست و پول هم اگر به عنوان اجرت عمل او باشد، به احتیاط واجب مالک نمی‌شود.^{۱۰}

آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی: صله رحم حتی با خویشاوندان فاسق واجب است و لازم است در ارشاد آنان تلاش شود. بلی چنانچه سختی و مشقتی در بین باشد، صله رحم وجوب ندارد؛ ولی باید توجه داشت که لازم نیست این عمل با رفتن به منزل ارحام و مهمانی کردن و مهمان شدن و ... انجام گیرد. همین اندازه که قطع رحم نشود کافی است و این کار با پیغام فرستادن یا تماس تلفنی یا نوشتن نامه یا سلام کردن هم انجام می‌شود.^{۱۱} صله رحم

۱ - کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۵ صفحه ۶۱ و جلد ۶ صفحه ۱۸۷

۲ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۳۰۰۲۹۵)

۳ - (ج ۲ س ۷۱۹ و ج ۱ س ۵۳۷)

۴ - کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۵ صفحه ۶۱

۵ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۳۰۱)

۶ - (کتاب استفتائات معظم له)

۷ - (کتاب استفتائات جدید معظم له جلد ۱ صفحه ۵۰۱)

۸ - (کتاب استفتائات جدید معظم له جلد ۱ سؤال ۱۰۷۱ و ۱۰۴۵ و ۱۰۷۴)

۹ - کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۵ صفحه ۶۱ و جلد ۶ صفحه ۱۸۷

۱۰ - کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۵ صفحه ۶۱ و جلد ۶ صفحه ۱۸۷

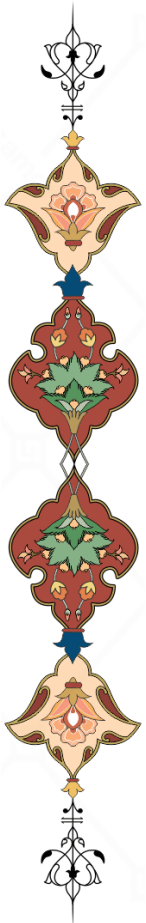
۱۱ - (کتاب پاسخ به ۳۰۰ پرسش از احکام معظم له صفحه ۹۰)

به هر شکلی که انسان بتواند با توجه به شرایطش انجام دهد، رافع تکلیف است؛ مثلاً برای کسی که امکان دیدار حضوری بر اثر بعد مسافت یا علل دیگر وجود ندارد، تلفن زدن یا حتی مکاتبه می‌تواند رافع تکلیف باشد. منظور از قطع رحم این است که انسان به طور کلی نسبت به خویشاوند خود بی‌اعتنا شود. ارحام، کسانی هستند که در مراتب ارث واقع می‌شوند؛ مانند پدر و مادر، برادر و خواهر و فرزندان آن‌ها و عمو، عمه، خاله، دایی و فرزندان آن‌ها.^۱ شخص مسلمان نباید در چنین مجالسی شرکت کند و باید علت آن را بگوید و چنانچه حاضر نشدن وی در مجالس معصیت سبب قطع رحم شود، اشکال ندارد؛ چراکه در حقیقت، علت قطع رحم آنان می‌باشند.^۲ پرداخت پول مذکور حرام است و رقاص، مالک آن نمی‌شود. رفت و آمد با آنها (اهل فسق و فجور) جایز نیست مگر وسیله ارشاد باشد.^۳ **آیت‌الله العظمی محقق کابلی:** صله رحم منحصر به رفت و آمد نیست اگر معاشرت با رحم موجب فساد دیگران شود با نامه، تلفن و... صله رحم شود و ضمناً از نصیحت و موعظه هم خودداری نشود.^۴

آیت‌الله العظمی سبحانی: چون رقص حرام است؛ بخشیدن پول، نوعی اعانت بر اثم است.^۵

آیت‌الله العظمی نوری همدانی: پرداخت پول برای رقص جایز نیست.^۶

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: در صورتی که احتمال بدهد که با ماندن در مجلس گناه و تذکر دادن، گناهکاران گناه را ترک کنند، واجب است آن‌ها را با زبان امر به معروف کند، اما اگر کافی نبود، ترک مجلس گناه به نشانه اعتراض، واجب می‌باشد. قطع کامل ارتباط با ارحام جایز نیست مگر آنکه قطع ارحام سبب بیداری و هدایت ارحام و سبب ترک گناه توسط ارحام شود در این صورت قطع موقت ارحام به خاطر اصلاح آن‌ها اشکال ندارد در غیر این صورت قطع کامل ارحام جایز نیست، اگر امر به معروف اثر نکند و به گناه خود ادامه دهند، ارتباط را کم کند و به مقداری که قطع رحم نشود باید ارتباط را حفظ کند. هرچند در منزل او رفت و آمد نکند یا بسیار کم رفت و آمد کند و در بیرون منزل اگر ببیند احوال او را بپرسد و سلام کند یا از طریق تلفن گاه گاهی خبر او را بگیرد برای صله رحم کفایت می‌کند.^۷ پرداخت پول اگر موجب ترویج رقص و تشویق رقاص شود، اشکال دارد.^۸ **آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی و آیت‌الله العظمی وحید خراسانی:** شرکت در مجالسی که باعث استماع موسیقی حرام و یا تأیید گناه می‌گردد، جایز نیست مگر آنکه بتواند نهی از منکر کند.^۹

- ۱ - (کتاب پاسخ به ۳۰۰ پرسش از احکام معظم له صفحه ۸۳)
- ۲ - (جامع الاحکام معظم له جلد ۱ سؤال ۱۰۱۱ و ۱۰۱۳ و جلد ۲ سؤال ۱۴۶۶ و ۱۴۷۷ و ۱۴۷۵ کتاب بهار بندگی جلسه ۲۳)
- ۳ - کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۵ صفحه ۶۱ و جلد ۶ صفحه ۱۸۷
- ۴ - (کتاب استفتائات معظم له)
- ۵ - کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۵ صفحه ۶۱ و جلد ۶ صفحه ۱۸۷
- ۶ - کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۵ صفحه ۶۱ و جلد ۶ صفحه ۱۸۷
- ۷ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۹۳۹، ۹۴۰)
- ۸ - کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید جلد ۵ صفحه ۶۱ و جلد ۶ صفحه ۱۸۷
- ۹ - (آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی جامع المسائل جلد ۱ سؤال ۹۴۸ و ۹۴۶ و ۹۵۰ و جلد ۲ سؤال ۹۴۷ و دفتر آیت‌الله العظمی وحید خراسانی)

ترک کردن در مجلس حرام در صورت جایز نیست و امر به معروف و نهی از منکر بر همه واجب است.

کتابی این نوع بهانه با بحث عدل شدن حرام الی غیره شرکت در مجالس معصیت جایز نیست.

در صورتی که نتوانند آنها را این از منکر کنند باید شرکت کنند

اگر سبلام حرام می شود جایز نیست

ی ترائید شرکت نمایند و بی شکام شروع کرد و سب نمی از شرکت نماید اگر از شرکت در آن غیرت مانع است.

ضمیمت به آنها رفت و مگر کند
اگر احتمال داده شود که ترک معاشرت با آنها موجب خودداری آنها از فعالیت معصیت می شود به عنوان امر به معروف و نهی از منکر واجب است در این صورت قطع هم
در صورتی که در حدیث
دختر
مطهره یا هفت از مطهره
منشور شده است
در این صورت قطع هم
در صورتی که در حدیث
دختر
مطهره یا هفت از مطهره
منشور شده است

رفت و آمد با آنها جایز نیست مگر وسیله ایشان آنگاه باشد.

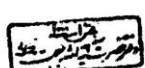
مطهره

در صورتی که رفت و آمد قطع کند
قطع هم جایز نیست و باید این از منکر و خودداری آنها قطع کرد
و بی خود صدق است در حدیث
در صورتی که در حدیث
دختر
مطهره یا هفت از مطهره
منشور شده است

در صورتی که رفت و آمد صورت گیرد و کسی سخن هم او ابروی کرد

اگر رفت و آمد به سبب حدیث و ایشا و آن ها شود با آن معاشرت و آمدنید
علاوه رفت و آمد نکنید و قطع بطور کلی با ارحام سببی نکنید.

پرواضحت قبول مذکور حرام است و رفاص ملات آن نمی شود.

چنانچه خاطر تصدیق، آنها به همدی جایز نیست

جایز نیست

مگر در صورتی که قصد دشمنی یا قصد سوءکمال دارد

چنان در صورتی که قصد دشمنی یا قصد سوءکمال دارد

جواب سلام واجب؛ اما امر به معروف و نهی از منکر، واجب تره

۴۶ - آیا جواب ندادن به سلام کسی که فعل حرام انجام می‌دهد، برای تنبیه و نهی از منکر او جایز است؟

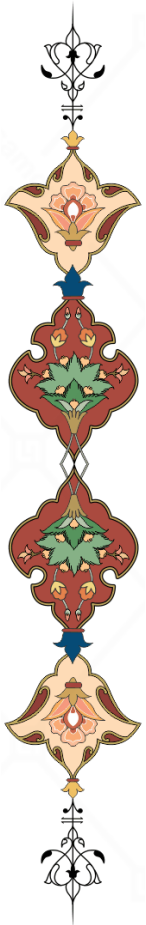
آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: جواب سلام مسلمان شرعاً واجب است، ولی اگر بر خودداری از جواب سلام به قصد نهی از منکر، عرفاً نهی و منع از منکر صدق کند، جایز است.^۱

آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی: جایز است ترک جواب سلام گناهکار از باب امر به معروف و نهی از منکر. به شکلی که باعث اصلاح شود و عرف از آن برداشت نهی و ناراحتی از منکر کند.^۲

آیت‌الله العظمی علوی گرگانی: در صورتی که بدانید جواب ندادن موجب تنبیه و آگاهی او و ترک گناه می‌شود به مقدار ضرورت مانعی ندارد و الا جایز نیست.^۳

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی: جواب سلام واجب است اما اگر برای ترک منکر از سوی آن شخص، راهی جز جواب سلام ندادن نباشد و آن موضوع از اهمیت بیشتر یا مساوی نسبت به ترک جواب برخوردار باشد، جایز است.^۴

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی: جواب دادن سلام واجب است و امر به معروف و نهی از منکر مانع از واجب شدن جواب سلام نمی‌شود. اگر ترک جواب سلام از مراحل امر به معروف شود و در ترک گناه گناهکار مؤثر باشد در این فرض جواب ندادن سلام گناهکار اشکال ندارد.^۵

۱ - (اجوبه الاستفتائات معظم له سؤال ۱۰۷۵)

۲ - (کتاب الصراط، اجوبه الاستفتائات معظم له ج ۲ سؤال ۸۶۲)

۳ - دفتر معظم له

۴ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۸۲۱۱)

۵ - دفتر معظم له

برای نماز صبح بیدار کنیم؟

۴۷- اگر کسی برای نماز صبح خواب بماند، وظیفه چیست؟ در چه حالتی باید بیدارش کنیم؟

آیت‌الله‌العظمی صافی گلپایگانی: بیدار کردن کسی که بنای خواندن نماز صبح را ندارد بعنوان امر به معروف واجب است ولی کسی که قصد نماز خواندن دارد و اتفاقاً خواب مانده است، اگر اذیت نمی‌شود، بیدار کردنش اشکال ندارد ولی واجب نیست.^۱

آیت‌الله‌العظمی بهجت: سیره بر بیدار کردن است اگر مانع خاصی نیست.^۲

آیت‌الله‌العظمی خویی: جایز است و مانعی ندارد که آنها را بیدار کند.^۳

آیت‌الله‌العظمی سیستانی: اگر مقتضای تربیت دینی باشد و بیدار نشدن فرزند بر اثر اهمال باشد بیدار کردن ضروری می‌شود.^۴

آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی: در صورتی لازم است وی را بیدار کنیم که بدانیم شخص بدون عذر نماز نمی‌خواند و احتمال دهیم بیدار کردن وی ولو یکبار در عدم ترک نماز وی مؤثر باشد.^۵

آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی: واجب نیست مگر اینکه آنها عادت به ترک نماز صبح کنند و آن را سبک بشمارند، در این صورت واجب است به نحو مطلوبی آنها را بیدار کنند.^۶

آیت‌الله‌العظمی سید محمد رضا گلپایگانی: اگر اشخاصی که خواب هستند از کسانی‌اند که قصد بیدار شدن برای نماز داشته‌اند بیدار نمودن آنان لازم نیست و اما اگر قصد بیدار شدن برای نماز ندارند لازم است از باب نهی از منکر با وجود شرایط آن، آنها را بیدار کرد و اما پدر و جد که شرعاً موظف به تربیت اولاد و تمرین آنها بر عبادات می‌باشند آنها را بیدار نمایند و در صورت لزوم اگر بدانند زجر و انقباض و غیر آن به اختلاف مراتب، موجب اتیان مأمور به، و ترک معصیت می‌شود و مفسده‌ای بر آن مترتب نمی‌شود جایز بلکه واجب است. در اکثر موارد، علم به رضایت مسلمان هست. میهمان نیز، اگر عمداً خوابیده که نماز نخواند لازم است او را حتی اگر ناراضی باشد، بیدار کنند. ظاهراً علاوه بر جواز، ممدوح است فرزند و عیال را بیدار کردن مگر آن که از غیر جهت نماز، موجب اذیت یا موجب ضرر باشد، مثل این که مریض باشند.^۷

آیت‌الله‌العظمی هاشمی شاهرودی: اگر بیدار نشدن آنها، بی اهمیتی به نماز باشد، واجب است از باب امر به معروف و نهی از منکر با وجود شرایط، بیدارشان کند.^۸

۱- (کتاب استفتائات معظم له و کتاب جامع الاحکام معظم له جلد ۲ سؤال ۱۴۸۴)

۲- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۳۸۵۶)

۳- (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۱۳۰۲ و ۱۳۰۳)

۴- (کتاب استفتائات معظم له باب تربیت فرزندان)

۵- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۶۳۸)

۶- (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۶۰۴۰۱۴۶)

۷- (کتاب مجمع المسائل معظم له ص ۵۲۷)

۸- (کتاب الصراط، اجوبه الاستفتائات معظم له ج ۱ سؤال ۸۵۴)

وجوب تعزیر و تذکر همگان به کسی که در ماه مبارک رمضان تظاهر به روزه خواری می کند

۴۸ - کسی که آشکارا در ماه مبارک رمضان روزه خواری می کند، حکم او چیست؟ باید با او چگونه برخورد شود؟

آیت الله العظمی مظاهری: حکومت اسلامی باید او را تعزیر کند و بر همه ی مردم واجب است نهی از منکر کنند.^۱
 آیت الله العظمی ملکی تبریزی: امر به معروف و نهی از منکر در صورت تحقق شرایط آن واجب است.^۲
 آیت الله العظمی حسینی شاهرودی: کسی که آشکارا افطار (روزه خوری) می کند اول باید او را نهی از منکر کرد اگر فایده نداشت از او قطع رابطه شود تا ترک کند.^۳

عسرو حرج: قاعده فقهی لاجرح، و حد توان مکلف

۴۹ - گاهی در یک روز دهها گناه می بینیم. می توانیم به تعداد کمی تذکر دهیم و از بقیه بگذریم؟

آیت الله العظمی خامنه ای: در هر صورت به هر مقدار که امکان آن هست باید به وظیفه شرعی عمل کنید.^۴
 آیت الله العظمی مکارم شیرازی: هر جا شرایط امر به معروف مهیا بود، امر به معروف و نهی از منکر واجب است.^۵
 آیت الله العظمی فاضل لنکرانی: اگر توان محدود است یا حرجی باشد، هر مقدار ممکن است امر به معروف کند.^۶
 آیت الله العظمی موحدی نجفی: همان مقدار که آمر و ناهی توان دارد کافی است.^۷
 آیت الله العظمی شبیری زنجانی: با فرض وجود شرایط، امر و نهی در تمام موارد واجب است مگر در مواردی که عرفاً برای امرکننده و نهی کننده موجب حرج و مشقت غیر قابل تحمل شود.^۸
 آیت الله العظمی نوری همدانی: هر جا احتمال تأثیر هست، امر به معروف و نهی از منکر ترک نشود.^۹
 آیت الله العظمی بهجت: با وجود شرایط به حد ممکن تا مزاحم با ترک اهم (مطلب مهمتر) نشود، لازم است.^{۱۰}
 آیت الله العظمی ملکی تبریزی: در صورتی که امر به معروف و نهی از منکر حرجی نیست واجب است عمل

۱ - (کتاب استفتائات معظم له)

۲ - (کتاب استفتائات جدید معظم له جلد ۱ صفحه ۱۴۵ سؤال ۶۹۵)

۳ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۶۳۲)

۴ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له) ۷۰۴۱۷۰cca۶f۹۹۴ac۵۲۴cc۲۴bc۸۶aa۰۰۳

۵ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۹۴۰۴۱۵۰۲۴۳)

۶ - دفتر معظم له

۷ - دفتر معظم له

۸ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۱۷۶۹۸)

۹ - (استفتاء از پایگاه اینترنتی دفتر معظم له ۲۰۷۷۶)

۱۰ - (کتاب استفتائات معظم له سؤال ۳۸۵۹)

۱۱ - (کتاب استفتائات جدید معظم له جلد ۱ صفحه ۲۰۳ سؤال ۹۷۹)

توکه پارک هم همیشه نماز جماعت خوند

۵۰- جوانان مؤمن تصمیم گرفته‌اند که به منظور امر به معروف، هفته‌ای یک یا دو روز نماز را در پارکها اقامه کنند، ولی بعضی اشکال می‌کنند که مالکیت زمین‌های پارکها مشخص نیست. نماز خواندن در آنها چه حکمی دارد؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: نماز خواندن در پارک‌های فعلی و غیر آن اشکال ندارد و به صرف احتمال غضب توجهی نشود.^۱

وظیفه امر به معروف و نهی از منکر در گیت‌هاک بازرس مسافران

۵۱- همانگونه که مستحضر هستید، بسیاری از مسافرین هنگام عبور از گیت‌های بازرسی با وضعی زنده و خلاف شئون اسلامی ظاهر می‌شوند، آیا برادران و خواهرانی که در این گیتها جهت رعایت مسائل امنیتی مسافرین را کنترل می‌کنند در خصوص امر به معروف و نهی از منکر وظیفه دارند یا خیر؟

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: تکلیف الهی امر به معروف و نهی از منکر وظیفه شرعی عموم مسلمین و در همه جا باید انجام شود.^۲

وظیفه مردم در مقابله با فساد فی الارض

۵۲- در مقابل خانم‌هایی که در کوچه و بازار حجاب رعایت نمی‌کنند و اشخاصی که صدای موسیقی آنها بلند است چه وظیفه‌ای داریم؟ گاهی در عروسی‌ها نیز به پخش نوارهای موسیقی که بعضی از آنها از صداوسیما هم پخش می‌شود می‌پردازند؛ آیا نیروی انتظامی و یا بسیج و ... می‌توانند آنها را نهی از منکر کنند؟ همه مراجع؛ اگر از نوع موسیقی حرام باشد، گوش دادن به آن جایز نیست و نهادهای یادشده (و مردم) وظیفه دارند ارشاد و نهی از منکر کنند و پخش شدن آن از رسانه صداوسیما، دلیلی بر جواز آن نیست. صداهای مشکوک اشکال ندارد.^۳ وظیفه شما نهی از منکر است و باید به مقامات مسئول نیز خبر دهید تا آنها را به وظایفشان آشنا کنند.^۴

۱- (دفتر معظم له)

۲- (دفتر معظم له)

۳- آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی استفتائات ج ۲ س ۱۳۷۲ و ۱۷۱۲ - آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی جامع المسائل ج ۲ س ۱۴۶۲ و ۱۴۵۹ و ج ۱ س ۱۰۱۶ و ۱۰۰۷ - آیت‌الله العظمی ملکی تبریزی استفتائات س ۱۰۷۱ و ۱۰۵۹ - آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی جامع المسائل ج ۱ س ۹۴۷ و ۹۴۶ و ۹۹۵ - آیت‌الله العظمی خامنه‌ای اجوبه الاستفتائات س ۱۱۵۴ و ۱۰۶۶ و ۱۱۳۹ - آیت‌الله العظمی سیستانی پایگاه اینترنتی دفتر معظم له موسیقی ش ۱۳ و ۲۲ - آیت‌الله العظمی بهجت توضیح المسائل م ۱۶۰۸ و مترقیه م ۲۰ - آیت‌الله العظمی نوری همدانی استفتائات ج ۱ س ۱۰۱۱ و ۱۰۱۵

۴- (کتاب استفتائات آیت الله مکارم شیرازی سؤال ۱۳۷۲)

منابع و مأخذ:

- تحریر الوسیله آیت‌الله العظمی امام سید روح الله موسوی خمینی / نشر دارالعلم / ۱۳۷۹
- اجوبه الاستفتاءات آیت‌الله العظمی سید علی حسینی خامنه‌ای / نشر بین المللی الهدی / ۱۳۷۸
- کتاب استفتاءات از محضر آیت‌الله العظمی محمدتقی بهجت / نشر دفتر آیت‌الله العظمی بهجت / ۱۳۸۶
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی / ۱۳۸۳
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی سید علی سیستانی / نشر انتظار مهر / ۱۳۹۳
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی سید ابوالقاسم خویی / دارالصدیقه الشهیده
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی سید محمد حسینی شاهرودی / نشر آل مرتضی (ع) / ۱۳۸۹
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی عبدالله جوادی آملی / نشر اسراء / ۱۳۸۷
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی لطف الله صافی گلپایگانی / موسسه انتشارات معصومه (س) / ۱۳۸۰
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی حسین مظاهری / موسسه فرهنگی مطالعاتی الزهرا (ع) / ۱۳۹۱
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی مجتبی تهرانی / نشر پیام آزادی
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی حسین نوری همدانی / نشر مهدی موعود / ۱۳۸۴
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی سید عزالدین حسینی زنجانی / نشر قلم مهر
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی سید عبدالکریم موسوی اردبیلی / نشر نجابت / ۱۳۸۵
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی جعفر سبحانی / موسسه تعلیماتی و تحقیقاتی امام صادق (ع) / ۱۳۸۹
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی حسین وحید خراسانی / نشر مدرسه الامام محمدباقر العلوم علیه السلام
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی محمد اسحاق فیاض / نشر دفتر معظم له / ۱۴۲۴ قمری
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی محمدعلی گرامی / نشر دفتر معظم له / ۱۳۸۶
- کتاب استفتاءات آیت‌الله العظمی سید حسین طباطبایی بروجردی / نشر دفتر معظم له
- کتاب استفتاءات جدید آیت‌الله العظمی میرزا جواد ملکی تبریزی / نشر سرور / ۱۳۸۵
- کتاب استفتاءات جدید آیت‌الله العظمی قربانعلی محقق کابلی / نشر مهر امیرالمؤمنین (ع) / ۱۳۸۵
- کتاب استفتاءات جدید آیت‌الله العظمی ناصر مکارم شیرازی / نشر مدرسه امام علی بن ابیطالب (ع) / ۱۳۸۷
- کتاب استفتاءات و پرسش و پاسخ آیت‌الله العظمی سید محمدصادق روحانی / نشر مهر امیرالمؤمنین (ع) / ۱۳۸۹
- چندگفتار استفتاءات مرحوم آیت‌الله العظمی سید حسین طباطبایی بروجردی و سید ابوالحسن صفهانی به ضمیمه حقوق زن و مرد / نشر صبح امید یاران / ۱۳۸۹
- جامع الاحکام آیت‌الله العظمی لطف الله صافی گلپایگانی / نشر دفتر معظم له / ۱۳۸۵
- جامع المسائل آیت‌الله العظمی محمد فاضل لنکرانی / نشر امیرالعلم / ۱۳۸۶
- اجوبه السائلین آیت‌الله العظمی محمد فاضل لنکرانی / ۱۳۷۴
- منهاج الصالحین آیت‌الله العظمی سید ابوالقاسم خویی / نشر مدینه العلم / ۱۳۶۸
- منهاج الصالحین آیت‌الله العظمی سید علی سیستانی / نشر دفتر معظم له / ۱۴۱۵ قمری
- منهاج الصالحین آیت‌الله العظمی حسین وحید خراسانی / نشر مدرسه الامام محمدباقر العلوم علیه السلام / ۱۳۸۶
- کتاب اجوبه المسائل آیت‌الله العظمی محمدعلی علوی گرگانی / نشر کمیل / ۱۳۹۲
- کتاب منتخب المسائل آیت‌الله العظمی سید محمدسعید طباطبایی حکیم / نشر مهر ثامن الائمه / ۱۳۸۹
- کتاب مجمع المسائل آیت‌الله العظمی سید محمدرضا گلپایگانی / دارالقرآن الکریم قم / ۱۳۶۲

کتاب الصراط اجوبه الاستفتاءات آیت‌الله‌العظمی سید محمود هاشمی شاهرودی / نشر مرکز اهل البيت للفقہ و المعارف الاسلاميه / ۱۴۳۵ قمری

کتاب جامع الشتات آیت‌الله‌العظمی ابوالقاسم بن محمدحسن گیلانی معروف به میرزای قمی / نشر کیهان / ۱۳۷۱
کتاب سؤال و جواب آیت‌الله‌العظمی سید محمد کاظم طباطبایی یزدی (معروف به صاحب عروه) / مرکز نشر علوم اسلامی / ۱۳۷۶

کتاب قوانین الشریعه فی فقه جعفریه آیت‌الله‌العظمی محمدحسین نجفی / موسسه سبطین، سرگودها پنجاب پاکستان / ۱۳۹۹ قمری

رساله استفتاءات نه مرجع، انتشارات پیام عدالت / تهران ۱۳۹۲

رساله دانشجویی، دفتر نشر معارف / نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها / قم ۱۳۸۴

کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، انتشارات صاحب الزمان (عج) / ورامین ۱۳۹۱

پایگاه اینترنتی دفتر آیت‌الله‌العظمی سید موسی شبیری زنجانی

پایگاه اینترنتی دفتر آیت‌الله‌العظمی محمدباقر موحدی نجفی

پایگاه اینترنتی دفتر آیت‌الله‌العظمی سید کاظم حسینی حائری

پایگاه اینترنتی دفتر آیت‌الله‌العظمی میرزا یدالله دوزدوستانی تبریزی

پایگاه اینترنتی دفتر آیت‌الله‌العظمی سید مهدی بطحائی گلپایگانی

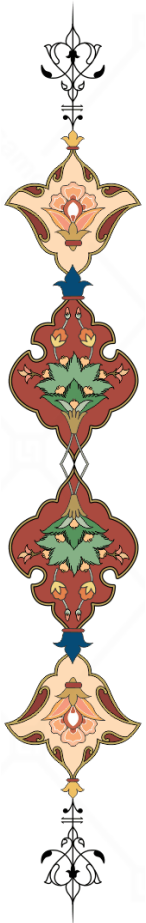
پایگاه اینترنتی دفتر آیت‌الله‌العظمی حافظ بشیر حسین نجفی

پایگاه اینترنتی دفتر آیت‌الله‌العظمی محمدرضا مویدی قمی

پایگاه اینترنتی دفتر آیت‌الله‌العظمی سید کمال حیدری

پایگاه اینترنتی مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

پایگاه اینترنتی مرکز خدمات کامپیوتری علوم اسلامی نور

حق چاپ محفوظ است

برای خرید نسخه اصلی کتاب و دریافت از طریق پُست، به شماره ۰۹۱۲۵۱۱۴۲۶۹ پیامک ارسال کنید

www.Aamerin.ir

برخی آثار منتشر شده از دکتر علی تقوی و موسسه موعود (مرکز تخصصی آموزش امر به معروف و نهی از منکر)

- ۱- جامع استفتاءات امر به معروف و نهی از منکر
- ۲- تقریرات درس خارج فقه امر به معروف آیت الله مقتدایی
- ۳- تقریرات درس خارج فقه امر به معروف آیت الله نوری همدانی
- ۴- تقریرات درس خارج فقه امر به معروف آیت الله سبحانی
- ۵- خودآموز (درسنامه کاربردی) امر به معروف و نهی از منکر
- ۶- شرح ساده مهمترین احادیث امر به معروف و نهی از منکر - کتاب و لوح فشرده
- ۷- نکات تفسیری آیات امر به معروف و نهی از منکر در قرآن کریم
- ۸- ترجمه تفصیل الشریعه آیت الله فاضل (ره)؛ شرح تحریرالوسیله امام خمینی (ره)
- ۹- ترجمه شرح شرایع الاسلام علامه حلی توسط آیت الله سید محسن خرازی
- ۱۰- بچه های مهربان؛ آموزش امر به معروف و نهی از منکر به کودکان با شعر
- ۱۱- امیرالمومنین (ع) و اسلام آمریکایی؛ واکاوی تطبیقی عواقب ترک فریضتین
- ۱۲- منتظران دروغین؛ نقش امر به معروف در اقامه تمدن عظیم اسلامی
- ۱۳- غلطهای رایج؛ آسیب شناسی تدریس امر به معروف و نهی از منکر
- ۱۴- شرح تحریرالوسیله امام خمینی (ره) در باب امر به معروف و نهی از منکر
- ۱۵- معرفی نو؛ شبیه پژوهی جامع امر به معروف و نهی از منکر
- ۱۶- گفتمان معروف؛ سخنان خطیبان برجسته کشور پیرامون فریضتین
- ۱۷- رهنمود علما؛ بیانات مراجع تقلید و بزرگان در باب فریضتین
- ۱۸- سلسله نشست ها؛ جلسات آموزش امر به معروف با حضور چهره های شاخص کشور
- ۱۹- انسان مصلح؛ دوره کاربردی آموزش همگانی امر به معروف و نهی از منکر
- ۲۰- شیوه ها و روش ها؛ بیان مهارت های جدید و کاربردی تذکر
- ۲۱- دوره آموزش حقوق؛ مسائل قضایی و حقوقی مرتبط با فریضتین
- ۲۲- حبل متین؛ دوره تخصصی ویژه طلاب با همکاری سپاه و صداوسیما
- ۲۳- مستند جانشینان خدا؛ سیر تربیتی و زندگی شهید علی خلیلی
- ۲۴- سلام بهار؛ ویژه برنامه عیدانه آموزش امر به معروف و نهی از منکر
- ۲۵- به احترام ماه خدا؛ ظرفیتهای تذکر به روزه خواری در محیطهای مختلف
- ۲۶- کانون مهرورزی؛ آداب تذکر به خانواده و بستگان
- ۲۷- احکام فراموش شده؛ بیان ساده بایدها و نبایدهای فقهی فریضتین
- ۲۸- دروغی به نام رطب؛ اثبات عدم اشتراط عدل و عمل در امر به معروف و نهی از منکر
- ۲۹- ظهور یا سقوط؛ تحلیل بیانات امامین انقلاب در باب امر به معروف و نهی از منکر
- ۳۰- واجب فراموش شده؛ دوره مقدماتی آشنایی با امر به معروف و نهی از منکر
- ۳۱- درسهایی از عاشورا؛ تبیین وقایع کربلا با رویکرد امر به معروف و نهی از منکر
- ۳۲- سلوک عاشورایی؛ تطبیق وقایع کربلا با احکام فقهی امر به معروف و نهی از منکر
- ۳۳- آگه تو بودی چی میگفتی؛ فلشکارت بازی کودکان برای یادگیری فریضتین
- ۳۴- شکارچیان شنبه؛ دوبله انیمیشن کارتونی اصحاب سبت برای کودکان
- ۳۵- ماهیگیران شنبه؛ کتاب قصه اصحاب سبت با مسابقه و بازی برای کودکان
- ۳۶- جلسه طلایی؛ فیش های منبری و نکات انگیزشی کاربردی فریضتین
- ۳۷- کلیپ های کوتاه؛ گزیده سخنرانی های استاد مناسب نشر فضای مجازی
- ۳۸- بگو خدا چی خواسته؛ کتاب آموزش مصادیق معروف و منکر به کودکان
- ۳۹- چی بگم آخه؟؛ جملات ساده تذکر زبانی در موقعیت های مختلف
- ۴۰- امر به معروف و نهی از منکر در سیره و وصیت شهدا

